

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Filip Fuxa

**Diskurzivní analýza
islámské teroristické propagandy na internetu**

Rigorózní práce

Praha 2011

Autor práce: **Mgr. Filip Fuxa**

Vedoucí práce: **PhDr. Vít Strítecký, M.Phil.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2011**

Hodnocení:

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 9. února 2011

Filip Fuxa

Poděkování

Na tomto místě bych rád velmi poděkoval PhDr. Vítu Stříteckému, M.Phil za jeho úsilí, trpělivé vedení této práce a neocenitelné rady, které mi v jeho průběhu věnoval.

Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Adéle Brečkové za podnětné připomínky v oblasti studia médií a korekturu, Mgr. Miroslavu Paulíčkoví za odborné rady ohledně teorie propagandy, PhDr. Jaroslavu Burešovi za transkripci arabských termínů a názvů a pochopitelně také rodině, která mi poskytla podporu a potřebné zázemí, bez něhož by vznik této práce nebyl možný.

Obsah

Úvod	7
1. Terorismus na internetu	13
1.1 Terorismus a média	13
1.2 Terorismus ve virtuálním prostředí internetu	15
1.2.1 Úsvit internetu	15
1.2.2 Přednosti internetu pro terorismus	16
1.2.3 Praktické využití internetu pro teroristy	17
1.2.3.1 Sběr dat	18
1.2.3.2 Vytváření teroristických sítí	18
1.2.3.3 Nábor a mobilizace	18
1.2.3.4 Financování	19
1.2.3.5 Tvorba a šíření instruktážních materiálů	19
1.2.3.6 Plánování a koordinace akcí	19
1.2.3.7 Kyberterorismus	20
1.2.4 Médium pro <i>džihád</i>	20
1.2.4.1 Kompatibilita džihádistického terorismu a internetu	20
1.2.4.2 Architektura mediálního <i>džihádu</i> na internetu	23
2. Propaganda	26
2.1 Mezníky historie propagandy	26
2.2 Typologie propagandy	27
2.3 Propaganda jako forma komunikace	28
2.3.1 Model propagandy Edwarda Hermana a Noama Chomskyho	29
2.3.2 Propagandistické sdělení	29
2.4 Propaganda a internet	31
3. Džihádistická propaganda na internetu	33
3.1 Příjemci džihádistické propagandy	33
3.1.1 Stoupenci <i>džihádu</i>	33
3.1.2 Mezinárodní publikum	34
3.1.3 Nepřátelské publikum	35
3.2 Internet – spojnice mezi džihádisty a tradčními médii	36
3.3 Propagandistické sdělení džihádistů	37
3.3.1 Filmová propaganda	38
3.3.2 Počítačové hry	39
3.3.3 Psaný text	39
3.3.3.1 Džihádistická prohlášení	40
3.3.3.2 Ideologické texty	40
3.3.3.3 Manuály	41
3.3.3.4 Biografie martyků	42
3.3.4 Obrazová propaganda a písně	43
4. Metodologie	44
4.1 Diskurz a propaganda	44
4.2 Metodologický rámec	46
4.2.1 Výběr vzorku dat	46
4.2.2 Použité metody	47
4.2.3 Analytické kategorie a jejich operacionalizace	49
4.2.3.1 <i>Džihád</i> jako cesta k nápravě	50
4.2.3.2 Dichotomie <i>My</i> vs. <i>Oni</i>	52

4.2.3.3 Povolání do zbraně	55
4.2.3.4 Posvěceno Alláhem	56
4.2.3.5 Velebení mučednictví	58
5. Tematická analýza džihádistické propagandy	60
5.1 <i>Džihád</i> jako cesta k nápravě	60
5.1.1 <i>Džihád</i> je šestý pilíř islámu	60
5.1.2 <i>Džihád</i> brání <i>ummu</i>	62
5.1.3 <i>Džihád</i> znovunastolí kalifát	64
5.1.3 Shrnutí tématu <i>Džihád jako cesta k nápravě</i>	66
5.2 Dichotomie <i>My</i> vs. <i>Oni</i>	67
5.2.1 <i>Oni</i>	68
5.2.1.1 Démonizace nepřítele	70
5.2.1.2 Dehumanizace nepřítele	72
5.2.1.3 Nepřítel je modlář	73
5.2.1.4 Demoralizace nepřítele	75
5.2.1.5 Nepřítel je neschopný	75
5.2.2 <i>My</i>	77
5.2.2.1 Ideál <i>mudžahedína</i>	77
5.2.2.2 <i>Umma</i> trpí	79
5.2.3 Shrnutí tématu <i>Dichotomie My vs. Oni</i>	81
5.3 Povolání do zbraně	81
5.3.1 Jste součástí <i>ummy</i>	82
5.3.2 <i>Umma</i> potřebuje vaši pomoc	83
5.3.3 Přidejte se k <i>džihádu</i>	85
5.3.4 Shrnutí tématu <i>Povolání do zbraně</i>	88
5.4 Posvěceno Alláhem	89
5.4.1 Konstrukce autority	89
5.4.1.1 Džihádistická autorita	89
5.4.1.2 Delegitimizace nepřátelských autorit	91
5.4.2 Ospravedlnění vlastního jednání	92
5.4.3 Delegitimizace nepřítele	94
5.4.4 Shrnutí tématu <i>Posvěceno Alláhem</i>	96
5.5 Velebení mučednictví	97
5.5.1 Martyr je posvátný bojovník	97
5.5.2 Oslava mučednické smrti	99
5.5.3 Mučedník je vzor pro ostatní muslimy	101
5.5.4 Shrnutí tématu <i>Velebení mučednictví</i>	103
Závěr	105
Summary	109
Použité prameny a literatura	110
Seznam příloh	119

Úvod

Islámský terorismus je v současné době pokládán za jednu z nejvýznamnějších globálních bezpečnostních hrozeb. Tato skutečnost je patrná zejména po útoku na Světové obchodní centrum dne 11. září 2001. Teroristický akt organizace Al-Káida připravil o život téměř tři tisíce lidí, zničil budovy, které byly mnohými považovány jak za jeden ze symbolů Spojených států amerických, tak i Západu vůbec. Kromě jiného tento útok změnil i společenské vnímání nejen terorismu ale i samotného islámu, započal éru války proti terorismu a způsobil, že se v akademických kruzích začalo věnovat tomuto tématu mnohem více pozornosti.

Jedním ze znepokojivých zjištění, proč americké autority takto rozsáhlý útok neodhalily, byla velmi komplexní komunikační strategie teroristů. Ta se značnou měrou opírala o internet, a to nejen z důvodu vzájemné komunikace, ale i například za účelem sběru dat¹. Devět let po útoku na USA internet nejen že pro teroristy neztratil na atraktivitě, ale stal se dokonce jejich nejdůležitějším komunikačním prostředím.

Téma zaměřené na propagandu islámských teroristů jsem zvolil proto, že umožňuje studovat dynamicky se vyvíjející složku terorismu – komunikaci. Její specifická forma, propaganda na internetu, představuje významný prvek islámského terorismu a její výzkum může poskytnout vodítko pro případná protiteroristická opatření. Vlastní proces bádání umožňuje pojmout toto téma netradičním a pro výzkumníka atraktivním způsobem – nabízí pohled na danou problematiku z druhé strany barikády, tedy jak sebe, své cíle a své protivníky prezentují sami teroristé.

Z širší rodiny islámského extremismu se tato práce zaměří na sunnitský džihádistický terorismus. Bude vycházet z džihádistických textů zveřejněných v anglickojazyčných sekcích renomovaných diskusních fór *Ansár al-mudžahidín*, *Al-Qíma* a *Al-Fallúdža*. Na základě zde získaného vzorku dat bych se chtěl zaměřit na nalezení struktur, které teroristé používají k utváření svých sdělení. Předpokládám, že v průběhu analýzy bude možné ze vhodně vybraných příspěvků vyabstrahovat určité společensky podmíněné pravidelnosti, prostřednictvím nichž budou teroristé usilovat o ovlivnění publika. Účelem mé analýzy bude tyto vzorce identifikovat, zasadit do širšího kontextu a interpretovat, jak byly utvářeny.

¹ Weimann, Gabriel. *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges*. Washington DC: United States Institute of Peace 2006. s. 3.

Za hlavní hypotézu práce lze tedy považovat tvrzení, že propagandistické metody džihádistů na internetu jsou velmi propracovaný způsob, jak pomocí jazyka, společenských zvyklostí, náboženství, historie, kultury a existujících stereotypů manipulovat publikem a dosáhnout toho, aby se podřídl džihádistické ideologii, přidalo se k teroristům a bojovalo za jejich věc nebo naopak, aby bylo na základě jejich sdělení zcela demoralizováno a vystrašeno.

Zde je nezbytné upřesnit, že nebudu usilovat o zjištění, nakolik teroristická komunikační strategie odpovídá rysům propagandy. Předvýzkum k této práci ukázal, že propaganda je v džihádistických textech zastoupena skutečně velmi silně a ve většině případů je i snadno identifikovatelná. Proto jsem dospěl k závěru, že přínosnější bude nikoliv zjišťovat, zdali se jedná o propagandu, ale přijmout tuto v literatuře hojně zastoupenou myšlenku² jako fakt a zaměřit se na to, jak je propaganda džihádisty utvářena a k jakému účelu má sloužit.

Takto vymezený prostor napovídá, že pro výzkum bude využita kvalitativní metodologie diskurzivní analýzy. Tento přístup k textům umožní povznést se nad otázky pravdivosti a objektivity spojené se skutečností, kterou sdělení reprezentuje, a zaměřit se na sám text – na to, jak je pomocí jazyka konstruován a jak se v něm v procesu jeho utváření odráží konkrétní společenská realita³. Proto tedy nebudu hodnotit, zdali jsou sdělení, která vstoupí do analýzy, pravdivá či nikoliv, ale budu se snažit zjistit, jakým způsobem zobrazují danou problematiku. Aby byl výzkum propagandy na internetu z pohledu diskurzu vůbec možný, bude nezbytné stanovit kategorie, které propojí teoretickou a praktickou část této práce a umožní interpretaci konkrétního jevu, který je předmětem daného diskurzu. Tento postup nejlépe reflektuje metoda tematické diskurzivní analýzy.

Rigorózní práce bude sice svou povahou spadat do širšího proudu výzkumu zaměřeného na vztah médií a terorismu, avšak po seznámení se s relevantní literaturou je patrné, že téma, jímž se budu zabývat, je dosud velmi málo probádané. Řada autorů sice podrobně zkoumá vztah terorismu a internetu⁴, nebo důležitost propagandy pro terorismus⁵, avšak množství studií, které tyto okruhy spojují, je již omezené⁶. Literatura

² Viz např. Tsafli, Weimann (2002), Weimann (2006), Hoffmann (2006), Kimmage (2008), King (2007), Torres, Jordán, Horsburgh (2006), Torres (2007).

³ Beneš, Vít. Diskurzivní analýza. In Drulák, Petr (ed.). *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál 2008. s. 93.

⁴ Viz např. Tsafli, Weimann (2002), Weimann (2006), Lia (2006), Rogan (2006), Hodný (2009).

⁵ Viz např. Jenkins (1975), Jenkins (2006), Payne (2009).

⁶ Viz např. Torres, Jordán, Horsburgh (2006), Weimann (2006), Ridolfo, Kimmage (2007), Kimmage (2008).

zaměřená na analýzu islámského diskurzu na internetu⁷ téměř chybí a přímo u mého tématu, tedy analýzy diskurzu džihádistické propagandy na internetu, jsem nenalezl žádný relevantní předchozí výzkum. Z tohoto důvodu je patrné, že práce si nevystačí s čistě bezpečnostněvědním teoretickým zázemím a bude muset spoléhat i na literaturu z oblastí jiných společenských věd, a to zejména komunikačních studií, lingvistiky, sociologie či religionistiky.

Základním předpokladem pro diskurzivní analýzu je sběr relevantních dat. Jelikož jsem připravoval vzorek pro kvalitativní výzkum, bylo nezbytné vybrat dostatečně informativně hodnotné a reprezentativní příspěvky⁸ z uznávaných⁹ džihádistických diskusních fór. Ta byla upřednostněna před weby džihádistů kvůli vyšší životnosti, dynamice i různorodosti publikovaných sdělení¹⁰. Mým cílem bude analyzovat nejen texty relevantní, z respektovaných zdrojů, ale i obsahově pestré. Zde je nezbytné uvést na pravou míru skutečnost, že i přes respekt analyzovaných webů tyto stránky neposkytují exkluzivní informace. Džihádistické zdroje ve snaze maximálně rozšířit svá sdělení a ochránit je před kyberútoky poskytují informace co největšímu počtu důvěryhodných diskusních fór.

V průběhu procesu sběru dat jsem se však potýkal s několika problémy. Bohužel diskusní fóra, jejichž obsah jsem původně chtěl použít pro analýzu, byla krátce poté, co byl započat sběr dat, zrušena. Projevila se zde nepopiratelná skutečnost, že čím je džihádistické fórum u publika oblíbenější, má velké množství návštěvníků a oslovuje veřejnost v několika jazycích, dostává se do hledáčku prozápadních odborníků na protiteroristická opatření či amatérských hackerů odhodlaných bojovat s terorismem v kyberprostoru. Důsledkem je odstranění fór z internetu. To se v praxi projevuje tak, že buď je web hledaného fóra trvale nedostupný nebo je nahrazen neškodným vyhledávačem. Tento osud potkal např. vlivné džihádistické fórum podporované Al-Káidou *Tha Bât*¹¹ či fórum *Al-Ekhlás*¹², z nichž obě měla být zahrnuta do analýzy.

⁷ Viz. Khamis, El-Nawawy (2009).

⁸ Kritéria výběru textů viz kapitola *Výběr vzorku dat*, s. 44.

⁹ Volba džihádistických fór byla v průběhu práce několikrát měněna. Důvod k tomu byl jednak zánik původních webových stránek, které byly vybrány pro analýzu, a jednak nalezení reprezentativnějších diskusních fór. Výsledná trojice je považována za nejlepší možnou kombinaci proto, že na ně jiná džihádistická fóra hojně odkazují, mají vysokou návštěvnost, jsou jim pravidelně poskytovány původní informace přímo od džihádistických teroristických skupin a nabízejí i sekce v anglickém jazyce.

¹⁰ Životnost webů džihádistických skupin je ještě mnohem nižší nežli u diskusních fór. Navíc jejich obsah je limitován na jednu skupinu a její sdělení se na významných fórech stejně objeví, jelikož teroristé tak mají jistotu, že prostřednictvím fóra osloví větší publikum.

¹¹ Viz *Tha Baat*. Otevřeno 10. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.thabaat.net>

¹² Viz *Al-Ekhlás*. Otevřeno 10. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.al-ekhlaas.com/>

Definitivní odstranění webu však není jediný problém, se kterým se teroristické weby mohou potýkat. Nejnavštěvovanější džihádistická fóra se proti útokům hackerů brání zálohováním svého obsahu a po napadení stránek a jejich kompletním¹³ smazání nepřítelům bývají po určité době (obvykle v řádu několika týdnů či měsíců) obnoveny na zcela jiné webové adrese, která je zaregistrovaným příspěvatelům sdělena prostřednictvím hromadného e-mailu. Jelikož však na žádném fóru zaregistrovaný nejsem¹⁴, ztratil jsem k němu se zánikem jeho stávající adresy přístup.

S problémem hackerského útoku a následného výpadku webu jsem se setkal jak v případě džihádistického fóra *Al-Fallúdža*, které je považováno za nejnavštěvovanější a nejvlivnější vůbec¹⁵, tak u webu *Ansár al-mudžahidín*. Obě fóra na podzim roku 2009 na několik měsíců zmizela z internetu. V této době byl již sběr dat započat a vzhledem obrovskému množství příspěvků, které tvořily základ pro hledání vhodného vzorku¹⁶, bylo velmi nejisté opustit stávající výzkum a začít na jiném fóru nový. Riskoval bych tak při možném útoku opětovnou ztrátu dat. Naštěstí se ale tento problém podařilo vyřešit a aktuální adresy zmíněných webů byly po několika měsících nalezeny na jiných džihádistických fórech, čímž mohla být příprava vzorku dokončena.

V rigorózní práci budu usilovat o vytvoření logicky strukturovaného textu, v němž se pokusím demonstrovat komplexnost celého tématu. Z důvodu zajištění koherence bude práce členěna do sedmi kapitol, které budou uspořádány tak, aby tok textu reflektoval postup samotného výzkumu, provázanost jednotlivých sekcí a obecné pravidlo směřování od obecnějších a teoretických celků k částem praktičtějšími a konkrétními.

Úvodní část si klade za cíl téma zastřešit, určit směr bádání a stanovit základní hypotézu. Seznamuje s problémy, které vyplývají z povahy zvoleného výzkumu a ukazují teoretické a praktické oblasti, z nichž budu vycházet.

V první kapitole bude práce ukotvena jako součást širšího proudu studia terorismu zaměřeného na jeho provázanost s médii. Budu vycházet z významu komunikace pro terorismus, abych mohl následně ukázat, že v současnosti nejdůležitějším prostředím, kde probíhá, je internet. Zde se pozastavím, abych zdůraznil přednosti, které internet terorismu nabízí oproti ostatním médiím a jak je jím prakticky využíván. S takto vymezeným

¹³ Zde je míněno včetně všech paralelních webů. Džihádisté ve většině případů mají obsah stránek umístěn na několika různých internetových adresách najednou, aby minimalizovali riziko útoku a i po útoku na jednu z nich zachovali fórum v provozu.

¹⁴ V případě všech tří analyzovaných fór je pro registraci nezbytné doporučení stávajícího člena.

¹⁵ Sanford, Scott. Falluja Analytics. *Jihadica*. 11. 5. 2009. Citováno 10. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.jihadica.com/falluja-analytics/>

¹⁶ I po specifikování omezujících kritérií sběru dat počáteční množství příspěvků překročilo 10 000 textů, z nichž bylo pro analýzu vybráno 87 džihádistických sdělení.

rámcem bude již možné konkrétně se zaměřit na působení džihádistů na internetu a charakterizovat velmi složitý komunikační systém, který v jeho prostředí vytvořili. Zde popíši jeho strukturu a způsob produkce, ale z důvodu prozatímní absence teoretické základny v oblasti studia propagandy odhlédnu od bližšího seznámení se samotným sdělením a jeho příjemci.

Teoretické pozadí o jevu propagandy bude stanoveno ve druhé kapitole. Propagandu zde vymezím jako významný společenský fenomén, který je možné vnímat jako specifickou formu komunikace, kterou lze tedy i jako komunikaci zkoumat. Zaměřím se na obecná specifika propagandistických sdělení a způsoby, jak je propaganda utvářena a jak je přijímána. To mi umožní spojit propagandu s internetem coby prostředím, v němž může být úspěšně šířena.

S existencí teoretického rámce pro studium propagandy je možné se ve třetí kapitole vrátit ke konceptu *džihádu* na internetu a podrobně charakterizovat konkrétní skupiny příjemců džihádistických sdělení a ukázat, jakým způsobem je na ně propaganda cílena. Dále uvedu, jakých nejdůležitějších podob může tato propaganda nabýt a jak rozličné typy sdělení ovlivňují publikum různými způsoby. Ačkoliv i audiovizuální propaganda je u džihádistů velmi významná, upozorním na skutečnost, že psaný text a jeho různé typy nadále představují nejpoužívanější formu džihádistické propagandy.

S již úplným teoretickým zázemím džihádistické propagandy na internetu a s textem stanoveným jako předmět výzkumu lze přistoupit ke čtvrté kapitole zabývající se metodologií. Zde poskytnu teoretické zastřešení pro vztah diskurzu a propagandy a popíši samu metodu tematické analýzy, kterou použiji ke svému výzkumu. Dále určím, jakým způsobem bude probíhat sběr dat a jaká kritéria budou muset jednotlivé příspěvky splňovat, aby byly zařazeny do analýzy. Nejdůležitější částí této kapitoly bude ale bezesporu sama operacionalizace. V jejím průběhu budou stanoveny kategorie pro tematickou diskurzivní analýzu.

Vlastní analytická část naváže na operacionalizaci, dle níž bude i tato kapitola strukturována. Vzorek textů, který byl získán na základě kritérií uvedených v kapitole o metodologii, bude dle obsahu rozčleněn na jednotlivé kategorie a podkategorie a následně podroben diskurzivní analýze. Při ní budou v praxi využity poznatky uvedené v kapitole o džihádistické propagandě na internetu, které pomohou vytvořit nezbytný kontext. Na konci každého tématu budou poznatky vzešlé z tematické analýzy shrnuty a srovnány s předchozím teoretickým vymezením dané kategorie.

Závěrečná kapitola zrekapituluje celou práci. Výsledky diskurzivní analýzy srovnám s předpoklady uvedenými v úvodu. Budu rovněž moci potvrdit či vyvrátit hlavní hypotézu rigorózní práce, výsledky výzkumu zhodnotit a zamyslet se nad jejich přínosem v oblasti případných protiteroristických opatření.

Rigorózní práce bude reflektovat připomínky oponenta práce diplomové. Poznatky získané při studiu teorie propagandy budou aplikovány na zobecněné výsledky analýzy jednotlivých témat¹⁷ tak, že bude lépe patrná kontextualizace dle typů propagandy, které jsou uvedeny v kapitole 2.2 *Typologie propagandy*. Hierarchizace témat propagandy a jejich vzájemná provázanost bude na základě teoretických předpokladů více zdůrazněna v úvodní části kapitoly 4.2.3 *Analytické kategorie a jejich operacionalizace*, následné zhodnocení hierarchizace na základě praxe, tj. vlastní tematické analýzy, bude uvedeno v *Závěru*. Na rozvrstvení společenského kontextu propagandy v rámci publika se zaměřím v kapitolách 3.1 *Příjemci džihádistické propagandy* a 4.2.3 *Analytické kategorie a jejich operacionalizace*.

Doufám, že má práce umožní lepší pochopení systému, jak je utvářena džihádistická propaganda, co je jejím cílem a jak se snaží působit na publikum.

¹⁷ Jedná se o podkapitoly 5.1.3 *Shrnutí tématu Džihád jako cesta k nápravě*, 5.2.3 *Shrnutí tématu Dichotomie My vs Oni*, 5.3.4 *Shrnutí tématu Povolání do zbraně*, 5.4.4 *Shrnutí tématu Posvěceno Alláhem* a 5.5.4 *Shrnutí tématu Velebení mučednictví*

1. Terorismus na internetu

1.1 Terorismus a média

Terorismus je v současné době považován za jednu z největších hrozeb moderního světa. K prvnímu většímu užití teroristických metod došlo již v průběhu Velké francouzské revoluce, zejména pak za Robespierrova „velkého teroru“ na jaře 1794. Předpokládá se, že v průběhu celé revoluce přišlo o život až 40 tisíc lidí¹⁸. Samotný termín terorismus pochází z latinského *terrere*, což lze do češtiny přeložit jako „hrozný“ či „strašný“.

I když strach či vzbuzování hrůzy hraje důležitou roli prakticky v každé snaze¹⁹ o vymezení terorismu, lze totéž tvrdit o úzkém sepjetí terorismu a komunikace²⁰. Na význam jak strachu, tak komunikační složky terorismu poukazují ve své definici klasici oboru Alex Schmid a Albert Jongman: „*Terorismus je metoda vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, provedených skrytým jednotlivcem, skupinou nebo státem podporovanými aktéry z idiosynkratických, zločinných nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od vraždy nejsou přímé oběti násilí hlavním cílem teroru. Bezprostřední lidské oběti násilí jsou obvykle buď vybrány náhodně (příležitostné cíle) nebo záměrně (reprezentativní nebo symbolické cíle). Jejich účelem je předání sdělení veřejnosti, jež je jeho hlavním příjemcem. Tento proces komunikace účinkuje na bázi násilí a šíření strachu mezi teroristickou organizací, oběťmi a hlavním příjemcem. Komunikace je zde využívána k manipulaci veřejnosti tak, že se stává prostředkem ke splnění požadavků, upoutání pozornosti či šíření teroru v závislosti na tom, zda je primárním záměrem aktéra zastrasování, donucování nebo šíření propagandy.*“²¹ Z definice vyplývá, že se teroristé pokouší prostřednictvím násilného činu komunikovat s veřejností. Gabriel Weimann dokonce přirovnává terorismus k divadlu, kde je představení (teroristický útok)

¹⁸ Griset, L. Pamela. Mahan, Sue. *Terrorism in Perspective*. London: SAGE Publications 2003. s. 4.

¹⁹ Vzhledem k množství prvků, které se dají k tomuto jevu přiřadit, se doposud nepodařilo vytvořit jednotnou a mezinárodně uznávanou definici terorismu.

²⁰ Někteří autoři pohlízejí na terorismus přímo jako na druh komunikace. Např. Tsafti s Weimannem tvrdí, že terorismus může být analyzován jako jakákoliv jiná komunikace, jelikož se skládá ze čtyř základních komunikačních složek: 1) podavatel (terorista); 2) příjemce (cíl); 3) zpráva (útok, exploze, přepadení); 4) feedback (reakce publika). Viz Tsafti, Yariv. Weimann, Gabriel. WWW.terrorism.com: Terror on the Internet. *Studies in Conflict & Terrorism*. 2002, Vol. 25, No. 5, s. 317.

²¹ Schmid, P. Alex. Jongman, P. Albert. *Political Terrorism*. New Brunswick: Transaction Publishers 2005. s. 28

pořádáno nikoliv pro oběti (to jsou pouhé rekvizity), ale hlavně pro diváky, kteří představení sledují²².

Metaforu divadla použil roku 1975 i Brian Jenkins a spojil ji se svým známým aforismem „*terorismus chce, aby se hodně lidí dívalo, nikoliv, aby hodně lidí zemřelo*“²³.

Tento výrok Jenkins aktualizoval v důsledku útoku na Světové obchodní centrum v roce 2001, kdy ve své studii *Unconquerable Nation* uvedl, že „*v současnosti mnoho teroristů usiluje o to, aby se mnoho lidí dívalo i mnoho lidí zemřelo.*“²⁴

Ať už je na terorismus pohlíženo jako na divadlo, či na komunikační akt, podstatné je, že jeho konečným záměrem je dvojitý účinek²⁵:

- Krátkodobý – bezprostředně po útoku dojde ke ztrátám na životech a zničení majetku.
- Dlouhodobý – hlavní cíl terorismu. Snaha je vzbudit v publiku dlouhotrvající pocit strachu a nejistoty.

Avšak pokud by tato komunikace probíhala izolovaně, bylo by teroristické sdělení doručeno jen velmi úzce ohraničenému publiku. Ve skutečnosti teroristé komunikují s veřejností skrz významný komunikační kanál – masová média.

Masmédia lze charakterizovat jako „*prostředky masové komunikace, které multiplikují sdělení veřejného charakteru a rozšiřují je směrem k širokému, rozptýlenému, rozmanitému a individuálně neurčenému anonymnímu publiku*“²⁶. Takováto charakteristika příjemců médií šířeného sdělení prakticky zaručuje terorismu pozornost nejširší veřejnosti.

Terorismus a masová média spolu vytváří jakýsi vztah koexistence, kdy teroristická aktivita značně přispívá k prosperitě masmédií způsobenou zvýšeným zájmem o jejich produkty. A naopak, masmédia poskytují terorismu optimální komunikační aparát k šíření jeho idejí. Toto tvrzení nelze vyložit existencí jakési plánované součinnosti terorismu a sdělovacích prostředků, ale spíše jako kontinuální snahu terorismu vzbudit svým aktem co největší pozornost médií. A jelikož zájem médií je determinován ze značné míry zájmem

²² Tsafiti, Weimann (2002), s. 319.

²³ Jenkins, M. Brian. *Will Terrorists Go Nuclear?* Rand Corporation 1975. s. 4. Citováno 13. 4. 2010.

Dostupné z: <http://www.rand.org/pubs/papers/2006/P5541.pdf>

²⁴ Jenkins, M. Brian. *Unconquerable Nation: Knowing Our Enemy, Strengthening Ourselves*. Santa Monica: Rand Corporation 2006. s. 9.

²⁵ Weimann (2006), s. 34.

²⁶ Osvaldová, Barbora. Halada, Jan. (eds.) *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri 2002. s. 104.

publika, s jehož budoucí pozorností toto médium obchoduje²⁷, je cílem teroristů vytvořit sdělení co nejvíce divácky atraktivní, v řeči terorismu co nejvíce násilné.

Rostoucí průnik teroristů do tradičních médií²⁸ přinutil státy a mediální skupiny zredukovat přístup teroristů ke sdělovacím prostředkům, a to prostřednictvím cenzury jejich sdělení. Cílem bylo omezit schopnost teroristů médii manipulovat²⁹. Tento krok v důsledku napomohl mnohem větší orientaci teroristických skupin na médium mnohem hůře regulovatelné, na internet.

1.2 Terorismus ve virtuálním prostředí internetu

1.2.1 Úsvit internetu

Internet, neboli „*hierarchicky organizovaná celosvětová počítačová síť sestávající se z řady větších a menších počítačových sítí, které k výměně a přenosu dat používají protokol TCP/IP (Transmission Control Protocol over Internet Protocol)*“³⁰, vznikl coby reakce ministerstva obrany USA na sovětskou hrozbu jaderného útoku na komunikační centrum ozbrojených sil USA. V sedmdesátých letech se USA rozhodly snížit zranitelnost svého komunikačního velení decentralizací a vytvořením sítě navzájem propojených počítačů. Tato síť se přes užití armádou a akademickou obcí stala volně dostupnou pro veřejnost na konci 80. let.

Od té doby internet zaznamenal obrovský růst zájmu publika. V polovině 90. let slučoval více jak 18 000 soukromých, veřejných a státních sítí, tj. cca 60 milionů uživatelů. Na počátku 21. století se počet uživatelů internetu odhaduje již na více než miliardu lidí³¹.

Utopické vize předpokládaly, že internet se stane prostředkem směřujícím k vytvoření ideálního pole pro šíření demokracie, integrace kultur, podnikání apod. Jelikož však zůstává ve srovnání s ostatními médii svobodný a takřka neregulovaný³², stal se internet lákadlem i pro násilné skupiny, extrémisty, hráče, pornografický průmysl a v neposlední řadě také pro teroristy³³.

²⁷ Jirák, Jan. Köpplová, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. s. 64.

²⁸ Mezi tradiční média se počítá tisk, rozhlas či televize.

²⁹ Tsafiti, Weimann (2002), s. 319.

³⁰ Reifová, Irena (ed.). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál 2004. s. 94.

³¹ Weimann, Gabriel. *WWW.terror.net: How Modern Terrorism Uses the Internet*. Special Report of United States Institute of Peace. Březen 2004. s. 3. Citováno 12. 2. 2010. Dostupné z: <http://www.usip.org/files/resources/sr116.pdf>

³² McQuail, Denis. *Úvod do studia masové komunikace*. Praha: Portál 2009. s. 167.

³³ Tsafiti, Weimann (2002), s. 318.

1.2.2 Přednosti internetu pro terorismus

Počátky terorismu na internetu sahají do devadesátých let minulého století. Prvních šestnáct teroristických webů se na internetu objevilo již v roce 1996. O šest let později bylo zaznamenáno kolem 30 skupin a po roce 2003 se na internetu etablovaly téměř všechny teroristické skupiny. V současnosti spravuje téměř každá teroristická skupina minimálně jeden web, a to běžně i v různých jazykových mutacích³⁴. Sami teroristé považují internet za velmi důležitou technologii (to prohlásil např. jak Usáma bin Ládín, tak Hasan Nasralláh). Svědčí o tom i fakt, že od roku 1998 do roku 2006 se počet teroristických webů zvyšoval rychlostí 4500 % za rok³⁵.

Obrovský zájem teroristů o internet se ale navzdory předpokladům četných politiků, zaměstnanců bezpečnostních služeb, žurnalistů či akademiků nepromítá do snahy užívat globální síť ke kybernetickému terorismu, ale spíše k rutinním úkonům. Jak tvrdí Jiří Hodný: „*Teroristé nemají zájem na kolapsu internetu, jsou na něm bytostně závislí*“³⁶. Internet se nestal ve větší míře ani terčem teroristických útoků ani nástrojem pro jejich přímé provedení (např. na infrastrukturu). Atraktivita internetu pro terorismus spočívá spíše než v možnostech kyberútoků v jeho oproti ostatním médiím jedinečných vlastnostem:

- Multimediální prostředí internetu umožňuje rozličně kombinovat text s grafikou, audio či videosoubory. Internet umožňuje takovéto soubory stahovat, archivovat či šířit. Výhodou internetu je rovněž interaktivita, jíž jiná média nedisponují v takovém rozsahu³⁷ – řečeno s klasikem mediální komunikace Denisem McQuailem, „*internet do sebe zahrnul tisk, rozhlas, film i televizi*“³⁸, a je tedy médiem univerzálním.
- Kyberprostor není tradiční médium s několika producenty a masou konzumentů. Je to spíše decentralizovaný komunikační systém, kde se objevuje nový typ účastníka mediální komunikace, tzv. prozument, jenž je producentem i konzumentem zároveň³⁹.

³⁴ Weimann (2004), s. 2.

³⁵ Weimann (2006), s. 105.

³⁶ Hodný, Jiří: Islamisté online. *Vojenské rozhledy*. 2009, Vol. 18, No. 2, s. 70.

³⁷ Hodný (2009), s. 71.

³⁸ McQuail, Denis. *Úvod do studia masové komunikace*. Praha: Portál 2009. s. 150.

³⁹ Fuchs, Christian. *Internet and Society: Social Theory in the Information Age*. London: Routledge 2008. s. 164.

- Internet teroristům poskytuje anonymitu, stejně jako možnost připojit se odkudkoliv, přečíst a odeslat e-maily, komunikovat na fórech, nahrát či stáhnout materiály a pak se odpojit a prakticky s nulovou možností vystopování zmizet⁴⁰.
- Vzhledem ke globální povaze internetu mohou teroristé oslovit obrovské množství lidí na celém světě, a to prakticky bez obav z cenzury nebo mediální či státní regulace⁴¹. Na internetu nejsou gatekeepři, tedy „zastánci hodnot, k nimž se příslušná instituce, pro niž pracují, hlásí“⁴², kteří by kontrolovali mediální výstupy a regulovali přístup teroristů k publiku. Rychlý informační tok pak umožňuje, aby bylo teroristické sdělení doručeno publiku ihned po zveřejnění, a to vzhledem ke zlepšující se dostupnosti internetu prakticky kdekoliv na světě⁴³.
- Tvorba a následná údržba webové prezentace je velmi snadná a finančně dostupná. Životnost teroristických webů je sice vzhledem k četným útokům protiteroristických hackerů ve většině případů nízká, ale multiplikace obsahu značně omezuje riziko ztráty dat⁴⁴. Obecně nejmenší životnost mají weby džihádistické, naproti tomu internetové stránky skupin jako jsou např. Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (FARC), jsou mnohem stabilnější⁴⁵.

Teroristé si velmi rychle osvojili i používání veškerých dostupných nástrojů pro přenos a sdílení informací na internetu. Provozují webové stránky a blogy, užívají elektronickou poštu, komunikují na fórech, vytvářejí specifické diskusní skupiny a ke zrychlené komunikaci užívají tzv. instant messaging (např. ICQ, Paltalk), internetovou telefonii (např. Skype) a tzv. chat⁴⁶.

Tyto veškeré výhody internetu dokázali teroristé velmi efektivně aplikovat v praxi.

1.2.3 Praktické využití internetu pro teroristy

Využití internetu teroristy je velmi rozmanité. V některých případech (např. u islámského terorismu) je dokonce internet s teroristickou organizací natolik propojen, že o

⁴⁰ Weimann (2006), s. 29.

⁴¹ Denning, E. Dorothy. *Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*. s. 240. Citováno 23. 3. 2010. Dostupné z: http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1382/MR1382.ch8.pdf

⁴² Burton, Graeme. Jiráček, Jan. *Úvod do studia masové komunikace*. Brno: Barrister & Principal 2001. s. 129.

⁴³ Weimann (2004), s. 1.

⁴⁴ Weimann (2004), s. 1.

⁴⁵ Viz *Web FARC*. Otevřeno 22. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.farcejercitodelpueblo.org/>

⁴⁶ Hodný (2009a), s. 74.

něm lze hovořit jako o centrální nervové soustavě⁴⁷. Je proto nezbytné vymezit alespoň několik nejvýznamnějších instrumentálních okruhů užití internetu pro terorismus. Mezi ně je možné zařadit sběr dat, vytváření teroristických sítí, financování, nábor a mobilizaci stoupenců, tvorbu a šíření instruktážních materiálů, plánování a koordinaci akcí či kyberterorismus.

1.2.3.1 Sběr dat

Internet slouží jako obrovská digitální knihovna. Je zde možné dohledat řadu citlivých dat – např. poměrně podrobné informace o kritické infrastruktuře (např. městská hromadná doprava, jaderné elektrárny, letiště, přístavy, přehradý ba i jejich protiteroristická opatření).

Na internetu jsou rovněž volně dostupné jak manuály pro výrobu špinavé jaderné bomby z radioaktivního materiálu, tak i časový rozpis a plánovaná trasa odvozu radioaktivního odpadu do úložiště⁴⁸.

Informace bývají teroristy získávány pomocí speciálních vyhledávačů z internetových databází či archivů. Až z 80 % se jedná o data volně dostupná pro veřejnost⁴⁹.

1.2.3.2 Vytváření teroristických sítí

Postmoderní teroristé preferují síťovou strukturu organizace před hierarchickou. Jasně vymezená hierarchie činí totiž skupinu značně zranitelnou. Struktura sítě decentralizovaných, nezávislých buněk komunikujících vzájemně mezi sebou či s vedením prostřednictvím médií, e-mailu a webových stránek značně snižuje riziko, že při odhalení jedné buňky dojde k širšímu ohrožení teroristické sítě⁵⁰.

1.2.3.3 Nábor a mobilizace

Bez náboru nových členů se terorismus nemůže rozvíjet. Internetové rozhraní díky možnostem poutavé audiovizuální prezentace teroristického sdělení umožňuje na potenciálního rekrua velmi efektivně zacílit. Teroristé aktivitu na svých webech a fórech pečlivě sledují. Pokud zjistí, že se sympatizant aktivně zajímá o činnost skupiny, o

⁴⁷ Ranstorp, Magnus. The Virtual Sanctuary of Al-Qaeda and Terrorism in an Age of Globalisation. In Eriksson, Johan. Giacomello, Giampiero. *International Relations and Security in the Digital Age*. London: Routledge, 2007. s. 31.

⁴⁸ Weimann (2006), s. 114.

⁴⁹ Weimann (2004), s. 7.

⁵⁰ Weimann (2006), s. 115.

společný cíl (např. *džihád*) a pravidelně přispívá v diskusích, osobně ho kontaktují s nabídkou, aby se k hnutí fyzicky přidal nebo ho alespoň finančně podpořil⁵¹.

1.2.3.4 Financování

Internet poskytuje zájemcům informace a nástroje k poskytování jednorázových i pravidelných příspěvků pro teroristické organizace. Např. Al-Káida vždy spoléhala na systém darů. Finance získávala skrz síť spřízněných charitativních organizací, nadací, nevládních organizací a jiných institucí, které čerpají finanční prostředky od dárců často skrz webové rozhraní (weby, fóra, chaty apod.). Aktivní přívrženci na fórech jsou oslovováni e-maily, aby přispěli alespoň finančně, když už se k *džihádu* nepřipojí fyzicky⁵².

Webová stránka *Al-Manáru*, Hizballáhem řízené televizní stanice, zveřejňuje informace, jak je možné přispívat na mučedníky či jejich příbuzné. Např. roční příspěvek na zraněného bojovníka Hizballáhu s rodinou činí 12 000 dolarů, minimální roční příspěvek na potomka „mučedníka“ je 360 dolarů a minimální roční příspěvek na vdovu po „mučedníkovi“ činí 300 USD⁵³.

1.2.3.5 Tvorba a šíření instruktážních materiálů

Teroristé na internet umísťují velké množství rozličných příruček a encyklopedií, které mají sloužit k sebevzdělávání, indoktrinaci či tréninku sympatizantů. Tyto materiály jsou volně ke stažení pro každého zájemce. Obsahově jde většinou o výňatky z volně přístupných manuálů americké armády, učebnic chemie, sepsané zkušenosti teroristických bojovníků, internetové zdroje apod. Nejznámější⁵⁴ manuály jsou na trénink, vytvoření teroristické buňky či na domácí výrobu výbušnin⁵⁵.

1.2.3.6 Plánování a koordinace akcí

Internet představuje pro moderní rozptýlené teroristické buňky ideální médium pro vzájemnou koordinaci, informování, konzultace či plánování. To vše je možné provádět s nízkými náklady, v reálném čase a nezávisle na vzdálenosti jednotlivých buněk. Internet

⁵¹ Hoffmann, Bruce. *The Use of Internet by Islamic Extremists*. Rand Corporation 2006. s. 3. Citováno 25. 2. 2010. Dostupné z: http://www.rand.org/pubs/testimonies/2006/RAND_CT262-1.pdf

⁵² Weimann (2006), s. 138.

⁵³ Weimann (2006), s. 141.

⁵⁴ Mezi nejrozsáhlejší publikace tohoto druhu patří mnohatisícistránkové manuály *Encyklopedie přípravy či Encyklopedie džihádu*.

⁵⁵ Hodný, Jiří: Virtuální univerzita džihádu: výcvik a vzdělávání islámských teroristů v kyberprostoru. *Vojenské rozhledy*. 2009, Vol. 18, No. 1, s. 116.

umožňuje nejen komunikaci jednotlivců, ale i celých teroristických organizací, které spojuje jedna myšlenka – např. globálního *džihádu*⁵⁶.

Útoky z 11/9 2001 byly koordinovány přes internet. Teroristé ke komunikaci kvůli snaze zabránit odhalení používali šifrovaná sdělení zasílaná z veřejně přístupných míst (např. kavárny, knihovny, univerzity)⁵⁷.

1.2.3.7 Kyberterorismus

Kyberterorismus je chápán jako snaha o užití počítačových sítí k útokům na kritickou infrastrukturu. Jelikož je moderní kritická infrastruktura v současnosti již zcela závislá na počítačových technologiích, mohli by se teroristé skrz nedokonalosti v zabezpečení počítačů pokusit o zničující útok např. na sektor služeb, sektor finanční či vojenský.

Doposud ke většímu koordinovanému kyberútoku ze strany teroristů nedošlo. Existující hrozby však i přes případné nedozírné následky nevzbudí takovou reakci publika, jako bomba odpálená na vhodném místě. Právě menší divácká přitažlivost může snížit atraktivitu kyberútoků pro teroristické skupiny⁵⁸.

1.2.4 Médium pro *džihád*

1.2.4.1 Kompatibilita džihádistického terorismu a internetu

Byl-li internet označen jako centrální nervová soustava terorismu, pak toto tvrzení platí zejména u globálního džihádistického hnutí. V jeho případě lze dokonce bez nadsázky hovořit i o paralelních existencích s analogickou strukturou.

Ačkoliv myšlenka *džihádu*, boje v nejširším slova smyslu⁵⁹, je v islámském pojetí stará jako náboženství samo, o ozbrojeném globálním *džihádu*⁶⁰ se hovoří až ve spojitosti s rokem 1998, kdy Usáma bin Ládín vydal *fatwu*⁶¹ vyhlášující globální svatou válku proti

⁵⁶ Weimann (2006), s. 117.

⁵⁷ Hodný (2009a), s. 72.

⁵⁸ Weimann (2006), s. 150.

⁵⁹ *Džihád* je termín nesmírně komplexní a v žádném případě nemůže být redukován na pojetí svaté války. Ozbrojený *džihád* (*džihád* mečem) je oproti dalším významům tohoto slova v kontextu islámu marginální. Sám Mohamed vyzdvihoval *džihád* coby boj s osobními touhami, a to formou verbální a persvazivní. Nicméně v této práci bude na *džihád* nahlíženo jako na boj ve smyslu defenzivní války ve jménu islámu.

⁶⁰ Pro účely této práce bude jako globální džihádistické hnutí chápána zejména globální sunnitská teroristická síť vycházející z ideologického odkazu Al-Káidy. Avšak pro demonstraci některých jevů budou využívány i příklady činnosti některých čistě regionálně zaměřených islámských teroristických skupin, které mohou (např. Kavkazský emirát) nebo nemusí mít těsné vazby na globální hnutí *džihádu* (např. palestinský Hamás či šíitské libanonské hnutí Hizballáh). V tomto ohledu je stanoveno minimální kritérium zaštitování svých cílů metodami *džihádu*.

⁶¹ Právoplatné rozhodnutí náboženských autorit ohledně otázek nebo sporů. Viz Spencer, Robert. *Islám bez závoje: zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*. Praha: Triton 2006. s. 24.

křížákům a Židům⁶². Ačkoli již tehdy byli džihádisté na internetu etablováni, jejich dokonalé sžití s globální počítačovou sítí nastalo až po 11. září 2001.

Tehdy přišla teroristická organizace Al-Káida v důsledku odvety Západu za útoky na Světové obchodní centrum značnou měrou jak o své tréninkové tábory, tak o svou základnu v Afghánistánu. Po masivním pokrytí útoku v New Yorku tradičními médii, přistoupily sdělovací prostředky k utužení regulace zveřejňování džihádistických sdělení⁶³.

Al-Káida na útok na své centrum v Afghánistánu zareagovala transformací z jasné hierarchické struktury v nelineární rozptýlenou síť volně propojených buněk. Tak jak do sebe začala nepřímo vstřebávat jiné džihádistické organizace, které povzbudil úspěch útoku z 11. září 2001, transformovala se v globální džihádistické hnutí⁶⁴. Rostoucí množství sympatizantů a sílení ideologie na internetu umožňuje džihádistům účinnou regeneraci po reakci Západu na teroristický útok z roku 2001⁶⁵.

Nezbytnost prezentace svých sdělení široké veřejnosti, jež vyvěrá ze samé podstaty terorismu, a mobilizace přívrženců přiměla spolu se změnou organizační strukturou džihádisty k přechodu ze sféry tradičních médií do komunikační sféry médií nových⁶⁶. V současnosti již džihádisté jasně preferují internet před ostatními druhy sdělovacích prostředků⁶⁷. Důvod je zřejmý při bližším pohledu na struktury těchto entit – jsou naprosto kompatibilní. V obou případech jde o decentralizovanou síťovou soustavu globálního charakteru, která není řízena shora a má nejasné uspořádání⁶⁸.

Rovněž z ideologického hlediska internet džihádistům vyhovuje. Užívání nového média by se nemělo protivit pilířům džihádistického světonázoru, tedy konzervativní interpretaci islámu. Po počátečním váhání a neshodách ohledně internetu mezi radikálními ideologiemi, z nichž někteří toto médium prohlásili za dílo židovské konspirace, se internet rychle stal hlavním komunikačním prostředím džihádistů⁶⁹. V roce 2002 bylo užívání

⁶² Laden, bin Osama. *World Islamic Front Statement Urging Jihad Against Jews and Crusaders*. Citováno 24. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.atour.com/news/international/20010928b.html>

⁶³ Weimann (2006), s. 43.

⁶⁴ Hoffmann (2006), s. 6.

⁶⁵ Ranstorp (2007), s. 37.

⁶⁶ V moderním vědeckém diskurzu pojem nových médií splývá s pojmem počítačových či digitálních médií. Viz Reifová (2004), s. 134.

⁶⁷ Weimann (2006), s. 51.

⁶⁸ Weimann (2006), s. 22.

⁶⁹ Lia, Brynjar. *Al-Qaeda Online: Understanding Jihadist Internet Infrastructure*. Jane's Intelligence Review. 1. 1. 2006. s. 1. Citováno 15. 2. 2010. Dostupné z: http://www.mil.no/multimedia/archive/00075/Al-Qaeda_online_und_75416a.pdf

internetu teroristy formálně povoleno islámskou náboženskou autoritou, šejkem [°]Abdulazízem aš-Šajchem, velkým *muftím*⁷⁰ Saúdské Arábie⁷¹.

Užívání internetu by pro džihádisty rovněž nemělo smysl, pokud by toto médium nebylo přístupné hlavnímu segmentu publika, na něž je jejich sdělení směřováno, tedy na muslimské obyvatelstvo. Avšak penetrace internetu v oblastech, na něž se džihádisté nejvíce zaměřují, roste nesmírnou rychlostí⁷². Nejvýznamnější oblastí je v tomto ohledu Blízký východ, kde se přístup populace k internetu zvýšil od roku 2000 o 1650 % na hodnotu 28 %⁷³. Arabský svět se v tomto ohledu vyvíjí nejrychleji na světě⁷⁴. Růst pokrytí je dán především technologickou modernizací, rozvojem komunikačních technologií a zvyšováním vzdělanosti publika⁷⁵. Tyto faktory způsobují i zvýšený zájem veřejnosti o mediální produkci džihádistů, dříve nepřístupný a druhořadý proud islamistické komunikace⁷⁶. To je způsobeno tím, že v zemích, kde je silná, státem řízená cenzura v tradičních médiích, mají masy zájem získat nefiltrované informace, obzvláště od nestátních aktérů⁷⁷. Dříve byla džihádistická ideologie pro publikum dosažitelná jen stěží. Např. v 80. letech byl zejména na Středním východě a v USA distribuován časopis *Al-Džihád* jednoho ze zakladatelů Al-Káidy, [°]Abdulláha al-[°]Azzama. Časopis měl však velmi omezený dosah kvůli malé distribuční síti a vysoké ceně. Dnes jsou jeho naskenované kopie zdarma ke stažení na džihádistických webech⁷⁸.

Za jeden z prvních⁷⁹ džihádistických webů lze považovat www.alneda.com. Tato polooficiální prezentace Al-Káidy byla založena v roce 2001, avšak již v roce 2002 z důvodu útoků amerických hackerů zanikla. Většina současných teroristických webů se ale *Alnedou* inspirovala a přejala její strukturu.

⁷⁰ Učitel nebo učenec koránu. Viz Spencer (2006), s. 24.

⁷¹ Weimann (2006), s. 122.

⁷² Toto tvrzení platí s výjimkou nejlidnatější muslimské země, Indonésie, kde má k internetu přístup zatím jen 12% obyvatel, což je poloviční číslo než na Blízkém východě. Viz *Internet World Stats*. Otevřeno 29. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats3.htm>

⁷³ Viz. *Internet World Stats*. Otevřeno 29. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

⁷⁴ Tuto skutečnost někteří autoři analyzující vliv džihádistické internetové prezentace podcenili (srovnej např. Bailey, D. Timothy. Grimaila, R. Michael. Running the Blockade: Information Technology, Terrorism, and the Transformation of Islamic Mass Culture. *Terrorism and Political Violence*. 2006, Vol.18, No. 4, s. 531).

⁷⁵ Eickelman, F. Dale. The Coming Transformation in the Muslim World. *Current History*. 2000, Vol. 99, No. 633, s. 17.

⁷⁶ I když popularita džihádistických webů stoupá, jsou stále mezi muslimy nejpoužívanější nemilitantní weby zaměřené na náboženství typu www.islamonline.net. Viz Khamis, Sahar. El-Nawawy, Mohammed. *Islam Dot Com: Contemporary Islamic Discourses in Cyberspace*. New York: Palgrave Macmillan 2009. s. 66.

⁷⁷ Bailey, Grimaila, Michael (2006), s. 524.

⁷⁸ Lia (2006), s. 5.

⁷⁹ Za zcela první džihádistický web se považuje www.azzam.com. Vznikl v roce 1996 a zrušen byl o 5 let později z důvodu útoků na Světové obchodní centrum.

Dnes je obsah produkováný Al-Káidou a spřízněnými džihádistickými skupinami dostupný více než na padesáti webových stránkách, avšak web oficiální povahy již v portfoliu Al-Káidy chybí⁸⁰. Místo jednoho centrálního webu, na kterém byla zveřejňovaná prakticky surová fakta „přímo z bitevního pole“, dnes existuje velmi komplikovaný systém producentů a distributorů džihádistického sdělení. Systém, který svou strukturou nápadně připomíná síť.

1.2.4.2 Architektura mediálního džihádu na internetu

Přesun těžiště džihádistické mediální komunikace na internet s sebou přinesl rozsáhlou optimalizaci při tvorbě džihádistického sdělení. Islámští teroristé nyní zcela využívají výhod, které jim poskytuje naprostá kontrola informačního toku. S jistotou, že nebude jejich sdělení při mediální prezentaci zkresleno, mohou nyní přizpůsobovat svůj mediální obsah aktuálnímu profilu publika (např. na základě jazyka, pohlaví či věku). Z tohoto důvodu byla nezbytná diverzifikace a specializace při procesu mediace⁸¹ džihádistických obsahů. Byla vytvořena rozsáhlá síť producentů a distributorů mediálních produktů, stejně jako zdokonalený několikastupňový systém zpracování informací.

Primárními zdroji džihádistických sdělení jsou v drtivé většině případů významné osobnosti *džihádu*, neboli široce uznávané autority, a přispívající členové militantních organizací. Odkazuje-li informace k těmto zdrojům, má mnohem větší šanci, že bude považována publikem za důvěryhodnou⁸².

Mezi nejvlivnější osobnosti patří vůdci globálního hnutí *džihádu* či výrazné regionální autority. Jejich sdělení (významné jsou např. nahrávky Usámy bin Ládina, Ajmán az-Zawáhíriho či Doky Umarova) mívají audiovizuální podobu a bývají na internetu dostupné pouze v upravené a zdokonalené podobě od džihádistických mediálních agentur⁸³.

Teologické zázemí, které legitimizuje *džihád*, poskytují radikální klerikové. Většinou mají vlastní webové stránky, na nichž zveřejňují různé islámské texty včetně *fatew*, knižních publikací, kázání pro muslimy, interpretací *Koránu* apod.⁸⁴. Jejich weby

⁸⁰ Weimann (2006), s. 68.

⁸¹ Mediace je „proces zprostředkování nějakého společensky akceptovaného poznání a kulturních hodnot prostřednictvím nějakého institucionalizovaného činitele k publiku“. Jiráček, Köpplová (2003), s. 42.

⁸² Stenersen, Anne. The Internet: A Virtual Training Camp? *Terrorism and Political Violence*. 2008, Vol. 20, No. 2, s. 225.

⁸³ Rogan, Hana. *Jihadism Online*. Forsvarets Forskningsinstitut 2006. s. 15. Citováno 9. 3. 2010. Dostupné z: <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2006/00915.pdf>

⁸⁴ Rogan (2006), s. 15.

jsou v porovnání s ostatními džihádistickými internetovými stránkami stabilní. Jako příklad lze uvést web sunnitského duchovního Abú Basíra at-Tartúsího⁸⁵.

Militantní organizace většinou rovněž spravují vlastní webové stránky, ty však nejsou ve většině případů zdaleka tak stabilní jako weby kleriků a jejich životnost zpravidla nepřesahuje několik měsíců. Militantní organizace na internetu prezentují svůj program a současnou činnost. Jelikož bývají regionálně zaměřeny, je na jejich webech možné nalézt i informace týkající se oblasti, v níž působí⁸⁶. Od militantních skupin pochází portréty *mudžahedínů*⁸⁷, tiskové zprávy, videa natočená při útocích a různé publikace⁸⁸. Mezi významné producenty patří např. Islámská armáda v Iráku, Islámský stát v Iráku, Ansár as-Sunna či Islámský emirát v Afghánistánu⁸⁹.

Důležitou skupinu producentů tvoří i „stratégové“, kteří sestavují různé džihádistické manuály, a aktivnější segment přívrženců s vlastními blogy⁹⁰.

Sdělení pocházející z těchto zdrojů bývá před prezentací širší veřejnosti dále zpracováváno džihádistickými internetovými vydavatelstvími. Tyto mediální skupiny mají polooficiální charakter a fungují jako pojítka mezi autoritami a veřejností. Podklady získávají buď přímo od členů militantních organizací, kleriků a džihádistických vůdců nebo si je případně sami stáhnou z jejich webů. Původní materiál je pouhým stavebním kamenem výsledného sdělení. Je upraven do vizuálně atraktivní podoby, doplněn islámskou symbolikou, titulky, citacemi z *Koránu* a často i přeložen do několika cizích jazyků⁹¹. Sdělení je poté opatřeno identifikačním znakem zdroje i mediální skupiny a uvolněno pro distribuci⁹². Tu má obvykle na starost jiné džihádistické vydavatelství, přičemž vzájemná kombinace skupiny produkující a skupiny distribuující sdělení značně závisí na původním zdroji informace.

⁸⁵ Viz *Web Abú Basíra at-Tartúsího*. Otevřeno 15. 3. 2010 Dostupné z:

<http://www.abubaseer.bizland.com/taarif.htm>

⁸⁶ Weimann (2004), s. 3.

⁸⁷ Singulár *mudžáhíd*, plurál *mudžahedíni*. Jsou to svatí bojovníci islámu, kteří se zapřísáhli, že budou prostřednictvím *džihádu* bránit svou víru a šířit hodnoty islámu. Moderní vnímání *mudžahedínů* vzniklo za války v Afghánistánu v letech 1979-1989. Partyzánské skupiny bojující proti Sovětskému svazu chápali sami sebe jako *mudžahedíny* vedoucí *džihád* proti nepříteli. Po boku Afghánců bojovali i dobrovolníci z jiných islámských zemí. Obzvláště tito dobrovolníci se po návratu do své domoviny stali šířiteli džihádistické ideologie a důležitým prvkem budoucího hnutí globálního *džihádu*. Viz Gus, Martin. *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. London: SAGE Publications 2009. s. 193 – 194.

⁸⁸ Rogan (2006), s. 19.

⁸⁹ Kimmage, Daniel. *The Al-Qaeda Media Nexus – The Virtual Network Behind the Global Message*. Washington D. C.: RFE/RL Inc. 2008. s. 3. Citováno 10. 3. 2010. Dostupné z: http://docs.rferl.org/en-US/AQ_Media_Nexus.pdf

⁹⁰ Stenersen (2008), s. 226.

⁹¹ Rogan (2006), s. 23.

⁹² Kimmage (2006), s. 7.

Mezi nejvýznamnější⁹³ džihádistické mediální skupiny patří *Al-Fadžr*, která zpracovává až 42 % materiálů a distribuuje 79 % sdělení⁹⁴. Mimo jiné šíří i informace mediálního křídla Al-Káidy, vydavatelství As-Saháb, které produkuje nahrávky Usámy bin Ládina a Ajmána az-Zawáhíriho⁹⁵. Široké pole působnosti má i vydavatelství *Global Islamic Media Front* (GIMF), jež se specializuje na produkci džihádistických internetových periodik a na překlady do cizích jazyků. Na úpravu textů se zaměřují mediální organizace *Electronic Media Battalion*, *Al-Buráq* a na zpracování videí z Iráku a Afghánistánu se soustřeďuje *Al-Furqán*⁹⁶. Internetová vydavatelství jsou velmi významným prvkem v mediálním systému džihádistů, neboť zaručují konzumentům určitý standard a autenticitu (na diskusních fórech bývají akreditované), pomáhají šíření džihádistické ideologie, zamezují přístupu materiálu, který není ideologicky spolehlivý, a mají i významné místo v mediálním distribučním řetězci⁹⁷.

Distribuční kanály mají za úkol doručit již upravené sdělení co nejširšímu publiku. Mediální skupiny materiál umísťují na servery různých webových služeb (např. Rapidshare, Megaupload, You Tube apod.)⁹⁸ a webové odkazy poté šíří rozesíláním hromadných e-mailů, prostřednictvím služeb typu Yahoo! Groups a webovými složkami⁹⁹ s rozříděným obsahem¹⁰⁰. Nejvýznamnější formou distribuce džihádistických sdělení představují však internetová diskusní fóra. Mají největší množství potenciálních příjemců a umožňují zpětnou vazbu, přitom je vzhledem k nutnosti registrace příspěvatele a regulaci informačního toku administrátorem fóra zachována ideologická čistota zveřejňovaného obsahu. Fóra se tak stávají nejdůležitějším mediálním distribučním kanálem pro šíření nejvýznamnější formy džihádistického sdělení, propagandy. Na úzké propojení terorismu s propagandou poukázal již před 34 léty Francis Watson: „*Terorismus nesmí být definován pouze ve smyslu násilí, ale také ve smyslu propagandy. Oba elementy účinkují v součinnosti. Násilí je koercitivní snaha aktéra, jejímž cílem je ovlivnit myšlení a jednání lidí, kdežto propaganda je způsob přesvědčování s tímž cílem.*“¹⁰¹

⁹³ Viz příloha 1: *Nejvýznamnější džihádistické mediální skupiny*.

⁹⁴ Kimmage (2006), s. 20.

⁹⁵ Hodný (2009a), s. 75.

⁹⁶ Ridolfo, Kathleen. Kimmage, Daniel. *The War of Images and Ideas*. Washington D.C.: RFE/RL Inc. 2007. s. 43. Citováno 11. 3. 2010. Dostupné z: realaudio.rferl.org/online/OLPDFfiles/insurgent.pdf

⁹⁷ Kimmage (2006), s. 17.

⁹⁸ Lia (2006), s. 10.

⁹⁹ Nejuznávanější složkou s tisíci odkazy rozříděnými podle typu obsahu je *Delil Mešavír*. Složka nemá kvůli bezpečnosti stabilní umístění a její aktuální adresa se šíří prostřednictvím diskusních fór a e-mailů.

¹⁰⁰ Rogan (2006), s. 22.

¹⁰¹ Watson, M. Francis. *Political Terrorism: The Threat and the Response*. New York: Robert B. Luce Co. 1976. s. 15.

2. Propaganda

2.1 Mezníky historie propagandy

Propaganda je jev, který doprovází lidstvo od počátku jeho bytí, od doby, kdy začalo s produkcí a výměnou významů sdělení prostřednictvím znakových systémů¹⁰², tedy se vzájemnou komunikací. Je až k nevíře, že nejstarší dochovaná studie zabývající se metodami a užitím propagandy vznikla již ve 4. století před našim letopočtem¹⁰³.

Velmi propracovaný systém propagandy vytvořil Julius César¹⁰⁴ v antickém Římě a posléze i papeži¹⁰⁵ či vládci ve středověku. Avšak k masovému využití propagandy došlo až v důsledku důležitých společenských změn ve druhé polovině 18. století. Rostoucí gramotnost publika a utvářející se občanská společnost spolu se zdokonalením knihtisku a lepší distribuční sítí umožnily např. Napoleonovi oslovit propagandou velké množství lidí¹⁰⁶.

Obecně je možno říci, že rozvoj v oblasti médií s sebou přinesl i rozvoj propagandy a jakýkoliv nový komunikační kanál¹⁰⁷ se rychle proměnil i v propagandistický nástroj¹⁰⁸.

Nesmírná moc kombinace propagandy a masových médií se v celé své síle ukázala za první světové války. Zejména velmi efektivní kampaň Velké Británie¹⁰⁹ dokázala účinně kombinovat masová sdělení, nové psychologické metody persvaze a reflexi sociálních, politických a ekonomických podmínek za války. Ukázala rovněž nové metody masové diskreditace nepřítele a přispěla k institucionalizaci propagandy¹¹⁰.

Za druhé světové války se Adolf Hitler¹¹¹ poučil z neúspěchu německé propagandy z let 1914 – 1918 a jejímu budování věnoval značné úsilí. Byl vytvořen organizačně složitý

¹⁰² Reifová, ed. (2004), s. 98.

¹⁰³ Jedná se o staroindické pojednání o státě *Arthaśāstra* od autora Čánakji, jež mělo veliký vliv na politiku mocného panovníka Maurjovské říše Čándragupty. Viz Boesche, Roger. Kautilya's Arthaśāstra on War and Diplomacy in Ancient India. *The Journal of Military History*. 2003, Vol. 67, No. 1, s. 9–38. Citováno 26. 3. 2010. Dostupné z: http://muse.jhu.edu/journals/journal_of_military_history/v067/67.1boesche.html

¹⁰⁴ Za velmi efektivní Césarovu propagandu se považuje např. užití jeho podobizny na římských mincích.

¹⁰⁵ Například papež Urban II. využíval náboženskou propagandu k vyhlášení křížových výprav.

¹⁰⁶ Jowett, S. Garth, O'Donnell, Victoria. *Propaganda and Persuasion*. London: SAGE Publications 2006. s. 87.

¹⁰⁷ Jowett, O'Donnell (2006), s. 203.

¹⁰⁸ To znamená, že když v 19. století získala média možnost v krátkém čase oslovit široké heterogenní publikum, získala i propaganda přístup k masám. Viz Jirák, Köpplová (2003), s. 29.

¹⁰⁹ Za největší úspěch britské propagandy se považuje vstup USA do 1. světové války.

¹¹⁰ Jowett, O'Donnell (2006), s. 208.

¹¹¹ Mezi základní body nacistické propagandy stanovené v Hitlerově díle *Mein Kampf* patří: 1) místo prezentace abstraktních myšlenek působit na lidské emoce; 2) neustále opakovat jen několik málo základních idejí; 3) ukázat jen jednu stranu mince a vyhýbat se objektivitě; 4) převést všechny existující nepřátele pod jednoho jmenovatele; 5) působit na masy zažitými frázemi. Viz Breitfelder, Miroslav. *Metody nacistické propagandy*. 1997. s. 3–9. Citováno 27. 3. 2010. Dostupné z: www.portal.zcu.cz/wps/PA_Courseware/DownloadDokumentu?id=16716

aparát v čele s Josephem Goebbelsem, jenž dbal na to, aby propaganda byla totální, tj. aby využila všech dostupných mediálních kanálů a zasáhla společnost v celé své šíři¹¹².

Po roce 1945 byly poznatky o účincích propagandy získané za druhé světové války využity zejména ve spojitosti s elektronickými médii, rozhlasem a televizí, ve vzájemně protijdoucích kampaních nově uspořádaného bipolárního světa.

2.2 Typologie propagandy

Propagandu jako takovou je možné rozdělit podle mnoha různých hledisek a kritérií. Za nejobecnější typologii propagandy lze považovat dělení dle původu a kredibility informací na bílou, černou a šedou¹¹³.

Jelikož propaganda ovlivňuje nejširší spektrum společenských aktivit, je možné ji typologizovat na základě té sféry společenského života, kterou primárně ovlivňuje. Zde je možno uvést pět kategorií¹¹⁴, z nichž bude v případě této práce relevantní zejména propaganda válečná, která je zaměřena na podpoření morálky vlastního obyvatelstva a demoralizaci nepřítele, a propaganda ideologická, jež zajišťuje šíření idejí a náboženské víry.

Teroristé využívají ve své propagandě i konkrétních trendů, které odráží soudobé směřování společnosti. Z tohoto důvodu je zejména pro teoretické zastřešení džihadistických sdělení třeba uvést i dělení propagandy, které reflektuje usměrňování společenských změn¹¹⁵:

- **Propaganda agitační** se pomocí emotivně laděných sdělení snaží nasměřovat pozornost publika k nějakému společenskému či politickému problému. Usiluje o odmítnutí a destabilizaci současného systému.

¹¹² Jowett, O'Donnell (2006), s. 234.

¹¹³ Zjednodušeně lze říci, že **bílá propaganda** je tou nejméně nebezpečnou. Její tvůrce nemá v úmyslu nikomu škodit, jeho záměrem je získat prospěch buď sám pro sebe nebo pro určitou skupinu lidí, nebo dokonce i pro celou společnost. Sdělení bývá zkruseno jen minimálně. Za bílou propagandu lze tudíž považovat např. celonárodní boj proti vysoké nehodovosti na silnicích či mezinárodní sexuální osvětu. **Černá propaganda** je opakem propagandy bílé. Charakteristickým rysem je snaha vzbudit dojem, že je zdroj sdělení dobře znám a že je zcela důvěryhodný. Avšak opak je pravdou, jelikož zdroj je utajený a autorem sdělení bývá nepřítel. Tvůrci černé propagandy staví na promyšlené a detailně propracované kampani, ve které jsou zneužíváni žurnalisté jako jednotlivci i celé mediální organizace. Hlavním cílem černé propagandy je oklamat publikum a vyvolat nejistotu, strach a zmatek. **Propaganda šedá** je na pomezí propagandy bílé a černé. Nemusí být u ní znám zdroj a obsahuje nepřesné, neúplné či mylné informace, které mají sloužit k dezinformaci. Tato metoda bývá často používána např. v klamavé reklamě. Viz Jowett, O'Donnell (2006), s. 17 – 20.

¹¹⁴ **Propaganda válečná. Propaganda ideologická. Propaganda politická** je zaměřena na získání a udržení politické moci. **Propaganda ekonomická** udržuje prosperitu povzbuzováním k nákupu zboží. **Propaganda didaktická** představuje formu výchovy, která má odrážet společensky žádoucí cíle. Viz Ftorek, Jozef. *Public relations jako ovlivňování mínění*. Praha: Grada 2006. s. 66.

¹¹⁵ Cunningham, Stanley. *The Idea of Propaganda: A Reconstruction*. Westport: Praeger Publishers, 2002. s. 66 – 71.

- **Propaganda integrační** se pokouší vyvolat podporu existujícího systému. Volá po jednotě, soudržnosti a snaží se přimět co nejvíce lidí, aby se přidali k hnutí.
- **Propaganda prostřednictvím činů** se snaží předat sdělení symbolickými akty, jež upoutají pozornost médií. K demonstraci činu se používají např. videa či fotografie.

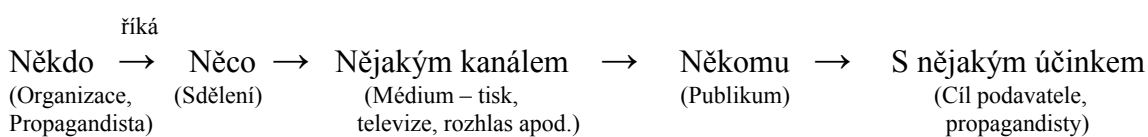
Moderní propaganda přejala poznatky z řady sociálněvědních disciplín, zejména z psychologie, sociologie či studia médií. K pochopení propagandy je tedy nezbytné na ni nahlížet jako na velmi komplexní druh komunikace.

2.3 Propaganda jako forma komunikace

Slovo propaganda pochází z latinského *propagare*, což v českém překladu znamená „rozhlášovat“ či „rozšiřovat“. Poprvé bylo v dnešním kontextu použito roku 1622, kdy papež Řehoř XV. založil úřad pro šíření víry *Sacra congregatio de propaganda fide*¹¹⁶.

Významově je možné propagandu definovat jako „*formu persvazivní komunikace, záměrnou a systematickou snahu o formování představ, ovlivňování a usměrňování citů, vůle, postojů, názorů, mínění a chování lidí za účelem dosažení takové reakce, která je v souladu s úmysly a potřebami propagandisty.*“¹¹⁷

Je-li možné na propagandu nahlížet jako na druh komunikace, pak o ní lze uvažovat jako o přenosu sdělení od podavatele k adresátovi. Tento proces popsal pro masovou komunikaci v roce 1948 např. americký politolog Harold Lasswell. Tvrdil, že veřejné mínění je ovlivňováno masovými médii konstantně a jednosměrně. Jeho přístup se stal základem pro lineární přenosový model masové komunikace¹¹⁸, který lze znázornit takto¹¹⁹:

Tento model sice dobře ilustruje komunikaci, avšak popisuje ji jako proces čistě jednosměrný, kde je zcela dominantní podavatel sdělení a publikum jen pasivním příjemcem. Pozdější výzkum např. Theodora Newcomba, Romana Jakobsona či George Gerbnera přináší do komunikačního modelu prvky kontextu, v němž se proces komunikace

¹¹⁶ Jirák, Köpplová (2003), s. 156.

¹¹⁷ Reifová, ed. (2004), s. 192.

¹¹⁸ Přenosový model byl nejprve popsán pro interpersonální komunikaci Claudem Shanonem a Warrenem Weaverem na základě analýzy telefonické komunikace.

¹¹⁹ Jirák, Köpplová (2003), s. 49.

odehrává, a zpětnou vazbu publika, jež ruší chápání komunikace jako proces čistě jednosměrný¹²⁰.

2.3.1 Model propagandy Edwarda Hermana a Noama Chomskyho

Edward Herman a Noam Chomsky se ve svém modelu propagandy zaměřili čistě na tok informací v médiích. Podrobili analýze hlavní mediální soustavu USA a definovali 5 filtrů, které formou propagandy ovlivňují sdělení v mainstreamových¹²¹ médiích. Ve své knize *Manufacturing Consent* autoři tvrdí, že tento model propagandy je platný pro ty státy, kde je moc v rukou byrokracie a kde jsou média nástrojem k uskutečňování cílů ekonomicky motivovaných elit¹²². Avšak jednotlivé filtry byly časem modifikovány a zobecněny¹²³, takže je možné je i individuálně aplikovat na nejširší spektrum propagandistických aktivit, což bude v této studii reflektováno při stanovování analytických kategorií pro diskurzivní analýzu.

Model propagandy Chomskyho a Hermana se skládá z pěti zpravodajských filtrů¹²⁴, z nichž bude v této práci nejvíce relevantní filtr o antikomunismu. V něm se autoři zaměřili na komunismus, ale dnes je možné tento filtr zobecnit na antiideologii. Antiideologie prezentovaná v médiích má pomoci mobilizovat společnost proti hrozbě z vnějšku. Svět je tak médií prezentován na základě dichotomie my vs. oni.

2.3.2 Propagandistické sdělení

Propaganda může vypadat jako komunikace fakticky a informativně hodnotná. Jejím cílem však není dosažení vzájemného pochopení mezi podavatelem a příjemcem, ale prosazení podavatelova záměru či zájmu. Prezentované sdělení je vydáváno za informaci směřující k obecnému prospěchu, ve skutečnosti bývá sledován jen prospěch podavatele.

¹²⁰ Burton, Graeme. Jiráček, Jan (2001), s. 53.

¹²¹ Mainstreaming je „proces, kdy intenzivní příjem relativně homogenizovaných a stereotypizovaných sdělení a obrazů z médií vede k názorovému a hodnotovému zestejnování příjemců rozdílných sociálních a kulturních prostředí“. Viz Reifová, ed. (2004), s. 126.

¹²² Herman, S. Edward. Chomsky, Noam. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books 1988. s. 1.

¹²³ Viz např. Klaehn, Jeffery. The Propaganda Model: Theoretical and Methodological Considerations. *Westminster Papers in Communication and Culture*. 2009, Vol. 6, No. 2, s. 43 – 58.

¹²⁴ 1) **Velikost, vlastnictví a orientace na zisk**. V USA 24 největších mediálních společností pokrývá většinu celého mediálního trhu. Tyto mediální skupiny jsou vlastněny úzkou skupinou bohatých lidí, kteří usilují o maximalizaci zisku. 2) **Reklama**. Mediální obsah je přizpůsoben snaze sdělovacích prostředků vzbudit pozornost diváků s kupní silou, aby byla tato média co nejatraktivnější pro možné zadavatele reklamy. Inzerenti odmítají reklamu spojenou s kontroverzním či rušivým obsahem a preferují zábavný obsah, který pomáhá šířit komerční sdělení. 3) **Zdroje médií**. Sdělovací prostředky žijí ve symbiotickém vztahu s významnými zdroji informací. Média musí pravidelně poskytovat zpravodajství, ale nemohou z ekonomických důvodů vlastními silami pokrýt všechny významné události, spoléhají se tedy na stabilní, většinou oficiální zdroje. Tyto významné zdroje mají značný vliv na obsah sdělení. 4) **Tlak kritiky médií**. Ne všichni mohou stejně účinně činit nátlak na média. Zastrahování médií je efektivní zejména ze strany státu. 5) **Antikomunismus**. Viz Herman, Chomsky (1988), s. 3 – 30.

Publikum má zejména z důvodu užití neutrálního zpravodajského jazyka sklon považovat propagandistou interpretované informace za nesporné a přizpůsobuje jim své chování.¹²⁵

Aby měla informace na vnímání veřejnosti co největší efekt, usiluje propagandista o maximální kontrolu nad informačním tokem. Pak je možné zveřejnit informace v okamžik, kdy mohou nejvíce ovlivnit veřejné mínění¹²⁶. K tomu lze dospět buď ovládnutím médií, nebo zveřejněním zkreslené informace ze zdánlivě důvěryhodného zdroje¹²⁷.

Propagandistické sdělení nebývá konstruováno jen na základě lživých údajů. Lež může sice být pro masu krátkodobě velmi přesvědčivá, avšak nedůvěřivá menšina může vyvrácením pravdivosti informací propagandistu zcela připravit o důvěryhodnost. Pravdivá fakta bývají tedy základními stavebními kameny propagandy, ale v konečném sdělení jsou selektována, vhodně uspořádána a doplněna množstvím smyšlených či irelevantních dat¹²⁸. Tato sdělení jsou následně prezentována publiku nepřetržitě a v obrovském množství. Nedostatek času věnovaný vlastní interpretaci jednotlivých prezentovaných sdělení značně znesnadňuje kritickou snahu jedince o rozlišení pravdivých a nepravdivých údajů¹²⁹. Tento přístup ale není možný bez eliminace sdělení alternativních, které mohou propagandě účinně konkurovat. K zaručení výlučnosti propagandy výborně poslouží cenzura¹³⁰.

Avšak ani sebelépe vytvořené sdělení nesmí přímo útočit na nějaký ve společnosti hluboce zakotvený názor či předsudek masy. Tento názor však může být užit ve prospěch propagandy, a to pomocí mobilizace vhodných norem¹³¹ spojených se členstvím člověka v nějaké komunitě. Vzhledem k důležitosti těchto prvků pro danou společenskou skupinu je může propagandista využít jako základní stavební kameny svého sdělení. Lidé často nepřijímají doktrínu, pokud je vnucena nějakou vnější autoritou. Budou spíše vnímat sdělení, které je spojeno s předsudky či společným zájmem skupiny¹³². Mezi propagandistou a přesvědčovaným by mělo dojít k identifikaci. Propagandista musí být schopen reflektovat potřeby, touhy, osobní a společenská přesvědčení či hodnoty publika ve svém výstupu a musí hovořit ke skupině stejným jazykem, který tato skupina užívá

¹²⁵ Jowett, O'Donnell (2006), s. 35 – 42.

¹²⁶ Jowett, O'Donnell (2006), s. 45.

¹²⁷ Chomsky, Noam. *Media Control: The Spectacular Achievements of Propaganda*. New York: Seven Stories Press 1997. s. 10.

¹²⁸ Brown (1968), s. 95.

¹²⁹ Cunningham (2002), s. 105.

¹³⁰ Ellul, Jacques. The Characteristics of Propaganda. In Jowett, Garth S., O'Donnell, Victoria. *Readings in Propaganda and Persuasion: New and Classic Essays*. London: SAGE Publications 2006. s. 13.

¹³¹ Jedná se o přesvědčení, hodnoty, přístupy, mínění či chování lidí v dané společenské skupině.

¹³² Ellul (2006), s. 21.

k interní komunikaci¹³³. Obecným univerzálním pojítkem propagandistických sdělení bývají kromě norem i emoce a mytologie. Propaganda pracuje s mýty, jelikož pozornost publika okamžitě přitáhne taková událost, která zapadá do rámce jeho mytologie. Propaganda proto vytváří mýty, které budou naplňovat život jednotlivce, a k nimž se bude vztahovat jeho pocit pojetí posvátna. Mýty vyjadřují to, k čemu společnost nejvíce inklinuje. Jsou to, rázné, barvitě, iracionální impulsy vzbuzující v jedinci touhu něčemu věřit. Obvykle obsahují prvky náboženství či heroismu¹³⁴.

Emoce v propagandistickém sdělení pomáhají otupit zájem publika sledovat důvěryhodnost informace či kvalitu jejího zdroje. Válečná propaganda umocňuje nenávisť proti nepříteli, protože ho zobrazuje coby netvora, který nemá nárok na respekt. Propaganda integrační apeluje na pocity sounáležitosti a na obavy z nezačlenění do skupiny vrstevníků¹³⁵.

Propagandistické sdělení musí zároveň oslovit jednotlivce a masu, konkrétně jednotlivce v mase. Obranné mechanismy tohoto jedince jsou oslabeny a on je snáze vyprovokovatelný k reakci. Tyto dva prvky – jedinec a masa – jsou v případě propagandy neoddělitelné, protože přesvědčit jedince izolovaného je mnohem náročnější než skupinu¹³⁶. Za tímto účelem musí propaganda plně ovládnout veškeré dostupné komunikační kanály.

2.4 Propaganda a internet

Propaganda používá ke svému šíření nejrůznější kanály. Mezi ně patří například televize, rozhlas, tisk, film, veřejný projev, šeptanda, letáky, plakáty umění a v neposlední řadě i internet¹³⁷. Právě ten je schopen do sebe pojmout i ostatní sdělovací prostředky a vzhledem ke své komunikační všestrannosti se stává i univerzálním médiem pro propagandu.

Po svém nástupu v minulém století film ukázal velikou sílu diktovat normy společenského chování. Rozhlas se svou schopností vysílat zprávy za hranice státu bez nutnosti fyzické přítomnosti autora se stal významným nástrojem mezinárodní propagandy. A televize působila až do nástupu satelitních technologií jako nástroj propagandy

¹³³ Jowett, O'Donnell (2006), s. 37.

¹³⁴ Ellul (2006), s. 24.

¹³⁵ Marlin, Randal: *Propaganda and the Ethics of Persuasion in the 21st Century*. Toronto: Broadview Press 2002. s. 98.

¹³⁶ Ellul (2006), s. 3.

¹³⁷ Cole, Robert. *International Encyclopedia of Propaganda*. London: Fitzroy Dearborn Publishers 1998. s. 606.

vnitrostátní¹³⁸. Pokud je internet schopen tato média zastřešit, pak je jeho propagandistické využití obrovské, přitom mu prakticky chybí obranné mechanismy. Coby demokratické a anonymní globální médium je z masových sdělovacích prostředků nejvíce zranitelný vůči šíření dezinformací¹³⁹.

Na internetu, obzvláště na diskusních fórech jsou k dispozici názory obyčejných lidí z virtuálních komunit, které mohou být výborným zdrojem informací pro propagandisty. Internet se tak stává ideální platformou jak pro přípravu, tak i pro šíření propagandy¹⁴⁰.

Internet nelze řádně spojit s žádným tradičním modelem komunikace. Přenos sdělení zde totiž není direktivně řízen shora. K interpretaci komunikace na internetu poslouží model *many-to-many*, dle něhož může být každý jak příjemcem sdělení, tak jeho podavatelem. Každý počítač může být vnímán jako tiskárna, televizní či rádiový vysílač¹⁴¹. Stačí jen přístup k internetu. Avšak propaganda musí mít určitou kontrolu nad informačním tokem, což je v rámci dané internetové komunity zajištěno cenzurou nevhodných příspěvků.

Džihádistická propaganda na internetu je velmi propracovaná a efektivní. A jak prohlásil Ajmán az-Zawáhíri: „*Je nezbytné prolomit mediální blokádu uvalenou na džihád a doručit naše sdělení globální ummě. To je samostatná válka, která musí být vedena paralelně s válkou vojenskou,*“¹⁴², je i nedílnou součástí globálního džihádu.

¹³⁸ Jowett, O'Donnell (2006), s. 108 – 142.

¹³⁹ Jowett, O'Donnell (2006), s. 152.

¹⁴⁰ Meckenzie Institute. Propaganda and Internet. Citováno 15. 11. 2009. Dostupné z: http://www.mackenzieinstitute.com/1999/Propaganda_Internet.html

¹⁴¹ Conway, Maura. Cyberterrorism: Media Myth or Clear and Present Danger? In Irwin, Jones (Ed.). *War and virtual war: the challenges to communities*. Amsterdam: Rodopi 2004. s. 79.

¹⁴² Zavahíri, Ajmán. *Knights Under the Prophet's Banner*. s. 67. In Payne, Kenneth. *Winning the Battle of Ideas: Propaganda, Ideology, and Terror*. *Studies in Conflict & Terrorism*. 2009, Vol. 32, No. 2, s. 110.

3. Džihádistická propaganda na internetu

3.1 Příjemci džihádistické propagandy

Džihádistická internetová propaganda je namířena primárně na trojí publikum: na stoupence, na mezinárodní veřejnost a na nepřátele zosobněné USA se spojenci a zkorumpovanými vládami muslimských zemí¹⁴³. Díky metodám narrowcastingu¹⁴⁴ a kontrole informačního toku při mediaci sdělení mohou džihádisté svou propagandu zacílit nejen na základě těchto kategorií, ale v případě svých stoupenců i na bázi pohlaví či věku.

Sdělení tak může být cíleno čistě na jednu z těchto skupin či na skupiny všechny. Příkladem může být informace o úspěšném teroristickém útoku. Působí čistě v intencích válečné propagandy: totéž sdělení mobilizuje a posiluje hrdost a morálku spojenců, zároveň však demoralizuje a vystraší nepřátelské publikum¹⁴⁵. Ačkoliv je džihádistická propaganda zaměřena především na muslimskou veřejnost, snaží se oslovit i nemuslimy¹⁴⁶.

3.1.1 Stoupenci džihádu

Sympatizanti jsou pro džihádisty nejdůležitější skupinou příjemců propagandy. Právě oni jsou rezervoárem rekrutů, zdrojem finanční podpory či prostředkem k šíření džihádistické ideologie. Přívržencům je přizpůsoben jak jazyk, tak i obsah stránek. Ačkoliv je velká část webů v arabštině, džihádisté pochopili i veliký význam marginalizované a neasimilované islámské menšiny zejména v Evropě, jíž poskytují sekce svých diskusních fór v angličtině¹⁴⁷. Právě na vykořeněné muslimy účinkuje džihádistická propaganda nejvíce. Dle průzkumů až 85% těch, kteří uposlechli volání *džihádu*, pochází z diaspor¹⁴⁸.

Prodžihádistická propaganda je obsahově velmi rozmanitá a vyznačuje se citacemi z *Koránu*, odkazy na islámské rituály, na Alláha či proroka Mohameda¹⁴⁹.

Sdělení bývají přijímána dříve nenásilnými jedinci, členy společnosti, kterou džihádisté zastupují. Propaganda a specifická interpretace náboženských norem ale efektivně posouvají tyto mainstreamové muslimy z kategorie pasivního nenásilného

¹⁴³ Weimann (2004), s. 4.

¹⁴⁴ Narrowcasting je chápán jako schopnost zacílení mediálního sdělení na konkrétní segment publika. Viz Cushman, Donald. Cahn, Dudley. *Communication in Interpersonal Relationships*. New York: SUNY Press 1970. s. 151.

¹⁴⁵ Torres, R. Manuel. Jordán, Javier. Horsburgh, Nicola. Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda. *Terrorism and Political Violence*. 2006, Vol. 18, No. 3, s. 404.

¹⁴⁶ Viz příloha: 2 *Publikum džihádistických fór*.

¹⁴⁷ Ranstorp (2007), s. 43.

¹⁴⁸ Sageman, Marc. Islam and Al Qaeda. In Pedahzur, Ami (ed.). *Root Causes of Suicide Terrorism*. New York: Routledge 2006. s. 126.

¹⁴⁹ Torres, Jordán, Horsburgh (2006), s. 404.

protizápadního odporu směrem k aktivistické násilné teroristické opozici¹⁵⁰. Snahou propagandy je probudit v sympatizantech touhu osobně se na *džihádu* podílet.

Zejména u mladých muslimů dochází vlivem virtuálního prostředí k „autonomní radikalizaci“. Na webu se mohou setkat s materiálem radikálních kleriků, komunikovat s podobně smýšlejícími mladými lidmi, ztotožnit se a emocionálně sdílet utrpení muslimských obětí a sledovat boj *mudžahedínů*. Na tyto muslimy obzvláště účinkují videozáznamy útoků, které jsou pečlivě vyrobeny tak, aby setřely rozdíl mezi virtuálním a skutečným světem. Vše je umocněno anonymitou internetové komunikace, díky níž dokonce i ženy mohou publikovat na džihádistických mužských fórech¹⁵¹.

Cílem propagandy je dosáhnout u zájemců prostřednictvím internetu co nejvyššího stupně ideologické indoktrinace a absolvování sebevčviku ve jménu *džihádu*¹⁵². O mimořádné efektivitě působení propagandy na mladé muslimy hovoří např. atentát na turisty na Bali, spáchaný Imánem Samudrou. Ten při následném výslechu přiznal, že k rozhodnutí provést útok dospěl na základě studia díla radikálního učenice Sajída Qutba a jiných materiálů, které získal z džihádistických webů¹⁵³.

I když je směřovaná primárně na mladé muže, nezapomíná džihádistická propaganda ani na muslimské ženy a děti. Weby určené ženám se odlišují designem, fóra jsou zacílená na rodinná témata, např. jak vychovat sebevražedného atentátníka, jak podporovat manžela *mudžáhida* v neposlední řadě, jak se sama stát aktivní teroristkou. Al-Káida vydávala dokonce v roce 2004 džihádistický propagandistický časopis pro ženy *Al-Chansá*¹⁵⁴.

V dětech džihádisté vidí další generaci rekrutů či finančních donorů, proto na ně cílená propaganda rovněž není podceňována. K dětskému publiku¹⁵⁵ směřují počítačové hry, pohádky, komiksy či filmy pro děti¹⁵⁶.

3.1.2 Mezinárodní publikum

Propagandě cílené na mezinárodní, zejména západní publikum jsou věnovány vícejazyčné weby či sekce diskusních fór (většinou v angličtině, němčině, francouzštině či

¹⁵⁰ Bailey, Grimaila, Michael (2006), s. 526.

¹⁵¹ Ranstorp (2007), s. 43.

¹⁵² Hodný (2009b), s. 115.

¹⁵³ Weimann (2006), s. 106.

¹⁵⁴ Lia (2006), s. 2.

¹⁵⁵ Na dětské publikum se na svém webu *Al-Fateh* (Dobyvatel) zaměřuje např. Hamás. Viz *Al-Fateh*.

Otevřeno 3. 5. 2010. Dostupné z <http://www.al-fateh.net/>

¹⁵⁶ Bailey, Grimaila, Michael (2006), s. 532.

ruštině). Cílem tohoto druhu propagandy je získat pochopení a sympatie ze strany veřejnosti.

Většinou jsou zde publikována různá tisková prohlášení směřovaná na západní žurnalisty. Materiál zde zveřejňovaný vyzdvihuje témata, na něž je cílové publikum citlivé, a to především politické vězně a porušování lidských práv ze strany USA, jeho spojenců a proamerických arabských režimů či jiné nedemokratické kroky, k nimž se tito uchylují.

Džihádisté se snaží vyobrazit jako ochránci společnosti perzekuovaných a odkazují při tom na oficiální listiny (např. Ženevské konvence, Všeobecná deklarace lidských práv)¹⁵⁷.

3.1.3 Nepřátelské publikum

Nepřátelské publikum vnímají džihádisté především jako USA, jejich spojence ve válce proti teroru v Evropě (nebo Západ obecně) a současná vedení arabských zemí, popisovaná jako loutkové vlády Američanů či odpadlíky z islámské víry. Účelem propagandy proti nepřátelským státům je demoralizovat jejich obyvatele, změnit jejich politický názor, a snížit tak veřejnou podporu vlád bojující s džihádisty¹⁵⁸.

Texty zaměřené na nepřátele se většinou omezují na výhrůžky útoky, únosy a vraždami rukojmích a prezentaci utrpení nepřátelských vojáků. Z toho lze vyčíst, že toto publikum může být z úhlu pohledu džihádistů formováno nikoliv vznikem sympatií k hnutí *džihádu*, ale strachem¹⁵⁹. Doposud tvořil tento druh propagandy menšinu, ale od roku 2007 se jeho podíl zvyšuje¹⁶⁰, jelikož džihádistům se podařilo pevně ukotvit fungující systém akce a reakce. Zveřejněná, většinou pak nezrealizovaná hrozba je publikem vnímána jako oznámení brzkého útoku. Tento fakt svědčí o důmyslně aplikovaných prvcích psychologické války. Statisticky je totiž mnohem pravděpodobnější, že potenciální oběť teroristického útoku zemře při autohavárii či v důsledku úrazu na pracovišti. Ani jedna z těchto hrozeb však nevzbudí zdaleka takové obavy o bezpečnost jako teroristický útok. Je tedy možné tvrdit, že džihádisté dokáží svou propagandou vzbudit reakci, která je zcela neadekvátní skutečnému ohrožení¹⁶¹.

¹⁵⁷ Weimann (2004), s. 4.

¹⁵⁸ Weimann (2004), s. 4.

¹⁵⁹ Torres, Jordán, Horsburgh (2006), s. 406.

¹⁶⁰ Torres, R. Manuel. Jihadist Propaganda and Its Audiences: A Change of Course? *Perspectives on Terrorism*. November 2007. Citováno 12. 3. 2010. Dostupné z:

http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php?option=com_rockzine&view=article&id=8

¹⁶¹ Weimann (2006), s. 37.

3.2 Internet – spojnice mezi džihádisty a tradičními médii

Jedním z významných důvodů intenzivního využívání internetu džihádisty byla regulace jejich sdělení tradičními médii. Avšak internet se stal účinným nástrojem, jak tento problém vyřešit.

Moderní žurnalistika se obecně potýká s nedostatkem původních informací. Řada novinářů si svou investigativní zpravodajskou činnost ulehčuje čerpáním dat z internetu, který nabízí řadu alternativních, leč autenticky vypadajících zdrojů. Technické možnosti webových prohlížečů žurnalistům vycházejí vstříc a díky schopnosti identifikovat primární jazyk počítače je zájemce automaticky přesměrován na nejbližší jazykovou mutaci daného webu¹⁶².

Pokud je zájmem novináře zjistit původní a z tiskové agentury nepřijaté informace o džihádistickém terorismu, je velmi snadné pomocí klíčových slov a vyhledávače vstoupit na džihádistické weby či diskusní fóra. Zejména anglické mutace webů obsahují propagandu modifikovanou pro účely maximálního dopadu na západní publikum¹⁶³. Tyto informace jsou žurnalistou přejaty, a to včetně fotografií či videí, a publikovány v tradičním mainstreamovém médiu. Regulace média je oklamána, jelikož není zdaleka tak citlivá k interním zdrojům.

Gabriel Weimann používá u tohoto jevu termín dvoustupňový informační tok. Informace plynou od teroristů k žurnalistovi a od žurnalisty do tradičního média¹⁶⁴. Obvykle jako první džihádistickou propagandu přejímají neextrémistická arabská diskusní fóra, proislámský tisk či třeba katarská televizní stanice *Al-Džazíra*¹⁶⁵. Z těchto zdrojů se sdělení dostává do mainstreamových arabských, ale i západních tradičních médií¹⁶⁶.

V některých případech ale používají západní žurnalisté přímo původní džihádistické internetové zdroje. Jedná se zejména o situaci krátce po teroristickém útoku, kdy se analyzuje a hledá varování, hrozba, oznámení teroristického útoku či přijetí odpovědnosti za něj. Jako příklad lze uvést situaci po útocích na moskevské metro dne 29. 3. 2010 či na Něvský expres z 28. 11. 2009, kdy české internetové deníky uvedly ve svých článcích jak projev vůdce čečenských povstalců Doky Umarova na Youtube s jeho cílem ustanovit Kavkazský islámský emirát pomocí *džihádu* vůči Ruské federaci, tak i citace z

¹⁶² Hodný (2009a), s. 73.

¹⁶³ Torres (2007).

¹⁶⁴ Weimann (2006), s. 109.

¹⁶⁵ Hodný (2009a), s. 73.

¹⁶⁶ Ridolfo, Kimmage (2007), s. 61.

mediální větve čečenských separatistů¹⁶⁷, portálu *Kavkazcenter*¹⁶⁸. Internet se tak stává spojujícím článkem mezi džihádisty a tradičními médii.

3.3 Propagandistické sdělení džihádistů

Za dosud neúspěšnější propagandistické sdělení¹⁶⁹ džihádistů lze považovat útok z 11. 9. 2001. Sdělení bylo dokonale zacílené jak na muslimské obyvatelstvo, jež mělo útok „probudit“ a sjednotit, tak na mezinárodní publikum, jelikož sdělení bylo jasné a čitelné pro všechny státy, a také na nepřitele, do jehož řad vneslo strach a nejistotu. Tento útok byl rovněž skvělým úspěchem v nastolení agendy, jelikož se stal veřejným i akademickým diskusním tématem na velmi dlouhou dobu. Navíc vzrostla pozornost věnovaná islámským tématům a zvýšila se gramotnost západního publika v oblasti islámu¹⁷⁰.

Když se mediální těžiště džihádistů přesunulo na internet, byly definovány prvky propagandy, které odrážejí poznatky získané džihádisty v roce 2001. Tyto základní body zveřejnil nedlouho před svým zánikem web Al-Káidy *Alneda.com* a posléze je přejala a reflektovaly ve svém obsahu všechny ostatní džihádistické weby¹⁷¹:

- Západ je apriori nepřátelský vůči islámu, proto je náboženství třeba bránit.
- Jediný jazyk, jemuž Západ rozumí, je násilí.
- Jediné možné řešení je *džihád*.

Na základě těchto prvků džihádisté konstruují svá sdělení. Ta mohou být buď typu informativního, jejichž účel je vzdělávat a získat hmotnou či duchovní podporu; koercitivního, jejichž cílem je získat souhlas publika výhrůzkami; povzbuzujícího s účelem zlepšení morálky stoupců nebo náborového, který usiluje o zisk nových příznivců a pokud možno i bojovníků¹⁷².

Thomas Hegghammer hovoří o pěti principech propagandy, které se objevují v džihádistických sděleních (vedoucí role hnutí Al-Káida; náboženští učenci nebo „šejkové džihádu“ vydávající *fatwy* a osvětlující náboženskou podstatu chování; strategičtí učenci,

¹⁶⁷ Viz. Lébr, Tomáš. K útoku na Něvský expres se přihlásili kavkazští rebelové. *IDNES*. 2. 12. 2009. Citováno 5. 4. 2010. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/k-utoku-na-nevsky-expres-se-prihlasili-kavkazsti-rebelove-pnt-/zahranicni.asp?c=A091202_093441_zahranicni_ash. ČTK. Doku Umarov a jeho kavkazský emirát. *Ceskenoviny.cz*. 30. 3. 2010. Citováno 5. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/doku-umarov-a-jeho-kavkazsky-emirat/456227>

¹⁶⁸ Viz *Kavkazcenter*. Otevřeno 18. 5. 2010. Dostupné z <http://www.kavkazcenter.com/eng/>

¹⁶⁹ De Cunninghamovy typologie lze tento útok zařadit pod propagandu prostřednictvím činů.

¹⁷⁰ Weimann (2006), s. 40 – 41.

¹⁷¹ Hoffmann (2006), s. 6.

¹⁷² Hoffmann (2006), s. 3.

kteří vydávají manuály a pomáhají formovat doktríny; militantní organizace publikující vlastní texty ospravedlňující násilí a konečně radikálové přispívající anonymně na islámských fórech)¹⁷³.

Propagandistické sdělení džihádistů může na internetu nabývat mnoha podob. Náklady na jejich výrobu přitom nejsou nijak vysoké, proto jich mohou teroristé produkovat bezpočet. Další faktorem, který mluví ve prospěch internetu, je fakt, že každé sdělení může být přizpůsobeno a přesně zacíleno na konkrétní skupinu. Propagandisté respektují skutečnost, že každého zajímají odlišné věci, podané odlišným způsobem. Proto podoba jejich sdělení na internetu bývá skutečně rozličná – s propagandou se lze setkat zejména v podobě filmů, písní, fotografií či grafiky, psaných textů a počítačových her.

3.3.1 Filmová propaganda

Džihádistická videopropaganda se ukázala jako velmi mocný nástroj k ovlivňování veřejného mínění. Její výhody jsou zřejmé, na publikum totiž nejsou kladeny nijak vysoké nároky. Je mu prezentován velmi autentický, snadno dostupný produkt s velkou podmanivou silou, který navíc od konzumenta nevyžaduje náročnou intelektuální přípravu. Mnoha videím lze porozumět i bez jakéhokoliv vzdělání či znalostí.

Prekvapivou skutečností je, že *džihád* bývá v současnosti veden se samopalem, kamerou a notebookem, kdy útok je na bojišti zfilmován a následně odeslán ke zpracování mediálními agenturám (viz výše). Výsledný film bývá většinou kompilací více snímků.

Filmová propaganda v sobě zahrnuje v první řadě propagandu válečnou. Videá úspěšných útoků na západní cíle povzbuzují džihádistické sympatizanty, a naopak demoralizují nepřítel. Významná funkce videí je rovněž mobilizace příznivců *džihádu*, aby se přidali k hnutí a mohli tak být po boku *mudžahedínů* součástí boje proti zlu.

S videem na internetu začali po roce 1998 jako první experimentovat čečenští povstalci, kteří zjistili, že i úspěšný útok na bezvýznamný ruský konvoj může značně demoralizovat ruské veřejné mínění. I když dosah zprávy ještě nebyl kvůli internetovému pokrytí takový, i tak film prokázal velký propagandistický potenciál. Po úspěchu tohoto videa přišla koncem roku 2000 Al-Káida s dvouhodinovým snímkem o zničení křižníku USS Cole, a to s komentářem jak anglickým, tak arabským. Uvedení tohoto snímku na webu značně zvýšilo prestiž Al-Káidy a úspěch při náboru nových členů¹⁷⁴.

¹⁷³ Hegghammer, Thomas. Global Jihadism After the Iraq War. *Middle East Journal*. 2006, Vol. 60, No. 1, s. 16.

¹⁷⁴ Torres, Jordán, Horsburgh (2006), s. 413.

O popularitě videí není třeba pochybovat. Např. po dekapitaci Američanů Daniela Pearla v roce 2002 a Nicka Berga či Paula Johnsona na jaře 2004 patřila zveřejněná videa k nejvyhledávanějšímu internetovému obsahu tohoto období¹⁷⁵.

Mezi delší, několika minutová videa patří i série o ostřelovači Džúbovi z Bagdádu. Již první, patnáctiminutový díl, seznamuje publikum s „úspěchy“ střelce Džúby, vraha stovek amerických vojáků. Film je protkán bojovými nápěvy a jednotlivé sekvence filmu jsou graficky odděleny fotografiemi významných nepřátel *džihádu* a rakví amerických či britských vojáků. Navzdory nízké kvalitě videa na Google Video¹⁷⁶ či Youtube je tato propaganda nesmírně efektivní.

3.3.2 Počítačové hry

Počítačové hry jsou velmi účinnou propagandou zejména pro mladší publikum. Jsou interaktivní zábavou, kde se hráč sžije s postavou, za níž hraje, čímž se stává snadnou kořistí propagandy. Žádný jiný druh sdělení nemůže hrám konkurovat v míře vtažení publika do záměru podavatele. Většina džihádistických her je dostupná z internetu buď volně či za nižší poplatek. I počítačové hry v sobě většinou zahrnují propagandu válečnou, integrační, nebo agitační. Hlavním účelem je především nábor nových členů.

Nejznámějšími akčními propagandistickými hrami jsou *Special Force 1 a 2* (*Al_ quwá alchássa 1 a 2*), vydané libanonským hnutím Hizballáh v letech 2001 a 2006¹⁷⁷, a *Night of Bush Capturing* od džihádistické mediální skupiny GIMF, jež je zdarma na internetu dostupná od roku 2006. Zatímco u série *Special Force* má hráč za úkol se zbraní v ruce osvobodit jižní Libanon od Izraele, ve hře *Night of Bush Capturing*¹⁷⁸ není cílem hráče nic menšího nežli smrt bývalého prezidenta USA George W. Bushe. Obě tyto hry jsou zcela zpracovány v 3D a vychází z podobných principů jako nejznámější počítačová hra zaměřená na rekrutment *America's Army*¹⁷⁹.

3.3.3 Psaný text

Propaganda ve formě psaného textu je nejrozšířenějším typem sdělení na džihádistických webových stránkách, tvoří až 90 % veškerého publikovaného obsahu.

¹⁷⁵ Weimann (2006), s. 110.

¹⁷⁶ Viz video *Juba, Sniper of Baghdad*. Citováno 30. 3. 2010. Dostupné z: <http://video.google.com/videoplay?docid=-830218736755388286#>

¹⁷⁷ Šisler, Vít. Digital Arabs: Representation in Video Games. *European Journal of Cultural Studies*. 2008, Vol. 11, No. 2, s. 216.

¹⁷⁸ Tato hra je dostupná zdarma ke stažení z internetu.

¹⁷⁹ Jedná se o vojenskou válečnou simulaci a jednu z nejpoužívanějších akčních her online. *America's Army* je prezentována jako oficiální hra americké armády. Klade vysoký důraz na nejvyšší stupeň simulace a autenticitu, navíc je dostupná zcela zdarma. Přimo na webu této hry jsou odkazy na náborové centrum americké armády.

Naprostou většinu, 96 % z těchto textů, tvoří různá oznámení džihádistických teroristických skupin¹⁸⁰. Zbylou část představují zejména ideologické, především pak náboženské texty radikálních učenců a duchovních, tréninkové manuály či biografie mučedníků. Každý z těchto druhů publikací má svůj specifický propagandistický význam. Co většinu textů¹⁸¹ spojuje, je profesionální technické zpracování s bohatým obrazovým či grafickým doprovodem. Bývají buď vydávány coby elektronické knihy či ve formě periodických publikací.

3.3.3.1 Džihádistická prohlášení

Prohlášení *mudžahedínů* tvoří většinu publikovaného džihádistického obsahu na internetu. Většinou se jedná o kratší, maximálně jednostránkové sdělení, jehož obsah tvoří komentář k současné situaci na bojišti, oznámení o úspěšném útoku na nepřítele, popis krutostí páchaných nepřátelskými silami, informace o držení západních rukojmí či popírání tvrzení o ztrátách skupiny, která jsou prezentována v západních médiích. Pro stoupence džihádistů je informace uvedená teroristickou skupinou jedinou akceptovatelnou interpretací dané události¹⁸². Přesnost údajů však není cílem džihádistů. Jejich záměrem je získat sdělením sympatie muslimů a zastrašit případné západní publikum. Jako příklad zavádějících dat lze prezentovat počty usmrcených amerických vojáků v Iráku. Dle armády USA zde zahynulo do poloviny května 2007 cca 3380 vojáků. Avšak džihádisté tvrdí, že se toto číslo pohybuje mezi 25 000 – 35 000 zabitých¹⁸³.

Džihádistická sdělení jsou primárním pramenem informací o krutostech páchaných cizími silami a o úspěšném boji proti nim. Podněcují tedy hněv publika, jelikož informace poukazují na utrpení nevinných muslimů. Ze sdělení vyplývá, že jediné řešení je boj hrdinných *mudžahedínů* proti tomuto krutému nepříteli.

Tato prohlášení teroristických skupin se prezentací bezpráví a následným nabídnutím řešení snaží mobilizovat pasivní muslimy, dodat jim morálku, a proto zde můžeme hovořit o propagandě agitační a válečné.

3.3.3.2 Ideologické texty

Ideologická sdělení radikálních náboženských učenců legitimizují principy džihádistického hnutí dle *Koránu*, a to včetně sebevražedných útoků.

¹⁸⁰ Kimmage (2006), s. 19.

¹⁸¹ Kvalita je vysoká u většiny publikací vytvořených mediálními organizacemi. Pokud text pochází od amatérského džihádistického nadšence, bývá kvalita zpracování zpravidla nižší.

¹⁸² Weimann (2004), s. 6.

¹⁸³ Ridolfo, Kimmage (2007), s. 65.

Cílem ideologických textů je šířit radikální saláfistickou verzi islámu, jež požaduje návrat k jeho náboženským kořenům, tedy k podobě, jakou měl za doby života proroka Mohameda¹⁸⁴, a taktéž indoktrinovat muslimy jevící zájem o džihádistické hnutí. Z tohoto důvodu je možné o těchto sděleních hovořit jako o propagandě ideologické či didaktické.

Ačkoliv přímo po užití násilí radikální duchovní obvykle nevolají, jeho legitimizace či ospravedlnění může být však interpretováno jako jeho schválení¹⁸⁵. Džihádistická ideologická propaganda ospravedlňuje jak boj proti západnímu nepříteli a Židům, tak proti vládnoucím arabským režimům a všem obyvatelům, kteří tento režim přímo či nepřímo podporují.

Ideologická sdělení se rovněž pokoušejí přesvědčit džihádistické stoupence o tom, že jimi prezentovaná interpretace *Koránu* je jediná správná.

3.3.3.3 Manuály

Džihádistické příručky tvoří poměrně širokou rodinu publikací počínaje zaměřením ryze praktickým až po speciální propagandistické spisy. Manuály jsou přístupné ve virtuální knihovně prakticky každého džihádistického diskusního fóra¹⁸⁶. Většinou jsou zahrnuty do širší sekce džihádistických publikací.

Jsou zaměřeny na již aktivní zájemce o *džihád*, jimž nabízejí po dokončení náboženské džihádistické indoktrinace uskutečnění dalšího kroku na cestě stát se *mudžáhidem*. Poskytují téměř ucelený korpus znalostí a dovedností o praktickém provedení *džihádu*.

Džihádistické vzdělávání na internetu v roce 2003 dospělo až k otevření virtuální *Univerzity džihádu Al-Káidy*. Absolvent univerzity by se měl stát specialistou v oblasti duchovního, elektronického, mediálního, finančního či útočného *džihádu*¹⁸⁷.

Manuály jsou důležitou složkou integrační propagandy, jelikož po částečné ideologické (sebe)indoktrinaci nabízejí postup dalšího vzdělávání a výcviku.

Většinou se jedná o sepsané zkušenosti *mudžahedínů*, ale i rozličné publikace, vojenské, chemické či technické povahy. Nejznámější manuály učí trénink, vytvoření a správu teroristické buňky, přípravu a provedení útoku, kyberdžihád či domácí výrobu

¹⁸⁴ Torres, Jordán, Horsburgh (2006), s. 408.

¹⁸⁵ Weimann (2006), s. 327.

¹⁸⁶ *Al-Ma'sada al-džihádija* (fórum *Lvi jeskyně*) se jmenuje po tréninkovém táboře v Afghánistanu. Jedná se o jedno z nejznámějších fór na trénink potenciálních *mudžahedínů* s množstvím manuálů.

¹⁸⁷ Hodný (2009b), s. 116.

výbušnin¹⁸⁸. Manuály mívají výbornou grafickou úpravu, jsou doprovázeny řadou ilustrací. Většinou se jedná o rozsáhlé texty, i když byly snahy i o vytvoření videomanuálů¹⁸⁹.

Pravděpodobně nejrozsáhlejším teroristickým manuálem je *Encyklopedie přípravy*. Jde o velmi rozsáhlou sbírku online příruček. Editorem publikace je aktivní člen džihádistického diskusního fóra *Al-Ma'sada al-džihádija* s přezdívkou Ibn Turáb. Poslední, čtvrtá, edice z roku 2004 obsahuje téměř 300 manuálů v rozsahu přibližně o 10 000 stranách. Jednotlivé publikace jsou v arabštině, ale součástí knihy je i 50 odborných manuálů v anglickém jazyce. Encyklopedie je členěna do částí *Zbraně*, *Partyzánská válka*, *Řádné vojenské operace* a *Vybrané tituly v angličtině*¹⁹⁰.

K velmi významným manuálům patří i *Kurz v umění náboru* od Abú al-^cUmara al-Qá'idího. Jedná se podrobný návod, jak vybrat, indoktrinovat a vycvičit džihádistického bojovníka¹⁹¹, jinými slovy obsahuje návod, jak úspěšně uplatnit džihádistickou propagandu.

Mezi další rozsáhlé příručky patří např. *Velká encyklopedie zbraní*, *Encyklopedie džihádu*, *Encyklopedie bezpečnosti* či *Encyklopedie přípravy*.

3.3.3.4 Biografie martyřů

Mučednictví má v džihádistické tradici veliký význam. Prezentace mučednictví, coby nejvyšší formy osobního *džihádu* a sebeobětování za společnost, zajišťuje teroristické skupině podíl na společenském ocenění a prestiži¹⁹². Prezentace džihádistických mučedníků vytváří mýtus a heroický kult osobnosti. Vykresluje svatého bojovníka, ideál hodný následování a postavu, jež vstoupila svým činem do ráje¹⁹³.

Glorifikací martyřů se mučednictví dostalo na úroveň boje za svatou věc, což je nesmírně lákavé zejména pro mladé lidi. To je pro džihádisty velmi významný fakt, jelikož čím má mučedník více co ztratit, tím je jeho sdělení silnější a propaganda účinnější¹⁹⁴. Biografie o jeho smrti je velmi účinnou agitační propagandou, jelikož nejen že stanovuje

¹⁸⁸ Hodný (2009b), s. 116.

¹⁸⁹ Zatím je znám jen videomanuál na výrobu výbušného opasku.

¹⁹⁰ Stenersen (2008), s. 218.

¹⁹¹ ICT Jihadi Websites Monitoring Group. *Training Jihad Activists Via the Internet*. International Institute for Counter-Terrorism, April 2009. s. 5. Citováno 15. 2. 2010. Dostupné z: http://www.ict.org.il/Portals/0/Internet%20Monitoring%20Group/JWVG_Training_Jihad_Via_the_Internet.pdf

¹⁹² Dancis, Štefan. Tuček, Leoš. Ideový a sociokulturní kontext sebevražedného útoku: proliferace mučednické subkultury. *Vojenské rozhledy*. 2009, Vol. 18, No. 2, s. 66.

¹⁹³ Ridolfo, Kimmage (2007), s. 16.

¹⁹⁴ King, R. Timothy. *Finding Weakness in Jihadist Propaganda*. Fort Leavenworth: United States Army Command and General Staff College 2007. s. 38. Citováno 16. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.dtic.mil/cgi-in/GetTRDoc?AD=ADA471796&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>

muslimům vzor, ale i apelují na jejich pocit viny, že jiní obětovali život, kdežto oni se dosud na boji proti nepříteli aktivněji nepodíleli.

Na celospolečenské úrovni přijetím aktu mučednictví společnost prokáže podporu teroristické organizace a její záměry ztotožní se svými¹⁹⁵.

Na tvorbu biografí martyřů se specializuje džihádistické vydavatelství *Al-Furqán*, jež mimo jiné vydalo i rozsáhlou virtuální encyklopedii o vůdci Al-Káidy v Iráku, Abú Músovi Zarkávím, jenž zahynul při americkém bombardování v roce 2006¹⁹⁶.

3.3.4 Obrazová propaganda a písně

Obraz a písně jsou nedílnou součástí složitějších druhů sdělení. Oba tyto prvky se používají při tvorbě filmů, kde snímky bývají používány jako přechod mezi jednotlivými sekvencemi a džihádistické písně tvoří dynamickou zvukovou stopu filmu.

Text písní bývá důležitým nosičem džihádistického ideologického sdělení doprovázející vizuální prožitek publika. Je vždy interpretován mužským sborem bez hudebního doprovodu¹⁹⁷.

Obrazová propaganda bývá tvořena jak fotografiemi, tak i grafikou. Je používána jak pro design webových stránek (např. různé bannery, loga, layout webů), tak pro doplnění textu v džihádistických publikacích. Dle druhu znázornovaného obsahu může být použita pro účely téměř všech druhů propagandy, zejména pro ideologickou, válečnou či agitační. Obrazová propaganda obvykle odkazuje na důležité prvky islámské symboliky¹⁹⁸.

¹⁹⁵ Dancis, Tuček (2009), s. 66.

¹⁹⁶ Ridolfo, Kimmage (2007), s. 17.

¹⁹⁷ Ridolfo, Kimmage (2007), s. 32.

¹⁹⁸ Pro detailní přehled viz Brachman, Jarret. Boudali, K. Lianne. Ostovar, Afshon. *The Islamic Imagery Project: Visual Motifs in Jihadi Internet Propaganda*. West point 2006. Citováno 23. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.ctc.usma.edu/pdf/CTC%20--%20Islamic%20Imagery%20Project.pdf>

4. Metodologie

4.1 Diskurz a propaganda

Jak bylo ukázáno výše, džihádistická propaganda je komplexní snaha teroristických skupin o manipulaci příjemců pomocí různých druhů persvazivních sdělení. Jádrem celého tohoto procesu je implicitní aplikace jazyka coby mocenského nástroje k prosazení konkrétních společenských změn. Jinými slovy se tedy jedná o velmi specifické využití diskurzu.

Na diskurz bude v této práci nahlíženo jako na soustavu vzájemně propojených textů¹⁹⁹ a pravidel jejich tvorby, šíření a přijímání²⁰⁰. Obecněji je diskurz však možné vymezit jako „množinu kódů a jejich pravidel užívání při produkování významů vztahujících se k nějakému tématu“²⁰¹, jinými slovy se jedná o jisté společensky a dobově podmíněné konvence, jež pomocí rozličných komunikačních prostředků spoluutvářejí významy a zároveň určují, jak budou tyto významy následně konzumovány²⁰². Diskurz je tudíž zcela spjat s konkrétní společností, jíž je zároveň i konstruován a jejíž principy pomáhá legitimizovat. A je-li chápán jako tvůrce významů, pak lze o diskurzu hovořit jako o systému, pomocí něhož se utváří reprezentace světa, či viděno užším prizmatem, sociální realita. Berger s Luckmannem v tomto ohledu hovoří o sociálně konstruovaném symbolickém světě, v němž se sdílená zkušenost v daném společenském kontextu stává realitou²⁰³. V takto utvářené skutečnosti tvoří diskurz nejvýraznější konstitutivní prvek. Odráží pomocí jazyka mínění lidí, čímž upevňuje sociální konstrukty.

Problém však nastává v okamžiku, kdy určité skupiny lidí začnou zastávat odlišné verze symbolického světa. Tato modifikace vykristalizuje ve vlastní sociální realitu, jejíž existence představuje vyzyvatele původního symbolického světa. Důsledkem vzniku těchto paralelních dimenzí je střet o to, která ze soupeřících definic reality získá dominantní postavení²⁰⁴. Účinným prostředkem k nastolení hegemonie a její legitimizaci je užití manipulace v diskurzu některými jeho účastníky. Van Dijk upozorňuje na záměr těchto

¹⁹⁹ Text je v tomto kontextu chápán jako jednotka jazyka.

²⁰⁰ Hardy, Cynthia. Phillips, Nelson. *Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction*. London: SAGE Publications 2002. s. 3.

²⁰¹ Reifová (2004), s. 46.

²⁰² Reifová (2004), s. 47.

²⁰³ Berger, L. Peter. Luckmann, Thomas. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 1999. s. 116 – 120.

²⁰⁴ Berger, Luckmann (1999), s. 107 – 109.

aktérů ovládnout příjemci již částečně zautomatizovaný postup porozumění diskurzu, a tím i proces jeho tvorby a šíření²⁰⁵.

Manipulativní diskurz se tedy objevuje v té sféře veřejné komunikace, jež je ovládána politickými, byrokratickými, akademickými, mediálními či korporátními elitami. Je značně kontextuálně determinován, zejména pak rolí jednotlivých účastníků diskurzu v sociálním prostředí a jejich znalostmi a cíli. Typická strategie užívaná elitami se projevuje jako maximálně pozitivní sebeprezentace a očerňování ostatních²⁰⁶.

Dostává-li se příjemce do styku pouze s takto polarizovanou konstrukcí reality, v níž je nucen zaujmout vyhraněnou pozici buď pro, nebo proti, je možné tvrdit, že diskurz byl ovládnut propagandou. V tomto případě je jakákoliv snaha o zaujetí alternativního či kritického stanoviska omezena²⁰⁷. Ke korelaci propagandy s diskurzem dochází tehdy, je-li v rámci dané sociální reality přítomen jen jeden diskurz a jsou-li ostatní potlačeny (například cenzurou či uzavřením alternativních komunikačních kanálů)²⁰⁸. Což však není uskutečnitelné v případě, jsou-li v rámci dané reality přítomny jiné diskurzy, které navzájem soupeří o nastolení hegemonie a publikum má k dispozici i možnosti alternativního vnímání symbolického světa²⁰⁹.

Tato práce vychází ze skutečnosti, že džihádistický diskurz na analyzovaných fórech efektivně usiluje o nastolení hegemonie. Na fórech jsou striktně dodržována stanovená pravidla publikování: „*Toto je islamistické fórum, které poskytuje přesné a důvěryhodné informace ohledně jediné pravé interpretace víry a cesty proroka. (...) Nepovolujeme modlení a propagaci falešné víry či šíření jiných zhoubných myšlenek. (...) Zakazujeme kritizovat naše pravidla a způsoby jejich aplikace. (...) V případě porušení těchto zásad bude autorovi odeprána možnost publikovat a jeho příspěvky budou smazány.*“²¹⁰ Eliminace alternativních diskurzů na džihádistických fórech umožňuje efektivní šíření propagandy prostřednictvím jediného přítomného diskurzu.

²⁰⁵ Van Dijk, A. Teun. Discourse and Manipulation. *Discourse and Society*. 2006, Vol. 17, No. 2, s. 365.

²⁰⁶ Van Dijk (2006), s. 373.

²⁰⁷ Nohrstead, A. Stig. Kaitatzi-Whitlock, Sophia. Ottosen, Rune. Riegert, Kristina. From the Persian Gulf to Kosovo — War Journalism and Propaganda. *European Journal of Communication*. 2000, Vol. 15, No. 3, s. 384.

²⁰⁸ Weaver, C. Kay. Motion, Judy. Roper, Juliet. From Propaganda to Discourse (and Back Again): Truth, Power, the Public Interest, and Public Relations. In L'Etang, Jacquie. Pieczka, Magda. *Public Relations: Critical Debates and Contemporary Practice*. London: Routledge 2006. s. 21.

²⁰⁹ Weaver, Kay, Roper (2006), s. 21.

²¹⁰ Pravidla užívání fóra *Ansár al-mudžahidín*. *Ansar al-Mujahideen*. Citováno 15. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.ansar1.info/tos.php>

Metodologický rámec této práce bude vycházet z proudu odborné literatury studující vztah diskurzu a propagandy. Jowett a O'Donnell²¹¹ nebo Tylor²¹² identifikují daný diskurz s propagandou na základě záměru podavatele. Weaver, Motion a Roper studují vztah propagandy a diskurzu na základě přítomnosti konkurenčních diskurzů²¹³. Nohrstead, Kaitatzi-Whitlock, Ottosen a Riegert interpretují propagandu v diskurzu na základě jeho polarizace²¹⁴ a Flower se zabývá propagandou ovlivňující diskurzivní vztahy mezi žurnalisty a jejich zpravodajskými zdroji²¹⁵.

K objasnění, jak jsou v sociálním prostředí konstruovány a následně chápány propagandistické výpovědi, bude v této studii využit přístup diskurzivní analýzy.

4.2 Metodologický rámec

4.2.1 Výběr vzorku dat

Pro potřeby diskurzivní analýzy bylo nezbytné opatřit dostatečně relevantní vzorek dat. Za zdroje posloužily příspěvky z džihádistických diskusních fór *Ansár al-mudžahidín*, *Al-Fallúdža* a *Al-Qíma*²¹⁶. V prvním případě jde o anglickou mutaci džihádistického fóra v arabštině *Ansár al-džihád* a u zbylých dvou fór byla data získávána z anglickojazyčných sekcí.

Důraz²¹⁷ na obsah prezentovaný džihádisty v angličtině nebyl vzhledem k existenci efektivních online překladačů zapříčiněn ani tak autorovou neznalostí arabštiny, jako spíše snahou zúžit zdroje na ty nejvíce nasycené propagandou. Tato skutečnost vyplývá z výše zmíněné snahy džihádistů ovlivnit skrz tradiční média západní publikum a z důvodu zacílení na muslimy žijící na Západě v diaspoře. Navíc, jak tvrdí Attila Kovács, snaha propojit muslimy na globální úrovni pomocí internetu vedla k obecnému rozšíření angličtiny (nikoliv arabštiny) jako převažujícího jazyka elektronické komunikace islámských fundamentalistů²¹⁸.

²¹¹ Viz Jowett, O'Donnell (2006).

²¹² Viz Taylor, M. Philip. *Munitions of the Mind: a History of Propaganda From the Ancient World to the Present Era*. Manchester: Manchester University Press 2003.

²¹³ Viz Weaver, Motion, Roper (2006).

²¹⁴ Viz Nohrstead, Kaitatzi-Whitlock, Ottosen, Riegert (2000).

²¹⁵ Viz Flower, Roger. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge 1991.

²¹⁶ Bližší informace o těchto webech viz příloha č. 3: *Charakteristika analyzovaných diskusních fór*.

²¹⁷ Ačkoliv práce vychází striktně z příspěvků anglických mutací džihádistických fór, v případech některých analyzovaných příspěvků byla autory část textu ponechána v arabštině i v těchto anglických sekcích. V těchto případech byla po přeložení do angličtiny využita pro účely této práce i část textu v arabštině.

²¹⁸ Kovács, Attila. Virtuální umma: islám a islámští radikálové v kyberprostoru. *Religio. Revue pro religionistiku*. 2001, Vol. 9, No. 2, s. 187.

Časově byl sběr dat ohraničen 1. lednem 2009 a 10. dubnem 2010. Účelem tohoto vymezení bylo vytvořit co nejpestřejší vzorek. Počátkem roku 2009 ještě dominovaly příspěvky zabývající se děním v Iráku, v průběhu roku 2009 však tvořila naprostou většinu propaganda reflektující boje v Afghánistánu a od prosince 2009 a v prvním čtvrtletí roku 2010 značně vzrostlo pokrytí *džihádu* na Kavkaze.

Kromě časového vymezení podléhalo zařazení příspěvků do vzorku několika kritériím: musely mít pouze formu psaného textu, byly omezeny na oficiální zdroje (džihádistická vydavatelství, militantní skupiny, náboženské autority, terorističtí vůdci apod. – viz výše), muselo se jednat o tisková prohlášení, ideologické, didaktické a náboženské texty, manuály, *fatwy* či biografie sebevražedných atentádníků lokalizované v sekcích fór *Džihádistické publikace* či *Tiskové zprávy mudžahedínů* (jedná se o názvy uvedené na fóru *Ansár al-mudžahidín*, avšak obsahově podobné sekce jsou i na zbylých dvou fórech).

V poslední řadě pak výběr ovlivnil ohlas publika, který je reprezentován počtem přečtení příspěvku a množstvím komentářů (ty však, coby neoficiální reakce do vzorku zařazeny nebyly). Selekcce na základě zpětné vazby publika byla umožněna díky vlastnosti diskusních fór seřadit příspěvky dle oblíbenosti. Na základě těchto kritérií bylo do širšího vzorku zařazeno 87 textů různé délky. Seznam příspěvků vstupujících do analýzy je uveden v příloze č. 4: *Seznam použitých příspěvků* této rigorózní práce, a to včetně citace a kódu, který bude sloužit pro identifikaci úryvků použitých v analýze. Zásady pro výběr obsahu byly stanoveny na základě teoretického výzkumu uvedeného v třetí kapitole této práce.

4.2.2 Použité metody

V této práci není diskurzivní analýza chápána jako konkrétní metoda, nýbrž jako epistemologický rámec, jenž umožňuje interpretovat sociální realitu, a rovněž jako širší skupinu navzájem kombinovatelných kvalitativních metod zabývajících se studiem této reality²¹⁹. Spojnicí jednotlivých diskurzivních přístupů je chápání jazyka nikoliv jako nástroje pro popis objektivitu fungování světa, ale jako konstitutivní součásti politicko-sociální reality, skrz které lidé konstruují smysl a význam prvků sociálního světa²²⁰.

²¹⁹ Hardy, Nelson (2002), s. 3.

²²⁰ Beneš (2008), s. 93.

Vzhledem k variabilitě a značné determinaci historickým, kulturním a sociálním prostředím nelze džihádistickou propagandu při výzkumu izolovat, ale je nezbytné na ni nahlížet jako na praktické užití diskurzu v co nejširším kontextu. Z tohoto důvodu je třeba propagandu studovat jako řetězec navzájem propojených diskurzivních okruhů, které se v různém rozsahu promítají do obsahu sdělení. Tato makrotémata je nejlépe možné identifikovat pomocí tematické analýzy.

Tematická diskurzivní analýza staví na skutečnosti, že významy nejsou v diskurzu jen reflektovány, ale jsou jím přímo konstruovány²²¹. Z toho důvodu je jejím cílem v rámci daného textu kvalitativním způsobem vyhledávat určitá nadřazená témata, tedy vzorce, které umožňují interpretaci nějakého klíčového jevu. Jejich identifikace může proběhnout buď induktivně na základě analýzy dat, či deduktivně z teorie. Témata mohou být určena jak explicitně, vyplynou-li přímo ze zkoumaného vzorku dat nebo implicitně, stojí-li v pozadí zkoumaného jevu nebo tvoří-li jeho kontext²²².

Praktický přístup tematické analýzy se zakládá na opakované četbě vzorku dat²²³, jejímž cílem je odkrýt vzorce v intertextualitě, na jejichž základě budou konstituovány kategorie, coby nejvyšší analytické jednotky. Těmito tématy mohou být vztahy mezi termíny, frázemi, metaforami či celými texty, které jsou kontextuálně spjaté se zkoumaným fenoménem²²⁴.

Další úrovní analýzy bude abstrakce nejvýznamnějších subtémat v rámci dané kategorie. Tato subtémata budou získána jak formou teoreticko-deduktivní z charakteru džihádistických sdělení, tak prakticko-induktivní na základě předběžné fáze výzkumu džihádistické propagandy. Z důvodu co nejpreciznějšího zasazení diskurzu do kontextu bude stanovena coby základní stavební jednotka pro diskurzivní analýzu úryvek džihádistických textů. V rámci operacionalizace budou tyto úryvky uspořádány na základě abstrakce do vyšších tematických oblastí²²⁵. Samotné úryvky textů budou získány ze vzorku dat na základě příslušnosti k subtématům a vlastním kategoriím.

Pojetí diskurzivní analýzy bude mít v této práci přirozeně interpretativní povahu. Ačkoliv se nebude ztotožňovat s kritickým pojetím diskurzivní analýzy, bude se v některých kategoriích inspirovat jejími postupy. Významným jevem pro analýzu bude

²²¹ Burman, Erica. Parker, Ian (eds.). *Discourse Analytic Research: Repertoires and Readings of Texts in Action*. New York: Routledge 1993. s. 114.

²²² Boyatzis, E. Richard. *Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis and Code Development*. London: SAGE Publications 1998. s. vii.

²²³ Střítecký, Vít. Hynek, Nikola. Český diskurz o protiraketové obraně a národní zájem. *Mezinárodní vztahy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů 2010, Vol. 41, No. 1, s. 9.

²²⁴ Burman, Parker (1993), s. 38.

²²⁵ Střítecký, Hynek (2010), s. 9.

intertextualita, kterou Norman Fairclough chápe jako vzájemné propojení a odkazování se k odlišným textům²²⁶. Historický přístup Ruth Wodakové umožní chápat diskurz nikoliv jako uzavřený a statický fenomén, ale jako dynamicky vyvíjející se entitu s výraznou historickou kontinuitou a inklinací k reinterpretaci²²⁷ a kognitivní pojetí od Teuna van Dijka umožní objasnit, jakým způsobem jedinec spojuje a následně interpretuje nová data ve vztahu s již osvojenými kognitivními schémata²²⁸.

4.2.3 Analytické kategorie a jejich operacionalizace

V návaznosti na výše zmíněnou metodologickou část je možné vymezit pět kategorií, které poslouží jako analytický rámec pro vlastní tematickou analýzu. Kategorie reflektují jak nesmírnou komplexnost, tak i provázanost džihádistické propagandy²²⁹. Na základě narace budou vyabstrahována subtémata, která poslouží pro identifikaci úryvků textu, které budou předmětem diskurzivní analýzy v další kapitole. Po studiu džihádistických textů a jejich předchozímu teoretickému rozboru uvedenému výše je možné říci, že džihádistická propaganda je soustavou následujících témat:

- **Džihád jako cesta k nápravě**
- **Dichotomie *My vs Oni***
- **Povolání do zbraně**
- **Posvěceno Alláhem**
- **Velebení mučednictví**

Tyto kategorie jsou navzájem provázány a nelze na ně nahlížet izolovaně. Je nezbytné je chápat jako diskurzivní řetězec, jako logicky uspořádaný systém, kde jedno téma implikuje témata jiná. *Džihád* představuje prvek hierarchicky nadřazený, zastřešující. Navzájem spojuje a legitimizuje témata ostatní a je zejména zaměřen na roztříštěnou islámskou ummu v kyberprostoru.

S další kategorií *My vs Oni* je propojen skrz konstrukt ohrožené *ummy* (vytváří se "My") a kalifátu, který může vzniknout až po zničení nepřítele (tj. "Oni"). Téma druhé jasně definuje obě strany (*My vs Oni*), emotivně očerňuje nepřítele, barvitě líčí bezprávi jím páchané na muslimech a naopak heroizuje vlastní bojovníky. Cílem je vystrašit a demoralizovat nepřítele a vytrhnout muslimské publikum z pasivity, aby je bylo možné v rámci tématu *Povolání do zbraně* aktivizovat a přimět k osobní účasti na *džihádu*. To však

²²⁶ Fairclough, Norman. *Language and Power*. Edinburgh: Pearson Education 2001. s. 120.

²²⁷ Wodak, Ruth. Meyer, Michael (eds.). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE Publications 2009. s. 89.

²²⁸ Van Dijk, A. Teun (ed.). *Handbook of Discourse Analysis: Dimensions of Discourse*. London: Academic Press 1987. s. 6.

²²⁹ Payne (2009), s. 111 – 112.

není možné bez legitimního teoretického zázemí a vytvoření obrazu uznávaných autorit, které by posvětily jednání džihádistů v očích muslimského publika dle islámu a naopak vyvrátily správnost jednání nepřítele.

Všechna témata pak ústí do kategorie *Velebení mučednictví*, kde je konstruován jiný druh autorit nežli učenci, a to oslavovaní hrdinové, martyrové. S tématem prvním jej spojuje ryzí aplikace *džihádu*, s kategorií druhou jasně definovaná dichotomie ("My" představuje vítězný martyr a "Oni" pokořený nepřítel), s tématem třetím velmi silný apelační diskurz (martyr je vzor hodný následování pro ostatní muslimy) a s kategorií čtvrtou autorita. Toto poslední téma podobně jako *Dichotomie My vs Oni* usiluje o demoralizaci nepřítele a naopak posílení pozice džihádistů mezi muslimy.

Hierarchii témat je nezbytné vnímat jako postup od zastřešující nejjobecnější teoretické kategorie *džihádu* k jejímu ryze konkrétnímu a praktickému prvku, mučednictví. Ačkoliv je tedy možné *džihád* považovat za téma nejdůležitější, nelze od něj ostatní kategorie ani izolovat, ani jejich význam marginalizovat.

4.2.3.1 Džihád jako cesta k nápravě

Džihád jako prostředek k rekonstrukci světového řádu je nadřazené téma v diskurzu džihádistické propagandy. Další čtyři diskurzivní okruhy reflektují praktický postup, jehož cíl je stanoven v tomto prvním bodě: volání po znovusjednocení muslimské *ummy* a její institucionalizace v podobě kalifátu prostřednictvím *džihádu*.

Z podstaty tohoto vymezení vyplývá, že toto téma bude historicky determinováno, jelikož džihádistický narativ se pokouší rekonstruovat stav společnosti v té podobě, jaká byla v dobách raného islámu. *Džihád* je dáván do úzkého sepětí s kodexem cti, zejména s respektem, pýchou, důvěrou, vznešeností či pomstou, což má pomoci propojit bitvy minulé a současné s těmi budoucími²³⁰. Tímto způsobem se džihádisté snaží navrátit islámské země ke správnému pojetí víry a čelit rostoucímu tlaku západní modernity.

Volání po modernizaci bez westernizace je velmi silné i v hlavním proudu islámu, jelikož muslimové sice usilují o technologický pokrok, ale vyhýbají se sekularizaci. Moderní společnost má být interpretována na základě islámu. Tento proces zvaný islamizace umožní přijetí nových přístupů bez opuštění tradičních islámských hodnot a status islámu coby systému, jež do sebe integruje všechny aspekty života muslima, tak zůstává zachován²³¹.

²³⁰ Ranstorp (2007), s. 34.

²³¹ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 51.

Džihádisté v tomto ohledu zacházejí nejdále. Vycházejí z konzervativního islámského proudu *saláfismus*²³², který se silící modernizaci pokouší vyvážit ospravedlněním v podobě dovolávání se islámských tradic. Saláfisté tvrdí, že současná ztráta vlivu muslimů je způsobena odchýlením se od tradic. Jako významný vzor chápou období tzv. zlatého věku, tedy doby života proroka Mohameda a jeho dle *sunny* 4 legitimně zvolených nástupců Abú Bakra, Umara I., Uthmána a Alího. Tato éra se vyznačovala existencí islámského státu kalifátu, který zastřešoval obec muslimů *ummu*, a byl spravován na základě práva *šarí'a*²³³.

Umma je klíčový pojem v džihádistickém diskurzu. V islámském kontextu bývá chápána jako komunita věřících, která v sobě spojuje nejen všechny současné muslimy, ale i generace předešlé a budoucí, a to bez ohledu na rasové, kulturní odlišnosti a geografické vzdálenosti²³⁴. V současnosti je však skutečná *umma* značně roztržštěná, proto existuje snaha ji rekonceptualizovat v kyberprostoru. Tato virtuální *umma* hraje významnou roli zejména u diasporických muslimů, obzvláště pak u mladší generace, jelikož jí pomáhá kompenzovat pocity marginalizace, izolace a nepochopení ze strany nemuslimů²³⁵. Džihádisté se pokouší v diskurzu konstruovat obraz živé globální *ummy*, v jejímž jménu je veden *džihád*, aby mohla být sjednocena. *Umma* bývá rovněž nejčastějším adresátem džihádistických sdělení.

Konstrukce existence *ummy* coby určitého stabilního nábožensky podmíněného přístavu pro muslimy silně apeluje na pocit ztráty identity v postmoderním světě. Tento svět je charakterizován neustálou transformací a komplexností, což nutí mladé muslimy se co nejvíce přimknout ke svému náboženství, jelikož právě islám symbolizuje nejvyšší instanci, jež může zajistit bezpečí²³⁶. Džihádisté prezentují *ummu* jako formu kolektivní identity, která může jedinci prostřednictvím *džihádu* pomoci najít cestu z *nové džahilji*²³⁷.

²³² Saláfismus (tedy cesta Mohameda a jeho společníků) bývá často spojován s wahhábismem (proud vycházející z učení radikálního teologa Ibn Wahhába, jež v 18. století započal islámské obrození). Konzervativní muslimové považovaní za wahhábity toto tvrzení popírají, jelikož by tím přiznali, že nenásledují Alláha, ale člověka, což je hřích. Místo toho se tedy často zvou saláfisty. Džihádisté jsou skupinou saláfistů, kteří schvalují užití násilí. Viz Wiktorowicz, Quintan. Genealogy of Radical Islam. *Studies in Conflict & Terrorism*. 2005, Vol. 28, No. 2, s. 75, 94.

²³³ Payne (2009), s. 111.

²³⁴ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 83.

²³⁵ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 119.

²³⁶ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 129.

²³⁷ *Džahilja* je v *Koránu* stav světa před příchodem islámu. Symbolizuje nevědomost, modlářství a barbarství.

*Novou džahiliju*²³⁸ prezentoval radikální islámský učenec a jeden z významných vzorů džihádistů Sajid Qutb jako stav, který spojuje všechny společnosti, v nichž není život lidí ve všech aspektech podřízen Alláhovi. Takovýto svět je v podstatě shodný s polyteistickou²³⁹ společností, která předcházela příchodu Mohameda²⁴⁰. *Nová džahilija* je dle Qutba stavem, který ovládá moderní svět. Jediné řešení Qutb nalézá v modlitbách a přesvědčování prostých lidí a svržení autorit, které brání těmto lidem prozřít, pomocí ozbrojeného *džihádu*²⁴¹.

Džihádisté ve svém diskurzu na Qutba navázali, jeho myšlenky rozvedli a zobecnili. *Džihád*, i když nepatří mezi 5 základních pilířů islámu, je jimi stavěn na první místo. Ideolog *džihádu* Abú Bakr Nadži tvrdí, že „*kacířské bezvěrectví se u lidstva stále prohlubuje (...) Alláh tedy požaduje za svou ummu vést džihád všemi dostupnými prostředky a potrestat ty, kteří budou stát v cestě k nastolení jeho řádu.*“²⁴²

Džihád je pojímán jako defenzivní²⁴³ válka ve jménu islámu, obrana globální *ummy* proti vnějšímu útočníkovi. Takovýto *džihád* je dle interpretace [°]Abdulláha al-[°]Azzama svatou povinností každého muslima na světě²⁴⁴. Ve spojení jeho vize *džihádu* s ideou panislamismu, tedy vnímání muslimů jako jednoho národa usilujícího o sebeurčení, je možné budovat konstrukt islámského státu, kalifátu.

Kalifát je ideální stav společnosti a cíl džihádistů. Je to vrchol snažení a výsledek úspěšného *džihádu*. Vize kalifátu rezonuje v celém džihádistickém diskurzu coby navrácení k nejčistšímu ideálu islámu. Je konstruován jako cosi, po čem touží celá globální *umma* a něco, zač je třeba bojovat, protože nepřátelé vznik islámského státu nemohou dopustit, jelikož by to znamenalo návrat k hegemonii muslimů.

Za subtémata této kategorie bude považován obraz *džihádu* coby hlavního pilíře islámu dle džihádistů, konstrukce globální *ummy*, v jejímž jménu je *džihád* veden a vize ideálního státu kalifátu, jež bude rekonstruován pomocí *džihádu*.

4.2.3.2 Dichotomie *My* vs. *Oni*

Cesta vedoucí k dosažení vyšších cílů nebude dosažena jen dokonalou koncepcí *džihádu*. Skutečných společenských změn lze dosáhnout pouze prostřednictvím aktivizace

²³⁸ Poprvé byl termín *nová džahilija* použit pakistánským uencem Sajidem Mawdúdíim.

²³⁹ Polyteismus, víra v jiné bohy než v Alláha, je v islámu vnímán jako závažný *širk*, a tedy neodpustitelný hřích.

²⁴⁰ Qutb, Sayyid. *Milestones*. Birmingham: Maktabah Booksellers and Publishers 2006. s. 95.

²⁴¹ Qutb (2006), s. 65.

²⁴² Naji, Bakr Abu. *The Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass*. Cambridge: Institute for Strategic Studies at Harvard University 2006. s. 249.

²⁴³ Ofenzivní ozbrojený *džihád* za účelem šíření islámu smí vést jen právoplatný kalif, nástupce Mohameda.

²⁴⁴ Wiktorowicz (2005), s. 84.

mas. První stupeň této snahy je v džihádistickém diskurzu spjat s fenoménem konstrukce nepřítele, proti němuž bude možné se hlouběji vymezit, díky čemuž bude možné svět reprezentovat na základě dichotomie my vs. oni. Tento prvek reflektovaný v pátém filtru propagandy Chomskyho a Hermana je v džihádistickém narativu velmi silně zastoupen a rezonuje v něm silněji nežli konstrukt sjednocené *ummy* či vize islámského státu.

Ústřední motiv dichotomie vymezuje *My* coby ctnostné muslimy korektně praktikující islám a *Oni* jako bezcitného útočníka symbolizovaného křížácko-sionistickou aliancí a Západem zkorumpovanými vládami muslimských zemí. Toto rozdělení reflektuje a posiluje u muslimů již přítomné negativní stereotypy proti Západu, nové se konstruovat nesnaží (tedy zcela v intencích výše zmíněné teorie propagandy).

Nepřátelé brání muslimům, aby se vrátili ke kořenům své víry²⁴⁵, proto musí být zničeni. Podstatu tohoto nekompromisního rozdělení vystihl Usáma bin Ládín již v roce 1998, kdy v rozhovoru pro televizní stanici *Al-Džazíra* prohlásil: „*Na jedné straně je globální aliance křížáků a sionistických Židů, kterou vede Amerika, Izrael a Velká Británie a na straně druhé je svět islámu.*“²⁴⁶

Do diskurzu vstupuje toto černobílé vnímání světa na dvou rovinách. Podoba muslima (pouze sunnity!) je konstruována coby statečného, ctnostného a vždy vítězného bojovníka, moudrého a osvíceného učence a kněze či nevinné bezejmenné oběti agrese.

Zobrazení nepřítele je naprosto opačné. Jedná se o ztělesnění zla a neřesti. Zde džihádisté ve značné míře vycházejí z okcidentalistického diskurzu, který odsuzuje Západ a západní modernitu. Okcidentalismus staví nepřekonatelnou bariéru mezi západním a islámským pojetím světa. Sekularismus a občanské svobody jsou vnímány jako vykořeněnost, kapitalismus jako chamtivost, racionalismus jako bezduchá a chladná chytrost²⁴⁷.

Západ je v okcidentalistickém diskurzu roven hříšnému městu, které musí být zničeno. Odráží v sobě při své pýše, atheismu, touze po moci a po penězích pověst o pyšném Babylonu. Novodobý Babylon byl New York, který v sobě zhmotnil všechny prvky tohoto mýtu a po 11/9 2001 se stal symbolem boje Západu s islámem, boje města s venkovem²⁴⁸.

²⁴⁵ Payne (2009), s. 111.

²⁴⁶ Laden, bin Osama. Lawrence, Bruce. *Messages to the World: The Statements of Osama Bin Laden*. London: Verso 2005. s. 73.

²⁴⁷ Buruma, Ian. Margalit, Avishai. *Okcidentalismus. Západ očima nepřátel*. Praha: Lidové noviny 2005. s. 12.

²⁴⁸ Buruma, Margalit (2005), s. 65.

Západní hodnoty se neprotiví jen tradicím, ale i samotnému bohu, jelikož se nad něj povyšují a nahrazují ho. Západ boha vyměnil za modly demokracie, zákonů, peněz, moderních zbraní či hmoty obecně²⁴⁹. Zde se okcidentalismus střetává s věroukou Sajída Qutba a jeho pojetí *nové džahilji*, jelikož člověk, který porušuje exkluzivitu boha v oblasti uctívání a nežije dle božích zásad, pozbývá lidství a je ve své ignoranci roven zvířeti²⁵⁰.

Jelikož islám vnímá zvířata jako nižší tvory, tvoří dehumanizace velmi významnou část propagandistického diskurzu. Džihádistům usnadňuje vhodně prezentovat publiku jimi páchané kruté činy na nepříteli. Viktimizace obětí může být zmenšena zdůrazněním symbolického významu cíle útoku a zbavení obětí lidských atributů, statutu nejvyššího božího stvoření. Takováto oběť může být prezentována jako skutečný terorista – špiní společnost, není schopna citu, je brutální, nelidská, bezbožná a nemorální²⁵¹.

Jsou-li u nepřátelské oběti lidské faktory potlačeny, u vlastních obětí jsou tyto prvky naopak posíleny. Tuto skutečnost Herman a Chomsky na základě svého 5. filtru pojmenovali vhodnými a nevhodnými oběťmi²⁵². Vhodné, vlastní, oběti budou médií zohledněny značným pokrytím a budou značně zlidštěny. Jejich obraz má být konstruován tak, aby vzbudil emocionální odezvu publika a namířil jeho hněv proti nepříteli. Kdežto nevhodné oběti se mají dočkat minimálního pokrytí (zabijí-li džihádisté v útoku muslimy) či minimálního zlidštění (jde-li o nepřítel), aby nevzbudily větší zájem publika a projevy sympatií a emocí²⁵³.

Dehumanizace je jednou z možností, jak v diskurzu ospravedlnit násilí. To je nezbytné provést z důvodu zvýšení efektivity propagandy na publikum. Dle teorie morálního zproštění Alberta Bandury se totiž lidé zřikají chování, které neodpovídá jejich morálním hodnotám, do té doby, než se jim podaří takovéto jednání morálně ospravedlnit²⁵⁴. Džihádisté se proto snaží odpovědnost za útoky potlačit jejím přenesením na nepřítel a některými specifickými lingvistickými prvky. Výraznou roli zde hrají např. metafory, které pomáhají propojit diskurz s širším historicko-spoločenským kontextem, a eufemismy, které umožňují skrývat agresi a zobrazují ji jako tolerovatelný akt²⁵⁵. (např.

²⁴⁹ Buruma, Margalit (2005), s. 125.

²⁵⁰ Qutb (2006), s. 27, 59.

²⁵¹ Bandura, Albert. Mechanisms of Moral Disengagement. In Reich, Walter. (Ed.), *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press 1990. s. 174.

²⁵² Herman, Chomsky (1988), s. 33.

²⁵³ Klæhn (2009), s. 48.

²⁵⁴ Bandura (1990), s. 162.

²⁵⁵ Bandura (1990), s. 168.

11/9 je prezentováno jako útok na symbol americké moci, společnosti, ale ne jako vražda 3000 lidí)²⁵⁶.

Dalším charakteristickým rysem džihádického diskurzu je zobrazení nepřítele jako podřadného, neschopného a ubohého protivníka, který si zaslouží jen posměch těch, co uslyšeli volání *džihádu*.

Z výše zmíněného vyplývají subtémata dehumanizace, zesměšňování, demonizace a demoralizace nepřítele a jeho prezentace coby modláře v rámci konstruktů *Oni* a prezentace trpící *ummy* a vykreslení ideálu bojovníka *džihádu* v rámci konstruktů *My*.

4.2.3.3 Povolání do zbraně

Existence nepřítele vytváří důvod k mobilizaci světového muslimstva. Konkrétní a názorné příklady boje, perzekuce jiných věřících a jasně vymezené znepřátelené tábory získají pozornost muslimů, kterou se džihádisté snaží využít k aktivizaci *ummy* a jejímu povolání do zbraně proti útočícímu nepříteli.

V této fázi jasně převažuje apelační diskurz. Texty vyzývají ke sjednocení proti nepříteli ve jménu vyšší síly, která tento krok legitimizuje²⁵⁷. Džihádisté poukazují na jednotu *ummy*, jež krvácí pod náparem nepřítele, a vyzývají každého muslima, aby se přidal k *džihádu*, neboť je to jeho povinnost ve jménu Alláha.

Džihádisté vychází z psychologického profilu muslimského publika a jeho hluboce zažitého kodexu cti. Prezentace hrdinných *mudžahedínů* bojujících proti démonům zabíjejících muslimské ženy a děti je doprovázena utvrzením, že trpícími jsou bratři a sestry ve víře, kterým je nezbytné pomoci. Tento diskurz je silně spjat islámskou symbolikou, tradicemi a prostřednictvím citací z *Koránu* i s náboženstvím. Cílem je posílit pocity sebeidentifikace s ostatními muslimy a užitím emotivních jazykových prostředků nasměrovat hněv publika proti konstruktů zla.

Džihádisté apelují na pocity vzájemnosti a pýchy. Čtenáře nejdříve rozhněvají, následně pak zahanbí tvrzením, že je pasivní, aby se v něm mohli pokusit vzbudit výčitky svědomí²⁵⁸. Otřesenému, rozhněvanému a o sobě pochybujícímu muslimovi je následně nabídnuto řešení – může se přece k ozbrojenému *džihádu* osobně přidat či ho hmotně podpořit, a splnit tak svou povinnost vůči Alláhovi. Jedinci vystavenému tlaku této

²⁵⁶ Weimann (2006), s. 55.

²⁵⁷ Graham, Phill. Keenan, Thomas. Dowd, Anne-Maree. A Call to Arms at the End of History: A Discourse-historical Analysis of George W. Bush's Declaration of War on Terror. *Discourse & Society*. 2004, Vol. 15, No. 2 – 3, s. 214.

²⁵⁸ McCants, Will. How Online Recruitment Works. *Jihadica*. 18. 8. 2008. Citováno 9. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.jihadica.com/how-online-recruitment-works/>

propagandy hrozí, že se vzdálí své původní identitě, začne se zajímat o saláfistický islám a bude usilovat o začlenění do podobně smýšlející komunity²⁵⁹. Takovýto muslim je ideálním cílem pro indoktrinaci, nábor a možnou transformaci v sebevraždného atentátníka.

Analýza této kategorie bude probíhat na úrovních subtémat obraz publika coby součásti *ummy*; konstrukce obrazu, že *umma* potřebuje pomoc a apel na muslimy aby se přidali k *džihádu*.

4.2.3.4 Posvěceno Alláhem

Muslim, který uslyšel volání *džihádu*, ještě zdaleka nebývá ochoten či schopen hnutí výrazněji podpořit. Aby na *džihád* začal finančně přispívat, stal se bojovníkem, či se na společném zájmu podílel jiným způsobem, nesmí pochybovat o naprosté správnosti džihádistického počínání a o tom, že jiné konstrukty sociální reality jsou pro něj scestí.

Vzhledem k ústřední roli náboženství v životě muslima je nezbytné ho přesvědčit o exkluzivitě džihádistické interpretace islámu a o nutnosti jejího přijetí coby jediného možného výkladu. Teprve poté je možné účinně legitimizovat významné, leč sporné prvky džihádistické ideologie jako jsou například sebevražedné útoky, užití násilí proti civilistům, či boj proti jiným muslimům. Aby toto bylo možné, musí sympatizant získat přesvědčení, že mu islám předává důvěryhodná autorita. Teprve po přijetí ideologie *džihádu* může být vycvičen, rekrutován do boje či jinak využit²⁶⁰.

Současný islámský svět, zejména jeho virtuální reflexe na internetu, zažívá výraznou krizi v oblasti náboženských autorit. Tuto pozici v raných dobách islámu neochvějně zastávala skupina náboženských učenců *‘ulamá’*. Jejich cílem bylo učit islám a šířit náboženské informace mezi muslimy a nemuslimy. V čele *‘ulamá’* stál *‘álim*, který mohl interpretovat *šarí‘u* (islámské právo, jehož základem je tvrzení, že bůh má absolutní legislativní moc) a učit muslimy, jak aplikovat její pravidla v každodenním životě. *‘Ulamá’* byli vzděláni v prestižních náboženských institucích a coby elita měli prakticky monopol na náboženské debaty v diskurzu islámu²⁶¹. Postupně začala ale jejich autorita u veřejnosti klesat kvůli podpoře zkorumpovaných vládců, klesající relevanci *šarí‘y* a nepochopení *‘ulamá’* pro aspekty modernity. Největší revoluci přinesl internet, který roli tradičních *‘ulamá’* oslabil nejvíce, protože umožnil konstrukci virtuálních náboženských

²⁵⁹Krčílek, Pavel. Evropa a radikální islám aneb islamizace Evropy. *Vojenské rozhledy*. 2008, Vol. 17, No. 3, s. 74.

²⁶⁰Lia, Brynjar. Doctrines for Jihadi Terrorist Training. *Terrorism and Political Violence*. 2008, Vol. 20, No. 4, s. 534.

²⁶¹Khamis, El-Nawawy (2009), s. 40.

pseudoučenců. Obvykle se jedná o odborníky ze sekulárních odvětví, kteří se tváří jako náboženské autority²⁶² a běžně kombinují náboženské dogma se současnými politickými realitami, čímž si kompenzují nedostatek tradičního či klerikálního vzdělání. Pseudoučenci produkují náboženské koláže – střípky náboženských znalostí kombinují s prvky poznatků z jiných segmentů vědění²⁶³.

Virtuální učenci oslovují zejména mladou generaci, kterou nepojí většinou žádné pouto s tradičními *‘ulamá*²⁶⁴, jelikož ti nejsou schopni se přizpůsobit moderní společnosti. Mladí nenavštěvují často mešitu a tráví hodně času u počítače či televize. Virtuální učenci se oblékají a mluví jako mladá generace (obvykle používají nižší styl arabštiny a také umí anglicky) a rovněž dobře rozumí její mentalitě²⁶⁵.

Řada muslimů žije ve společnosti ve značné nejistotě, snaží se nalézt útočiště v náboženství a pokouší se najít náboženského vůdce, který by je vedl a pomohl jim zrekonstruovat identitu. Jedním z vodítek pro muslimy mohou být *fatwy*. Jejich vydávání byla dříve doména pouze *‘ulamá*²⁶⁶, ale v současné době rychle roste množství anonymních učenců, kteří na internetu interpretují *Korán*, vydávají *fatwy*, a dokonce poskytují nahrávky s pátečními modlitbami²⁶⁷.

Výnosy džihádistických učenců jsou obvykle na fórech zveřejňovány pod hlavičkou známé mediální agentury, což zvyšuje jejich kredibilitu. Nová sdělení od „šejků“ či „doktorů“ *džihádu* bývají oproti ostatním zvýhodněna umístěním mezi prvními pěti příspěvky (označeno „sticky“). Diskurz džihádistických učenců je ve značné míře opřen o citace z *Koránu* či *sunny*, jimiž se autorita pokouší svou interpretaci ospravedlnit. Cílem je legitimizovat přístup džihadistů jako jediný správný v očích Alláha a naopak delegitimizovat postoje nepřítelů.

Ideologické džihádistické materiály jsou účinným nástrojem pro sebeindoktrinaci a seberadikalizaci aktivistů. Ve spojení s praktickými znalostmi získanými z příruček a kontakty získanými z internetu má sympatizant potřebné nástroje pro dokončení výcviku²⁶⁸, založení teroristické buňky či proměnu v sebevražedného atentátníka.

²⁶² Khamis, El-Nawawy (2009), s. 47.

²⁶³ Ranstorp (2007), s. 43.

²⁶⁴ *‘Ulamá* dnes reprezentuje např. uznávaná egyptská náboženská univerzita al-Azhar.

²⁶⁵ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 48.

²⁶⁶ I někteří *‘ulamá* kroky *džihádu* podporují. Např. bývalý pedagog na al-Azharu, uznávaný učenec Jusúf al-Karadáví, legitimizuje užití sebevražedných útoků proti Izraeli, a to i proti ženám či dětem. I na něj se džihadisté odkazují (i když vzhledem k povaze cíle nejčastěji Hamás).

²⁶⁷ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 73.

²⁶⁸ I když často celý proces radikalizace muslima probíhá na džihádistických fórech, ve většině případů je pro závěrečnou fázi nezbytná i osobní vazba s podobně smýšlejícími jedinci. Viz Krčílek (2008), s. 73.

Za subtémata v této kategorii budou považována konstrukce džihádistické autority, legitimizace džihádistických přístupů dle islámu a delegitimizace kroků nepřítele.

4.2.3.5 Velebení mučednictví

Vycvičený a indoktrinovaný muslim se v ideálním případě stává sebevražděným atentátníkem. Džihádistický diskurz prezentuje akt sebevražděného útoku jako nejvyšší formu *džihádu*, sebeobět' coby zbraň ve jménu Alláha. Pachatelé nejsou prezentováni jako atentátníci, ale jako ti, co zemřeli hrdinnou mučednickou smrtí a stali se martyry (*šuhadá*, singulár *šahíd*). Prvek sebevraždy je v diskurzu naprosto potlačen, jelikož dle *Koránu* je sebevražda (*intihár*) vážný hřích (viz např. súra 4 *Ženy*). Místo toho je smrt při sebevražděném útoku prezentována jako *istišhád*, mučednická smrt. Džihádisté toto své tvrzení rovněž dokládají *Koránem* (viz např. súra 2 *Kráva* nebo súra 3 *Rod Imránův*)²⁶⁹.

Istišhád je považován za naprostý opak *intiháru*, symbolizuje nejvyšší formu oběti, jakou může muslim přinést pro obranu víry. Je-li někdo označen za *šahída*, stává se symbolem ctností, pevnosti víry a těší se nesmírné úctě mezi muslimy²⁷⁰.

Martyr, který se obětoval za obranu víry, za budoucnost *ummy* a za vznik kalifátu, je v džihádistickém diskurzu konstruován jako hrdina, co zemřel pro svatou věc. Sebevražděná smrt se stává zcela v intencích propagandy součástí džihádistické mytologie. Martyr je vnímán jako symbol spásného jednání a spojnice mezi džihádisty a muslimskou *ummou*, kterou zastupují. Přijetím sebevražděného útoku se záměry *ummy* ztotožňují se záměry džihádistů a akt brutálního násilí je transformován v něco posvátného²⁷¹.

Kult mučedníka je úzce spjat s motivačním diskurzem pro ostatní sympatizanty, jelikož kdokoliv zemře jako *šahíd*, je dle *Koránu* (viz např. súra 44 *Dým*) a *hadíthů*²⁷² Alláhem odměněn ochranou před bolestí při smrti, smytím pozemských hříchů, okamžitým vstupem do ráje, privilegiem sdílet ráj s proroky, sňatkem s krásnými nebeskými pannami, možností přimluvit se za své příbuzné a vstupem do nejvyšších ze sedmi zahrad²⁷³ ráje *Džannat al-Firdaws*²⁷⁴. Martyrové jsou v džihádistickém diskurzu oslavováni, jelikož svou

²⁶⁹ Raděj, Tomáš. Kult mučedníka (šahíd) v islámu a sebevražděný terorismus. In Souleimanov, Emil (ed.). *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia 2006. s. 255.

²⁷⁰ Raděj (2006), s. 253.

²⁷¹ Dancis, Tuček (2009), s. 63.

²⁷² *Hadíth* je vyprávění o slovech a činech proroka Mohameda.

²⁷³ Mezi sedm zahrad ráje patří dle islámu *Dár al-džinán*, *Dár as-salám*, *Džannat al-ma'wá*, *Džannat al chuld*, *Džannat an-na'im*, *Džannat al-adn* a *Džannat al-Firdaws*.

²⁷⁴ Hafez, M. Mohamed. Dying to Be Martyrs. In Pedahzur, Ami (ed.). *Root Causes of Suicide Terrorism*. New York: Routledge 2006. s. 65.

v pozemském měřítku altruistickou²⁷⁵ obětí dosáhli nejvyššího možného spirituálního blaha.

Heroizací *šuhadá* jsou konstruovány vzory pro ostatní muslimy. Toto je nejvíce patrné v poslední vůli, kterou ve většině případů tlumočí po jejich smrti příslušné mediální organizace. Testament martyra mívá 3 společné prvky: 1) náboženskou oddanost, víru ve smysl *džihádu* a čest provést sebevražedný útok; 2) volání po pomstě nepříteli; 3) apel na ostatní muslimy, aby rovněž položili život při sebevražedném útoku, nebo jednali tak, aby hájili zájmy *ummy* a přispěli k vítězství islámu²⁷⁶. Smyslem je plně v intencích třetí kategorie uvedené výše apelovat na co nejširší skupinu muslimů a zajistit příliv nových sympatizantů.

Mučednická smrt má v džihádistickém pojetí silný legitimizační a podpůrný faktor²⁷⁷. Nejen, že útočník zemře pro svou víru, čímž ospravedlňuje *džihád* a spojuje *ummu*, ale stává se i hlavní obětí tohoto útoku. Za martyra bývá tedy v džihádistickém diskurzu často považován kdokoli, kdo zemře rukou nepřítele²⁷⁸, čímž jeho smrt získává symbolickou rovinu a stává se součástí *džihádu*.

Subtématem bude v rámci této kategorie chápána konstrukce mučedníka coby svatého bojovníka, oslava aktu sebevražedného útoku a zobrazování martyra jako vzoru pro ostatní muslimy.

²⁷⁵ V některých případech se nejedná o čistý altruismus, jelikož po jejich smrti jsou rodiny mučedníka teroristickou organizací štědře finančně odměněny.

²⁷⁶ Hafez (2006), s. 71.

²⁷⁷ Raděj (2006), s. 252.

²⁷⁸ Např. i muslimští civilisté, avšak hodnota této smrti není taková, jako když je to při obraně islámu. Proto tyto méně významné „martyrové“ zůstávají propagandou zobrazování jako bezejmenní.

5. Tematická analýza džihádistické propagandy

Žádáme vás, abyste ignorovali mediální odpad zkorumpovaných vlád, které šíří jen lži a klepy a které se snaží vás tímto klamem zmást. Musíte věřit informacím získaných pouze z důvěryhodných džihádistických webů na internetu, zejména z fóra Al-Fallúdža a z mediálního centra Al-Fadžr²⁷⁹.

Před samotným začátkem tematické analýzy tak komplexního jevu jako je džihádistická propaganda, je nezbytné opět zdůraznit samu roli výzkumníka v tomto procesu. Studium diskurzu, jenž je hluboce kulturně, historicky a sociálně podmíněn, je úzce spojeno se specifickým úhlem pohledu badatele. Tento subjektivní prvek ovlivňuje zejména volbu výňatků textů, jejich intertextualitu, zvolený kontext a interpretaci. Proto si tato analýza neklade za úkol odhalení univerzálně platného pohledu na danou realitu, ale pouze na její specifický výsek.

5.1 Džihád jako cesta k nápravě

Téma *džihádu* bylo jako počáteční bod analýzy zvoleno proto, že se jako rudá nit vine celým diskurzem a propojuje jak jednotlivé podkategorie, tak i celá témata. Tento prvek je nejzřetelnějším nosníkem diskurzu, tím co legitimizuje, co je legitimizován a co udržuje diskurzivní koherenci.

5.1.1 Džihád je šestý pilíř islámu

Základním vodítkem pro muslimy je dodržování pěti zásad víry. Mezi těchto pět pilířů²⁸⁰ patří *ímán*, víra v Alláha, jediného boha a chápání Mohameda jako jeho posla a proroka. Druhým pilířem je *salát*, závazek modlit se k Alláhovi pětkrát denně. Dle *zakátu* musí muslim pravidelně přispívat na dobročinnost. Zásada *saum* představuje povinnost dodržovat v měsíci *Ramadánu*²⁸¹ od svítání do soumraku půst. Dle posledního pilíře *hadždž* musí muslim²⁸² vykonat jednou za život pouť do Mekky.

Z textů shromážděných ve vzorku dat vyplývá, že *džihád* je konstruován jako šestý a jeden z nejdůležitějších pilířů islámu.

Ó mi bratři v islámu, (...) vy všichni co, jste neuposlechli Alláhovy rozkazy, vězte, že džihád je fardajn, je to nejvyšší povinnost muslima hned po ímánu. (...) (ANS48).

²⁷⁹ Al-Malahim, Sada. Universality of Islam and the Massacre of Abyan. Al Fallujah Islamic Forums. Citováno 2. 3. 2010. Dostupné z: <http://124.217.253.94/~faaall3s/vb/showthread.php?t=103565>

²⁸⁰ Jamil Zeno, bin Muhmmad. *The Pillars of Islam & Iman*. Riyadh: Darusalam 2000. s. 16.

²⁸¹ *Ramadán* je devátý měsíc v roce dle islámského kalendáře.

²⁸² Tato povinnost se ale vztahuje jen na fyzicky způsobilé a majetné muslimy.

Sajíd Burjatskij v tomto úryvku podřizuje *džihád* jen nejdůležitějšímu prvnímu pilíři islámu. Naléhavost tohoto tvrzení je zvýšena užitím arabského slovního spojení *fardajn*, což značí osobní povinnost muslima²⁸³. Dle *Koránu* (9:123) je povinností každého věřícího bránit se, je-li napadena jeho vlast. Úryvek textu ale hovoří o všech bratrech v islámu, a rozšiřuje tedy povinnost obranného *džihádu* globálně. Vyzdvižení *džihádu* na úroveň nejdůležitějších zásad islámu s sebou přináší i možnost božího trestu při neuposlechnutí, a proto je v diskurzu obsažen i prvek strachu. *Džihád* není ale konstruován jen jako povinnost, ale i jako největší ctnost, jíž se muslimovi může dostat.

Žádná jiná činnost není ani tak ctnostná ani nebude odměněna tak jako džihád (ALF7).

Kombinací nejvyšší odměny a cti se strachem z Alláhova trestu je *džihád* pojímán plně v rámci metody „cukru a biče“. Věřící má po *džihádu* jak toužit, tak se jej bát, nebude-li se na něm podílet.

Přes dominanci *džihádu* v diskurzu není prezentován jako nejdůležitější pilíř víry. A to proto, že by se jednalo o kacířství. Muslim by žil nikoliv pro Alláha, ale pro *džihád*. Proto je *džihádu* nadřazena víra v Alláha, čímž se *džihád* stává druhým nejdůležitějším prvkem náboženství. Přednost *džihádu* před ostatními islámskými zásadami je v diskurzu legitimizována pomocí obrazů ze života proroka Mohameda a jeho nástupců.

Ačkoliv je džihád nejvýznamnějším pilířem islámu hned po víře v Alláha, je dnes nezanedbávanějším aktem uctívání. Pro každého muslima je nezbytné, aby se k džihádu přidal, neboť tak určil Mohamed, posel Alláhův, po absolvování hidžry. Sám Prorok se účastnil devatenácti bitev a do padesáti pěti vyslal své muže. A to vše v rozmezí pouhých 10 let! V t é době byl džihád vždy prvořadý, což platilo i za doby vlády právoplatných kalifů Abú Bakra, Umara, Uthmána a Alího (ALF14).

Snaha o navrácení k ideálu doby Mohamedovy se v rámci saláfistické tradice promítá do vnímání tehdejšího uspořádání společnosti jako ideálu pro současnost. Prorok Mohamed je pro muslimy zdroj obrovského respektu, ale i duchovního a morálního vedení, a proto spojení jeho osoby a postav jeho ctnostných nástupců s výrokem o prvořadosti *džihádu* je velmi silný legitimizační prvek. Zároveň je *džihád* konstruován jako povinnost, „neboť tak určil Mohamed“.

Spjatost *džihádu* s duchovní sférou islámu se projevuje i v jeho zobrazování coby „aktu uctívání“, čímž je v celé své šíři – tedy i včetně užití násilí – konstituován coby náboženský rituál, jehož praktikováním se muslimové vrací k správnému chápání podstaty boha.

²⁸³ Ness, D. Cindy. *Female terrorism and militancy: agency, utility, and organization*. London: Routledge 2008. s. 85.

Dnešní muslimové, ať islámští učenci či obyčejní lidé, by se měli vrátit k principům tawhídu, jenž odráží samu podstatu islámu. Prvním krokem na této cestě je přijetí povinnosti odmítnutí a zničení zla, což je základna věže džihádu (ANS57).

*Tawhíd*²⁸⁴ je v diskurzu konstruován jako koncept, který je opět determinován historicky a jeho ideál, k němuž džihádisté vzhlíží, je vnímání Alláha za života Mohameda. *Umma* po pádu kalifátu správné pojetí boha ztratila a nyní je ho možné získat zpět pouze prostřednictvím *džihádu*, pevné „věže“, jež umožňuje zničit zlo a opět se spojit s Alláhem. *Džihád* proti nepříteli se tedy nepřímou stává zásadní spojnicí mezi věřícím a bohem.

Osm let po 11/9 a vyhlášení takzvané války proti terorismu džihád stále dosahuje břehů Evropy a Ameriky. Nikoliv však z vnějšku, ale z vnitřku. Džihád není importovaný, ale místní. Džihád stále bují jako rozkvétající strom ze země pokryté odpadky. Džihád nejen přežil, ale rozšiřuje se. Je ironií, že dvě centra ve válce proti islámu, Washington D. C. a Londýn se stala centry džihádu na Západě. Džihád se stal tak americký jako je jablečný koláč a tak britský jako je čaj o páté (ANS30).

Jelikož *džihád* je nástrojem Alláha, nemůže být navzdory dlouhodobé snaze protivníka zničen ani potlačen. Naopak je stabilním a stále účinnějším nástrojem k boji s nepřitelem. Londýn a Washington D. C. jsou „zemí plnou odpadků“, symboly hříšných měst západu, centra dvou zemí bojující nikoliv proti terorismu, ale proti islámu, proti víře a Alláhovi a celé komunitě věřících, a proto musí být očištěny „kvetoucím stromem“ *džihádu*. Metafory jsou zde užity, aby posílily kontrast mezi vnímáním ctnostného *džihádu* a špinavého nepřitele.

Přirovnáním *džihádu* ke dvěma hluboce ukotveným stereotypům spojených s Británií a USA, jako je „čaj o páté“ či „jablečný koláč“, je konstruována skutečnost, že dnes není nic tak americké či britské jako *džihád*. Což je možné vnímat jednak jako demonstraci dosahu moci globální *ummy* vedoucí *džihád* proti bláhovému nepříteli, který vyhlásil válku samotnému bohu, a jednak jako skutečnost, že ani v baštách Západu není možné se ukrýt před hněvem Alláha.

5.1.2 Džihád brání ummu

Džihádisté se ve své propagandě zaměřují na prezentaci globální *ummy* coby hlavní referenční skupiny svých sdělení. Obraz *ummy* posiluje vnímání muslimské vzájemnosti a je jedním z ústředních prvků legitimizace *džihádu*.

Naše náboženství nám přikazuje zavrhovat jakékoliv předsudky vyplývající z etnické příslušnosti. Jediný svazek, který nás spojuje, je pouto islámu. Každý muslim je pro druhého zároveň bratrem a přítelem. V očích Alláha jsou všichni muslimové jedna komunita. (ANS4)

²⁸⁴ *Tawhíd* je jednota a nedělitelnost boží. Jedná se o pravou charakteristiku monotheismu v islámu a opak polytheismu. Viz Ahmad, bin Mahmood. *The Magnificence of the Quran*. Riyadh: Darusalam 2006.

Umma je v džihádistických textech zobrazována jako duchovní přístav pro všechny muslimy. Její konstrukt je tvořen jako protiklad aspektů západní společnosti. Západ je plný předsudků a etnická nesnášenlivost je mu vlastní. Je to anonymní a chladná společnost, která se chová i v okolí žijícím muslimům nepřátelsky. Islámská *umma* je oproti tomu globální. Jen příslušnost k náboženství stačí, aby byl i neznámý muslim z druhého konce světa přijat jako „bratr a přítel“, jelikož v očích Alláha jsou oproti nevěřícím jedním národem. Toto je velmi důležitý faktor zejména pro muslimy žijící v diaspoře, neboť ti se cítí nejvíce marginalizováni na základě příslušnosti k odlišnému etniku, než je většina obyvatel zemí, v nichž žijí. Tím, že mluvíci prezentuje islám jako „naše náboženství“, se i on vymezuje před publikem jako muslim a jako „bratr a přítel“, čímž zvyšuje svou legitimitu. Virtuální *umma* substituuje národ a jako taková může čelit i nepřátelství ze strany národů jiných.

Kuffár vyžadují, abychom odmítli naši globální komunitu muslimů a vyměnili ji za jejich taghút nacionalismus, taghút zákony a taghút OSN. (ANS41)

Džihádistický diskurz buduje obraz invazivní západní ideologie ohrožující muslimskou komunitu. Negativní vnímání Západu je spojeno termíny *kuffár*²⁸⁵ a *taghút*²⁸⁶, jejichž efekt na publikum je zesílen ponecháním v arabštině. Globální *umma* je stavěna do protikladu nacionalismu, práva a OSN, které představují symboly západního řádu. Jelikož se jedná o výtvořiny vzniklé lidskou činností a nepocházející od boha, je třeba je považovat za modly. Nacionalismus substituuje islám ideologicky, západní zákony nahrazují náboženské právo *šarí'a*. A OSN nahrazuje model globálního národa muslimů *ummy*.

Subjekt „nevěřící“ a predikát „vyžadují“ mají ve vzájemné kombinaci značně ofenzivní charakter, který je ještě zesílen atributem „modlářský“, který se opakuje u každého objektu charakterizujícího západní hodnoty. Je tedy konstruována skutečnost, že Západ útočí na *ummu* a vyžaduje, aby se zřekla svých hodnot, přijala *džahiliju*, jeden z největších hříchů islámu (*širk*), a vědomě tak opustila cestu stanovenou Alláhem. Pocit naléhavosti je budován zejména tvrzením, že muslimové přijímající západní hodnoty se na modlářství podílí.

²⁸⁵ *Kuffár* či v singuláru *káfir* znamená nevěřící, ti kdo se ukrývají před pravdou. V džihádistickém diskurzu tyto výrazy představují cokoliv, vůči čemu je nutné se vymezit. Je to synonymum pro toho, kdo nenásleduje správnou stezku víry, tj. saláfistický islám, a jako adjektivum (*kufír*) představuje atribut reprezentující hodnoty nevěřících. Viz Hughes, T. Patrick. *A Dictionary of Islam: Being a Cyclopaedia of the Doctrines, Rites, Ceremonies, and Customs, Together With the Technical and Theological Terms, of the Muhammadan Religion*. New Delhi: Asian Educational Services 1995.

²⁸⁶ *Takhut* představuje výraz pro modlu, tedy něco, na čem lidé lpí a čemu v uctívání dávají přednost před Alláhem. Viz Hughes (1995), s. 625.

Naše národnost je islám a naše země je Dár Islám. Jakákoliv snaha učinit země nevěřících lepšími vyvěrá z neznalosti, že tato láska k zemím nevěřících je formou džahilji. (ANS48)

Ačkoliv džihádisté odsuzují nacionalismus jako džahilju, zároveň ho využívají v šíření představy panislamismu. Je posilováno vnímání *ummy* (komunita, národ) jako jednoho globálního národa, který se nalézá všude tam, kde je *Dár Islám*²⁸⁷, tedy kde se praktikuje islám. Džihádisté popírají geografické vymezení států a vyžadují podřízenost muslimů jen globální *ummě*. Muslim, který žije v diaspoře a uznává svrchovanost státu, v němž žije a je aktivním členem jeho společnosti, je chápán jako ten, co propadl uctívání západní modly. Jedinou možností, jak se před modlářstvím bránit, je proti němu bojovat. *Džihád* se tedy stává ochranou *ummy* před západním hříchem.

Alláhova slova byla odhalena. Přikázal nám, ať se připravíme na džihád proti nepříteli a slíbil nám vítězství. Mudžahedíni a pravověrní ummy Mohamedovy – mír s ním – ti, jež se legitimně dožadují znovunastolení práv, jež náleží muslimské ummě, přicházejí, aby za tento svůj cíl obětovali život. (ANS57)

Umma současná je jasně ztotožněna s komunitou věřících proroka Mohameda, tedy dávného vzoru džihádistů. Rekonstrukce Mohamedovy *ummy*, jež je dle *Koránu* (3:110) považována za nejlepší společenství lidí, které kdy existovalo na Zemi, pomocí *džihádu* se stává svatou povinností muslimů. *Džihád* ve jménu *ummy* bude zcela jistě úspěšný, neboť „nám slíbil vítězství“ Alláh. Je-li zkonstruován obraz Alláhem požehnané komunity lidí, je nezbytné z důvodu posílení integračního faktoru prezentovat závazek tuto *ummu* bránit.

Mudžahedíni představují martyry a šampióny, kteří vedou džihád za obranu lidu tawhídu, vítězně brání země muslimů a usilují o znovunastolení slíbeného kalifátu, jak bylo předpovězeno naším Prorokem. (ALQ3)

Džihád je pojímán jako spojnice mezi slavnou minulostí islámu a přítomností. Je to univerzální metoda, jak úspěšně bránit současnou společnost věřících (lid *tawhídu* je v tomto kontextu chápán jako ekvivalent Mohamedovy *ummy*) a jak ji navrátit k dávnému ideálu kalifátu. Obraz návratu kalifátu je vytvářen jako jistá skutečnost. Byl slíben jak Alláhem, tak „předpovězen prorokem“ Mohamedem, avšak o jeho návrat je třeba usilovat.

5.1.3 Džihád znovunastolí kalifát

Kalifát je džihádistickou propagandou vykreslován jako dokonalý a finální stav společnosti. Je zobrazován jako ideální stát, který zaštiťuje *ummu* a je řízen dle *šarí'i*. Džihádisté rekonstruují vizi kalifátu dle státního uspořádání, které zavedl prorok Mohamed v první polovině 7. století n. l. Existence kalifátu je dosud v myslích muslimů spojena s historicky nejúspěšnějším obdobím islámu, kdy tento stát představoval nejmocnější říši

²⁸⁷ Příbytek islámu. Viz s. Hughes (1995), s. 69.

na Středním východě. Ideální kalifát je džihádisty ztotožňován zejména s osobou Mohameda a jeho prvních čtyř nástupců. Ačkoliv i poté kalifát existoval, jeho podoba přestala splňovat ideál, který byl platný za vlády jeho prvních pěti představitelů. Poslední kalifát, Osmanská říše, zanikl v roce 1924 a od té doby muslimové čekají na jeho Mohamedem předpovězené vzkříšení. Džihádisté toto očekávání reflektují ve svém diskurzu. Kalifát se vrátí pouze prostřednictvím *džihádu*.

Nebudeme čekat na obnovení kalifátu, jelikož to nenastane skrz různé abstraktní teorie, shromážděné znalosti či studium islámu. Jedinou správnou cestou, jak spojit roztržitěné autority pod nejvyšší autoritu kalifátu, je prostřednictvím džihádu. (ALQ4)

V tomto příspěvku je zřetelně nastíněna delegitimizace pasivního přístupu očekávání a jako „jediná správná cesta“ k ustanovení kalifátu je prezentován *džihád*. Diskurz se tak vymezuje proti teoriím, které vnímají moderní kalifát čistě jako spirituální entitu, nikoliv jako regulérní politický útvar²⁸⁸. Tyto teorie jsou jako „různé“ generalizovány, marginalizovány a zcela zastíněny jedinou konkrétně navrženou metodou – *džihádem*. Užití nominativu plurálu „nebudeme čekat“ ztotožňuje mluvčího s publikem, čímž se jeho názor stává i názorem *ummy*.

Džihádisté kalifát líčí jako stát, který v sobě spojí území²⁸⁹, na nichž úspěšně proběhl *džihád* a v němž budou nahrazeny rozdrobená vedení muslimských zemí nejvyšší duchovní a světskou autoritou kalifa. Užitím objektu „roztříštěné autority“ je evokována současná politická nejednota muslimského světa, která může být opět spojena v nadřazený celek pouze pomocí *džihádu*.

Aby mohl být kalifát obnoven, musí *džihád* aktivně vést celá muslimská *umma*.

Kalifát může být obnoven jen pomocí džihádu. Co však v tomto ohledu chápou pod pojmem džihád není jen, když jedinec pozvedne zbraň k boji, džihád má mnohem širší význam. Musí být pojat jako totální snaha ummy bojovat a porazit nepřítele. Jedná se prakticky o totéž, co Clausewitz vnímá pod termínem „totální válka“, avšak vedená dle islámských pravidel. Je to bitva jak na bitevním poli tak i o srdce a smýšlení lidí. (ALQ5)

Džihádisté se použitím tohoto diskurzu snaží přesvědčit, že kalifát nelze obnovit jinak než totálním *džihádem* celé *ummy* proti nepříteli. Pod termínem totální je zde myšleno využití

²⁸⁸ Viz např. Mubasher, Ahmad. *Khilafat and Caliphate*. Allislam 2009. Citováno 23. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.alislam.org/topics/khilafat/khilafat-and-caliphate.pdf>

²⁸⁹ Ačkoliv džihádisté velmi usilují o znovuo ustanovení kalifátu v podobě, jakou měl za života Mohameda a jeho nástupců, netají se ambicemi o územním rozsahu kalifátu *minimálně* srovnatelným s rozsahem, jakou měl za vlády dynastie Ummájovců (jež vznikla po smrti posledního ze čtyř „legitimních“ kalifů Alího v roce 661 n. l.), tj. oblasti Blízkého východu, severu Afriky a Španělska.

všech dostupných prostředků a zdrojů pro útok na nepřítele v celé jeho šíři²⁹⁰. V původní Ludendorffově koncepci totální války²⁹¹ je aktérem národ, v džihádistickém pojetí jde o konstrukt aplikovaný na globální náboženskou komunitu, *ummu*. Aby byl globální *džihád* skutečně totální, je třeba „bitevní pole“ interpretovat v globální šíři, tj. jeho legitimní součástí je např. i *džihád* proti nepřátelským civilistům, k jejichž uskutečnění mohou sloužit „dostupné prostředky“ v podobě sebevražedného útoku. Tato totální válka avšak není kompletní bez persvazivního prvku – *džihád* o „srdce a smýšlení lidí“ je stavěn na jednu rovinu s *džihádem* „na bitevním poli“. Z džihádistického diskurzu vyplývá, že kalifát lze obnovit pouze pomocí násilí a šíření propagandy. V obou případech je ale třeba se proti někomu vymezit, *džihád* je nezbytné vést proti nepříteli.

Vězte, ó nevěřící! Vaše organizace, vaše společnosti, váš obchod a vaši vyslanci na celém světě budou našimi cíli do té doby, co budou naše hlavy spočívat na ramenou! Náš džihád bude pokračovat do té doby, dokud nebude vaše civilizace historií a dokud na Zemi neobnovíme kalifát dle vzoru našeho Proroka. (ANS56)

Kalifát je prezentován jako opak současné civilizace nevěřících, a proto je jeho vznik spjat se zánikem současného řádu, který je řízen bezvěrci. Současné uspořádání světa je zobrazováno jako soustava západních model, jež musí být před obnovením kalifátu zničena. Až poté bude možné vrátit se k ideálu, jenž existoval za Mohameda. Jelikož džihádistický diskurz podmiňuje vznik kalifátu zničením nepřítele, je nezbytné tohoto nepřítele nejdříve vytvořit. Z úryvku jasně vyplývá, základ této konstrukce, a to dichotomie *My* („našimi cíli“, „naše hlavy“, „náš džihád“, „neobnovíme kalifát“, „našeho Proroka“) vs. *Oni* („vaše organizace“, „vaše společnosti“, „váš obchod“, „vaši vyslanci“, „vaše civilizace“). Obecně *My* je vnímáno jako *umma* Mohamedova a *Oni* jako současný řád reprezentovaný vládou nevěřících.

5.1.3 Shrnutí tématu *Džihád jako cesta k nápravě*

V průběhu analýzy této kategorie byla potvrzena silná historická provázanost diskurzu s raným islámem v době Mohameda. Džihádisté požadují návrat jak ke společenskému (*ummě*), tak státnímu (kalifátu) uspořádání, které zavedl Mohamed. V diskurzu se však neprojevovalo, jak bylo předpokládáno, téma modernizace, které by měli džihádisté vyvážit větším důrazem na tradice. Nezbytnost znovunastolení ideálního stavu není prezentována jako kompenzace moderny, kterou džihádisté absorbují, ale jako jediná

²⁹⁰ Chickering, Roger. Förester, Stig. Are We There Yet? World War II and the Theory of Total War. In Chickering, Roger. Förester, Stig. Greiner, Bernd (eds.). *A World at Total War: Global Conflict and the Politics of Destruction, 1937-1945*. Washington, D. C.: German Historical Institute 2005. s. 2.

²⁹¹ Erich Ludendorff skutečně při formulování koncepce totální války z díla Carla von Clausewitze vycházel.

cesta správné víry v Alláha a protipól západního působení. Globální jednota muslimské *ummy* se stává odpovědí na západní ideologie a *novou džahiliju*, kterou představují.

Džihád, který je líčen jako jediné řešení, jak dospět k vytyčeným cílům, není džihádisty uváděn pouze jako nástroj či „jen“ důležitý prvek islámu. Je konstruován jako jeden z nejdůležitějších pilířů celé víry, náboženský rituál sám o sobě a způsob znovunalezení pravé cesty k bohu.

V diskurzu se zřetelně objevují prvky propagandy integrační, ideologické a didaktické. Integrační propaganda usiluje o sjednocení muslimů v rámci *ummy*, snaží se vytvořit konstrukt vzájemnosti věřících na bázi islámu a jako garant tohoto systému je prezentován *džihád*. Pomocí propagandy didaktické a ideologické je vykreslen jako jeden z pilířů víry a rovněž jako cesta, která umožní dosáhnout obnovení kalifátu, který je vnímán jako jediná přijatelná podoba muslimského státu. Naopak zde pouze malou roli hraje propaganda agitační, neobjevuje se výrazný problém, k němuž by byla za účelem destabilizace systému směřována pozornost publika. Jako forma je užívána nejčastěji propaganda šedá. Zdroj sdělení bývá znám, nicméně jeho obsah je zcela uzpůsoben zájmům propagandisty v podobě mylných, neúplných informací a dezinformací.

5.2 Dichotomie *My vs. Oni*

Kategorie zabývající se tematickou analýzou dichotomie bude reprezentovat největší podíl džihádistické propagandy. Potvrdila se skutečnost, že ve vzorku dat je většina²⁹² příspěvků zaměřena právě na toto téma, což je v analýze reflektováno zejména přizpůsobením rozsahu této kapitoly. Dichotomie *My vs. Oni* nabývá v džihádistickém diskurzu rozličných podob. Důvod převahy těchto sdělení lze interpretovat nezbytností vytváření dostatečně nenáviditelného nepřítele, jenž by byl v ostrém kontrastu s glorifikovanými bojovníky *džihádu*. Účelem této konstrukce je vytvoření pevného bodu pro vymezení vlastní identity jedince coby aktivního muslima a přijetí *džihádu* coby jediného řešení očisty současného řádu.

²⁹² Např. sekce fóra *Ansár al-mudžahidín* s názvem *Tiskové zprávy mudžahedínů*, jejichž obsah je primárně zaměřen na konstrukci dichotomie *My vs Oni*, sekundárně pak na povolání do zbraně, obsahuje přes třikrát více příspěvků nežli druhá analyzovaná sekce *Džihádistické publikace*, z níž byl čerpán materiál zejména pro ostatní kategorie. Zbýlé dvě sekce fóra obsahují sice nejvíce příspěvků, ale ty nebyly do analýzy zařazeny, jelikož v sekci *Zprávy ze světa Ummy* je zveřejňován a diskutován materiál neoficiální povahy a sekce *Média týkající se džihádu* obsahuje čistě propagandu audiovizuální. Viz příloha 2: *Charakteristika analyzovaných diskusních fór*.

5.2.1 Oni

Džihádisté se pokouší v charakteristice nepřítele aplikovat archetypy existující mezi muslimy na konkrétní realitu současnosti. Za tímto účelem je válka současná propojována s válkami minulými a dnešní nepřátelé džihádistů jsou dávání do vztahu s nejvýraznějšími nepřáteli islámu v dějinách. Diskurz tak posiluje vnímání, že jde stále o téhož protivníka, s nímž muslimové již kdysi bojovali – a zvítězili.

Jak prohlásil Bush, toto je křížácká válka, a shromáždil veškerou moc bezvěrců pro boj s muslimy! (ALF13)

Džihádisté konstruují skutečnost, v níž je spojována současná válka proti terorismu s křížovými výpravami proti muslimům ve středověku. Obraz křížáků je muslimy, zejména pak Araby, vnímán silně negativně. Křížácké vojsko sice vedlo válku ve jménu náboženství – což je pro muslimy přípustné – ale ve skutečnosti byly jejich cílem nikoliv duchovní hodnoty, nýbrž zisk území, majetku či moci²⁹³. Toto vnímání historického fenoménu křížáků se v džihádistickém diskurzu věrně odráží v zobrazování dnešního Západu.

Jak vyplývá z úryvku, moderní metafora křížáků má skutečně původ v proslovu George Bushe po útoku na Světové obchodní centrum 11. 9. 2001: „*Toto je nový druh zla. To chápeme. A americký lid to začíná chápat také. Toto **tažení**, tato válka proti terorismu, bude nějakou dobu trvat. Americký lid musí být trpělivý. Já trpělivý budu.*“²⁹⁴ Bush v proslovu použil anglické slovo *crusade* (v českém slova smyslu *tažení*), které rovněž znamená křížovou výpravu. Džihádisté metaforu přejali a dnes slouží v diskurzu jako jedno ze synonym pro Západ, přičemž dbají, aby konstrukce nové křížové výpravy proti muslimům odpovídala již zažitému obrazu křížových výprav z historie. Stejně jako v případě Bushe, vnímaného jako hlavu Západu („Jak prohlásil Bush“) i ve středověku křížové výpravy vyhlášovala nadřazená autorita – tehdy papež, hlava křesťanů. Dříve byl do tažení proti muslimům povolán celý křesťanský svět, nyní všichni nevěřící („shromáždil veškerou moc bezvěrců“). Historický význam „rytířů kříže“ nadále zůstává, a tak je boj proti terorismu posouván touto metaforou na náboženskou rovinu.

Křížáci ale tvoří jen jednu složku protimuslimské aliance konstruované džihádisty. Jejím dalším významným komponentem je Izrael a Židé obecně. Zde je opět propaganda budována na základě již existujících antipatií způsobených zejména negativním vnímáním

²⁹³ Jowett, O'Donnell (2006), s. 66.

²⁹⁴ Bush, W. George. *Remarks by the President Upon Arrival*. The South Lawn: Office of the Press Secretary 16. 8. 2001. Citováno 27. 4. 2010. Dostupné z: <http://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html>

izraelsko-palestinského konfliktu muslimy. Židé jsou zde prezentováni jako ti, co stojí v pozadí každého zla.

V dějinách sionisté stáli za všemi válkami proti muslimům! Válka SSSR v Afghánistánu byla plánována a řízena Židy a po porážce SSSR Židé proti muslimům poštváli Ameriku. Nesmíte nikdy zapomenout, že Amerika je jen militantní křídlo Izraele! (ANS63)

Diskurzivní konstrukt sionistického nepřítele Židy líčí jako historické protivníky muslimů, kteří zapříčinili všechna významná utrpení věřících v minulosti („Válka SSSR v Afghánistánu byla plánována a řízena Židy v Rusku“) a kvůli blízkému vztahu k USA („Amerika je jen militantní křídlo Izraele“) i v současnosti. Spojujícím prvkem minulosti a přítomnosti je vlastní trvajícím spor Izraele s Palestinou.

Džihádistický diskurz pojímá křížáky (Západ) a Židy (Izrael) jako dva vrcholy pomyslného trojúhelníka nepřátel pravého islámu. Třetí vrchol jsou současné vlády muslimských zemí a protidžihádističtí islámští učenci.

Současné vlády muslimských zemí hrají roli faraóna stojícího proti Mojžíšovi a jejich dvorní učenci hrají roli faraónových mágů, co jen klamou masy. Vlády a jejich dvorní učenci jsou třetím vrcholem trojúhelníka nepřátel ummy po boku křížáků a sionistů. (ALF14)

Odkazováním na faraóna („vlády muslimských zemí hrají roli faraóna“) je spojováno vedení muslimských zemí s postavou egyptského vládce, který odmítal propustit vyvolený lid ze svých služeb, aby mohl žít dle zásad Alláhových²⁹⁵. Faraón je dle *Koránu* (26:29) zobrazován jako někdo, kdo se sám považuje za boha a za svou pýchu je ztrestán (26:66).

Účelem faraónových mágů bylo dle *Koránu* předvést, že jsou lepšími kouzelníky, nežli Mojžíš, který proměnil svou hůl v hada. Jejich cílem bylo demonstrovat, faraón je mocnější nežli Alláh a že lid musí následovat jeho (26:40). Avšak Mojžíšovo kouzlo s pomocí Alláha podvodné triky mágů zničilo (26:45).

Diskurzivní konstrukt faraóna utváří obraz zpupných muslimských vlád, coby entity, která brání muslimům praktikovat pravou víru v Alláha a zotročuje je v nábožensky nelegitimním státě. Spříznění učenci („faraónovi mágové“) úmyslně působí na muslimy chybnými interpretacemi *Koránu*, čímž tento stav legitimizují. Džihádisté se staví do role Mojžíše, který s pomocí Alláha tohoto nepřítele, demaskuje, poráží a otvírá věřícím cestu ke kalifátu.

²⁹⁵ Velmi podobný příběh uvádí i *Bible* v Druhé knize Mojžíšově *Exodus*. Sám Mojžíš je v islámu považován za jednoho z nejdůležitějších Alláhových proroků (vedle Noa, Abraháma, Ježíše a nejvýznamnějšího Mohameda).

Jen povědomí o existenci nepřítele ale nestačí. I když je vykreslen základní trojúhelník protivníků, je nezbytné soka očernit, aby jej publikum odsoudilo a schválilo *džihád*.

5.2.1.1 Démonizace nepřítele

Jak bylo ukázáno v teoretické části, je potřeba v diskurzu vytvořit takového nepřítele, který nemá žádné pozitivní stránky, je krutý a bezbožný.

Vojáci křižáckých okupantů zaútočili po polední páteční modlitbě na Velkou mešitu ve vesnici Dhi Khodaidad nedaleko města Ghazni. Útočníci zahnali věřící zpět do mešit, rozházeli náboženské knihy včetně Koránu po zemi a mešitu uzamkli řetězy. Poté, co křižáci odjeli, odstranili lidé vracející se s ostatních mešit řetězy ze dveří a osvobodili více než 30 věřících. (ANS10)

Dehonestace *Koránu* ve věznici Guantanámo²⁹⁶ na Kubě vzbudila obrovskou nevoli muslimů na celém světě, proto je jakákoliv zmínka podobného zacházení se svatou knihou muslimů zaručený způsob, jak vzbudit hněv publika. Útok na *Korán* je interpretován jako útok na celé náboženství, navíc v kombinaci s polední páteční modlitbou, nejdůležitějším náboženským obřadem celého týdne, působí jako jasný důkaz úmyslného napadení jednoho náboženství druhým („vojáci křižáckých okupantů zaútočili“). Budovaný obraz ctnostných muslimských věřících, kteří byli napadeni v chrámu při plnění své náboženské povinnosti Alláhovi křižáky, má působit na pocity muslimské vzájemnosti a odsoudit nepřátelské vojáky.

Nepřítel je v diskurzu konstruován jako symbol bezcharakterního zla, které nejenže utlačuje prosté věřící, ale i pokrytecky nedodrží své vlastní zásady. Džihádisté často poukazují na týrání jejich vězněných stoupenců. Tato sdělení mají vzbudit hněv vlastního publika a nesouhlas publika mezinárodního, jelikož jsou porušovány zásady zacházení s vězni vázané ženevskými konvencemi.

Odsuzuji brutální a nemilosrdné vraždy desítek utlačovaných vězňů ve věznici Pullie-Charkhi. Tento bestiální a zbabělý akt skomírajícího nepřítele hovoří o jeho nesmírném slabošství. (ANS4)

V diskurzu démonizace nepřítele jsou využívány velmi specifické jazykové prostředky, které maximalizují efekt obrazu „vhodných obětí“ na publikum. Nepřítel je označen atributy „bestiální“, „zbabělý“ a „nesmírně slabošský“, kdežto vlastní vězni jsou

²⁹⁶ Kauza z roku 2005, kdy vyšlo v médiích najevo, že mezi metodami výslechu vězňů ve věznici Guantanámo bylo i kopání do Koránu, jeho trhání na kousky a splachování do záchodu, způsobila obrovskou nevoli muslimů po celém světě. Ve vlně nepokojů zahynulo 16 lidí, mnoho jich bylo zraněno a mezi muslimy nesmírně utrpěla pověst USA. Viz White, Josh. Eggen, Dan. Inmates Alleged Koran Abuse. *The Washington Post.com*. 26. 5. 2005. Citováno 23. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/05/25/AR2005052501395.html>

zobrazování jako „utlačování“. Jejich smrt je pak prezentována jako „brutální a nemilosrdná vražda“²⁹⁷. Užití takto surových metod je džihádisty odůvodněno skutečností, že protivník války prohrává („skomírá“), ve svém slabošství není schopen přiznat porážku, a proto mu nezbyvá než uchýlit se k nelidským metodám války a porušovat lidská práva.

Požadavky Islámského emirátu v Afghánistánu plně respektují lidská práva, avšak současná snaha Ameriky o nadvládu a podrobení si Afghánistánu odporuje všem normám a principům lidských práv. Amerika je nová forma koloniální mocnosti, která se snaží udržet svou dominanci ve světě s pomocí libivých sloganů demokracie a lidských práv, avšak ve skutečnosti jsou nepřítelem lidských hodnot a lidské důstojnosti víc než kdokoliv jiný. (ANS38)

Nepřítel v džihádistickém diskurzu popírá své základní hodnoty, které se snaží propagovat. Tyto hodnoty se stávají jen prázdnými „slogany“ sloužícími k účelu dosažení svého cíle („udržení dominance ve světě“). Džihádisté USA líčí jako zlo, které se ve jménu údajného vyššího dobra snaží projektovat svou moc. Úryvek je cílený rovněž i na mezinárodní publikum, neboť v rámci diskurzu zaměřeného čistě na muslimy, by byla lidská práva a demokracie popřena jako prohřešek proti Alláhovi. Účelem je delegitimizace obecně přijímaných hodnot, za něž Západ vede válku v Afghánistánu. Na muslimy je naopak namířena konstrukce USA coby novodobé koloniální mocnosti.

Současná americká taktika, jak připravit Islámský emirát v Afghánistánu o jeho stoupence, šířená pod názvem re-integrace je pouze aplikace starého kolonialistického pravidla rozdělení a panuj. Toto pravidlo používal britský kolonialismus v 19. a 20. století, aby si podmanil hrdé Afghánce, avšak ani poté Britové Afghánistán nedokázali dobýt. (ANS42)

Zkušenost s kolonialismem je v některých bývalých koloniích stále živá. Je to citlivé téma, které bývá často spojováno s neúspěchem některých těchto států v moderních dějinách. Kolonialismus je velmi negativně vnímán zejména arabskými národy v severní Africe a na Arabském poloostrově, které byly přímo či nepřímo ovládnuty bývalými koloniálními mocnostmi. Ovšem za největší projev koloniální zvěle je muslimy považován vznik státu Izrael²⁹⁸. Džihádisté hovoří i o současných vládách muslimských zemí jako o loutkách, které v rámci neokolonialismu umožňují světovým mocnostem přístup k arabským zásobám ropy.

Prezentace nepřítele coby kolonialisty je úzce spjata s metaforou křížáků. Obě zastupují stejné hodnoty Západu, tedy touhu po moci, majetku a území. Kolonialismus je tedy džihádisty zobrazován jako důkaz zachování historické kontinuity – křížáci se od dob

²⁹⁷ Jak bude vidno dále v této kapitole, tato skutečnost je v ostrém kontrastu s tím, jsou-li prezentovány oběti nepřítele.

²⁹⁸ Za první větší úspěch sionistického hnutí je považována *Balfourova deklaráce*, v níž ministr zahraničí Velké Británie A. J. Balfour doporučuje založení židovské národní domoviny v Palestině. Stát Izrael vznikl navzdory odporu okolních arabských států s podporou OSN v roce 1948.

středověku nezměnili, akorát měli v 19. a 20. století jiné zbraně a ideologie, v jejichž jménu vedou válku. A nepřítel se nezměnil ani nyní, ve 21. století. Stále se jedná o tytéž křižáky či kolonialisty, kteří mají stejné cíle – podmanit si svět muslimů.

Úryvek hovoří o USA jako o novodobé koloniální mocnosti, čímž ji přímo spojuje s koloniálním impériem Velké Británie v 19. a 20. století, které však bylo v Afghánistánu neúspěšné. USA musí být rovněž neúspěšné, jelikož využívají stejné neefektivní „kolonialistické pravidlo rozděl a panuj“, tedy snahu nepřítele vyvolat v Islámském emirátu v Afghánistánu rozbroje, aby si ho bylo možné podmanit. Takto je konstruována re-integrace, tedy snaha spojenců začlenit stoupence Talibanu do afghánské společnosti.

5.2.1.2 Dehumanizace nepřítele

Džihádistické příspěvky ukázaly, že usmrcený nepřítel zcela pozbývá lidských atributů. Účelem je zamezit riziku, aby demonstrace této oběti vzbudila v publiku lítost. Protivník je tedy předkládán jako nelidský démon, který si zasloužil být zničen.

Mudžahedíni zaútočili na vojenský konvoj invazních sil ruských teroristů z gangu FSB a jejich nohsledů z Kadyrovova gangu. Minimálně 4 loutkoví vojáci později zemřeli v nemocnici v obci Makhkety. Jejich těla byla odklizená jejich přísluhovači. (ANS35)

V kontrastu s tím, jak džihádisté konstruují vlastní oběti, jsou padlí nepřátel vykreslováni silně negativně. Zatímco džihádističtí útočníci jsou v diskurzu chápáni jako *mudžahedíni*, svatí bojovníci, nikoliv jako teroristé, teroristy se naopak stávají oficiální síly. Nepřítel je označován jako „gang FSB“ či „Kadyrovův gang“, kde slovo gang symbolizuje spjatost s organizovaným zločinem, a tudíž delegitimizuje ruskou kontrarozvědku FSB a aparát prezidenta autonomní Čečenské republiky Ramzana Kadyrova. Padlí vojáci jsou dehumanizováni označením za „loutkové“, „invazní síly“, či „nohsledy“. A jejich těla jsou „odklizena přísluhovači“, což opět utváří obraz, že se nejednalo o lidské bytosti, ale o nepohodlnou věc, která má být co nejrychleji odstraněna.

Džihádisté pro efektivní dehumanizaci nepřítele používají i metafor v islámu nečistých zvířat. Nečistota je v islámu chápána jako protiklad rituální čistoty, *taháry*. Dodržování *taháry* patří mezi velmi významné zásady v islámu. Pokud se muslim dostane do kontaktu s nečistou věcí, musí se rituálně očistit²⁹⁹. Nečistá zvířata nesmí muslim v žádném případě pozřít.

Bratři prasat a opic, uctívači falešných bohů, chrlí na naše sestry a bratry muslimy v Gaze oheň. Zabili ženy a starce. Zničili domy muslimů, a dokonce srovnali se zemí mešity, přibytky Alláhovy. Toto činili přímo před očima muslimů. (ALF4)

²⁹⁹ Kropáček, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad 2006. s. 93 – 94.

Prasata a opice jsou v islámu považována za nečistá zvířata, proto užití metafory „bratři prasat a opic“ nepřítelů v očích muslimů značně dehumanizuje. Text se odkazuje ke *Koránu*, kde byli někteří z lidu Mojžíšova, tedy Židé, Alláhem za trest proměněni v odporné opice (7:166, 2:65). Ti vlastníci Písma (tj. křesťané a Židé), kteří zavrhli Alláha, mají být dle *Koránu* Alláhem prokleti v prasata a opice (5:59-60).

V úryvku jsou lidské faktory nepřítelů ještě zmenšeny, neboť protivník je zde pojímán coby „uctíváče falešných bohů“, tedy nevěřící žijící v *džahilji*, a dokonce bořitel chrámů božích, někdo kdo bláhově útočí na samotného Alláha. Je to slabošský netvor postrádající lidství, který „zabil ženy a starce“, tedy symboly bezbrannosti. Jazyk využívaný k dehumanizaci nepřítelů je značně expresivní. Na publikum texty nepůsobí logickou argumentací, proč je protivník špatný, ale pomocí snahy vzbudit co nejsilnější emoce odporu proti nepříteli.

5.2.1.3 Nepřítel je modlář

Analýza textů sdělení potvrdila skutečnost, že džihádisté svět jasně vymezují na ty, kteří žijí v *nové džahilji* a na muslimy. Nepřítel vyměnil uctívání boha za jiné modly, a proto žije ve velkém hříchu, za který musí být potrestán. Svět je líčen jen na základě dichotomie *My vs. Oni* a mezi těmito tábory probíhá válka.

Současný konflikt mezi muslimy a džahili bezvěrci je v jádru konflikt mezi imánem a kufř, konflikt mezi těmi, kteří následují a sklání se jen před Alláhem milosrdným a nejvyšším a těmi, kteří buď spoléhají jen sami na sebe nebo si vytvořili nějakou víru, nějakou ideologii, ideál nebo něco materiální povahy, jako peníze či zbraň, v což vložili svou víru za účelem dosažení nadvlády nad ostatními. (ANS41)

Džihádisté utvářejí obraz boje absolutního dobra s absolutním zlem. Na jedné straně stojí ti, co odmítají Alláha a proti nim stojí jeho zastánci. Z konfliktu jsou dle úryvku odebrány světské hodnoty a válka probíhá na úrovni „imán“ a „kufř“, víry a bezvěrectví. Všichni, kdo se „nesklání jen před Alláhem“, ale „spoléhají jen sami na sebe“, tj. sami sebe staví na úroveň boha, nebo si za Alláha našli náhradu v podobě modly, jsou prezentováni jako *kufř* a nepřátelé muslimů. Tito bezvěrci se dokonce snaží od Alláha do *džahilji* odvést muslimy.

V současnosti jsou země muslimů ovládnuty kufř vládci, a to pomocí model odpadlictví a síly. Brání muslimům žít podle božích zásad a vládnou prostřednictvím křesťáckých, sekulárních, ateistických či bezvěreckých teorií. Šíří odpadlictví mezi lidem a zotročují si ho, a snaží se mu vládnout místo Alláha. (ALF9)

Muslimští vládcí jsou v džihádistickém diskurzu nazýváni odpadlíky³⁰⁰ od pravé víry a bezvěrci. Takovéto označení vládce delegitimizuje a umožňuje občanům jím spravovaného státu, aby jej svrhli. Muslimové se nesmí postavit proti svému vládcí, pokud nebyl prohlášen za *kufř*, bezvěrce. Je-li jeho moc ale zpochybněna a on je právoplatně označen za odpadlíka, může být odstraněn³⁰¹. Džihádisté se pokouší vládce v muslimských zemích v očích publika delegitimizovat. Svá tvrzení dokazují tím, že tito vládcí nenásledují Alláha, ale *džahilíju*, slouží nikoliv bohu, ale svým pánům na Západě, jejichž ideologiemi nahradili islám, a proto mohou být svrženi. Je-li nepřítel označen jako *kufř*, je dle džihádistického diskurzu jeho zabití v očích Alláha chvályhodný čin.

Šampion martyr bratr Abú ‘Ubajda al-Džarráh uskutečnil akt mučednictví proti skupině jihokorejských turistů v jižním Jemenu v provincii Hadramaut. Čtyři z nich byli zabiti a ostatní byli zraněni. Bratr se řídil rozkazem Proroka Alláhova, který řekl: „Vyžeňte polytheisty z Arabského poloostrova. Tato akce byla uskutečněna proto, že Jižní Korea hraje aktivní roli po boku křičáků v tzv. válce proti terorismu v Afghánistánu a v Iráku, proto, že způsobila smrt dvou našich vůdců ‘Abdulláha Batise a Hamzy al-Quta’ie Hamzy, a proto, že tito turisté ohrožovali víru a morálku muslimů. (ANS16)

Jak vyplývá z úryvku, džihádisté využívají v diskurzu konstrukci vhodných a nevhodných obětí. V tomto případě jsou oba druhy obětí vzájemně v kontrastu. Zatímco útočník na nevinné turisty je pojímán jako „šampion martyr“, který „uskutečnil akt mučednictví“, a jedná se v džihádistickém diskurzu o skutečnou oběť tohoto útoku, turisté jsou naopak obětí veskrze nevhodnou. Jsou zbaveni lidských atributů a jsou prezentováni jako viníci a zdroje zla. Turisté se provinili proti muslimům, které „ohrožovali“, a proto museli být potrestáni.

Na občany Jižní Koreje je džihádisty obecně nahlíženo jako na polytheisty, věřící v jiné bohy nežli v Alláha, což je dle islámu interpretováno jako modlářství, a tudíž *širk*. Útok je legitimizován tak, že přítomnost polytheistů na Arabském poloostrově je dle Mohamedových *hadíthů* naprosto nepřijatelná. Sebevražedný atentáčník se „řídil tedy jeho rozkazem“, když turisty zavraždil, čímž je v džihádistickém diskurzu tento čin posvěcen. Legitimizace útoku je zesílena spojením turistů s křičáky a válkou proti terorismu, čímž se Jihokorejci prakticky stávají účastníky této války, kteří mohou za smrt dvou džihádistických vůdců. Toto propagandistické sdělení je kromě muslimům určeno rovněž mezinárodnímu, zejména jihokorejskému publiku, které má demoralizovat.

³⁰⁰ Označení muslima za odpadlíka (apostatu) je velmi závažné obvinění, k němuž se často muslimové neuchylují. V džihádistickém diskurzu se ale jedná o běžnou praxi a apostata se zde stává prakticky synonymem pro vládnoucí muslimy a jejich stoupence.

³⁰¹ Skelly, Joseph. *Political Islam from Muhammad to Ahamdinejad: Defenders, Detractors, and Definitions*. Santa Barbara: ABC-CLIO 2010. s. 129.

5.2.1.4 Demoralizace nepřítele

Sdělení zaměřená na západní publikum prezentují utrpení, které obyvatelé nepřátelských států musí snášet kvůli zvláštnímu svému politickému vedení. Jak bylo ukázáno v kapitole o příjemcích džihádické propagandy, cílem tohoto diskurzu je podřít politickou podporu vlád zemí, které útočí na muslimy.

Rukojmí Edwen Dyer byl zabit, čímž on a celá britská vláda okusí malý kousek toho, jak denně trpí nevinní muslimové pod útlakem křižácko-židovské aliance. Avšak zdá se, že Británie nepřikládá svým občanům žádnou váhu a zůstává věrná politice arogance, nedodržování lidských práv a způsobování bezpráví mezi muslimy. Necht' Gordon Brown a jeho agresivní vláda sklídí plody svého nerozvážného přístupu k muslimům! (ANS21)

Vražda rukojmího zde není džihádisty chápána jako zabití bezbranného jedince³⁰² ale jako odplata jeho zemi za zlo, které provádí muslimům „křižácko-židovská aliance“. Akt smrti zde narozdíl od zobrazení mrtvých muslimů není vykreslen. Džihádistický diskurz chápe rukojmí pouze jako posla sdělení, jedná se o nevhodnou oběť, a proto nejsou užity jazykové prostředky, které by mrtvého glorifikovaly nebo smrt učinily politováníhodnou. Rukojmí byl „zabit“, nikoliv zavražděn, zmasakrován či proměněn v martyra, jak by byl vylíčen, šlo-li by o muslima³⁰³. Stejně tak chybí zmínka o nedodržování práv vězňů. Lidská práva jsou sice zmíněna, ale nikoliv v kontextu s rukojmím, ale s muslimy. Oběť jako dehumanizovaný symbol těchto práv pozbyla.

Rukojmí je v tomto případě reprezentant nepřátelských občanů a konstrukce jeho smrti v džihádistickém diskurzu je výstraha, která má nepřítele demoralizovat. Slovní spojení „necht' Gordon Brown sklídí plody“ utváří přímou odpovědnost britské vlády za smrt svého občana. Viníky úmrtí rukojmího nejsou džihádisté, ale Gordon Brown, který vede agresivní politiku vůči muslimům. Jediným způsobem, jak zabíjení jiných Britů zabránit, je změna politického vedení, jelikož to je závislé v demokraciích na vůli občanů.

5.2.1.5 Nepřítel je neschopný

Džihádisté nepřítele v diskurzu zobrazují jako neschopného bojovníka. Ačkoliv má k dispozici nejvýkonnější techniku, není schopný porazit malé skupinky špatně vyzbrojených *mudžahedínů*. Západ je vykreslen jako neduživá, a zhýčkaná civilizace, jejíž vojáci nejsou ochotni zemřít za vyšší ideály³⁰⁴. Jelikož *mudžahedíni* jsou připraveni se hrdinně obětovat ve jménu Alláha, nemůže je sebevětší přesila zbabělého nepřítele porazit.

³⁰² Tedy analogicky jako konstrukce zavražděných korejských turistů coby polytheistů.

³⁰³ Tato skutečnost byla prezentována v kapitole *Dehumanizace nepřítele* a dále bude rozvedena v kapitole o konstrukci trpící *ummy*.

³⁰⁴ Buruma, Margalit (2005), s. 69.

V průběhu minulých dvou týdnů armáda NATO o síle 15000 mužů pod vedením Británie a Ameriky uskutečnila vojenské operace ve městě Marjah v distriktu Nad Ali. Operace se účastnilo velké množství nepřátelských tryskových bombardérů včetně bezpilotních letounů a 60 helikoptér. K tomu nepřítel na bitevní pole přitáhl s nejvyvinutějšími a obrovskými pětadesátitunovými tanky jménem Abraham a Shifton. Navzdory dlouhým přípravám a propagandistické masáži nebyl nepřítel schopen proniknout přes hrstku přibližně 1000 mudžahedínů, kteří byli ozbrojeni mnohem horšími zbraněmi než nepřítel. Avšak i tak se díky statečným obětem mudžahedínům podařilo invazní vojska zablokovat. Avšak do dané lokality již směřuje karavana svatých martyřů a bojovníků! (ANS40)

V úryvku je utvářena skutečnost, že mudžahedíni jsou neporazitelní a nepřítel je neschopný. Účelem této skutečnosti je dekonstruovat mýtus o síle technologicky a početně nesmírně zvýhodněného nepřítele, odebrat mu aureolu neporazitelnosti, kterou získává díky obrovské početní převaze a modernímu vybavení, a motivovat i ostatní muslimy, aby se nepříteli, který má převahu, nezalekli a bojovali s ním. Džihádisté rovněž diskreditují nepřátelské zpravodajské pokrytí coby „propagandistickou masáž“³⁰⁵, která i přes svůj rozsah nebyla schopná protivníkovi pomoci.

K zastavení „15000 mužů“, „tryskových bombardérů“, „bepilotních letounů“ „60 helikoptér“ a „nejvyvinutějších obrovských tanků“ stačila jen patnáctina mužů „hrstka 1000 mudžahedínů“, vyzbrojená „mnohem horšími zbraněmi“. Technologie a početní převaha nemohou přemoci nejsilnější zbraň – odhodlání obětovat se ve jménu svaté věci. Nepřítel bojuje proti islámu a protiví se samotnému bohu, jeho nezměrné úsilí nemůže být úspěšné.

V diskurzu džihádisté nabádají k názoru, že nepřítel je zbabělý, když útočí na patnáctkrát slabšího soka. Avšak brzy mají dorazit posily, na něž je nahlíženo jako na „karavanu svatých martyřů a bojovníků“. Slovo „karavana“ je tradiční označení pro procesí velbloudů a vozů, které má v islámu a v arabském světě hluboké kořeny³⁰⁶. Stačila-li hrstka mudžahedínů na zastavení protivníka, přichází posily ho porazí, a to tradičním způsobem s pomocí božího požehnání.

Džihádistická propaganda buduje obraz nepřítele, který je na bitevním poli slabý a má strach z bojovníků džihádu.

Aliance zla musí pochopit, že rudá armáda s kolaborantskými silami si nebyla schopna Afghánce podmanit. Navzdory skutečnosti, že jich bylo více než vás a byli tu déle, nedonutili afghánský lid, aby opustil své islámské a národní hodnoty. Jste slabší než byli oni. Jste armádou zbabělců stojící proti taktice dobrovolných obětí. (ANS19)

³⁰⁵ V praxi je tedy toto sdělení džihádisty budováno jako kontrapropaganda, která odkrývá snažení nepřítele v celé jeho šíři a zároveň upozorňuje na neschopnost protivnickových zpravodajských zdrojů. Paradoxem zůstává, že nástrojem k odhalení „propagandy“ je opět propaganda.

³⁰⁶ Sám Prorok Mohamed byl, předtím, než byl osloven Alláhem, obchodníkem, který cestoval s obchodními karavanami.

Džihádisté využívají logiku textu, podle níž platí, že byla-li poražena rudá armáda, která je zde líčena jako silnější protivník než současní okupanti („jich bylo více než vás“), pak musí být slabší NATO poraženo také („jste slabší než oni“). Džihádisté propojují minulost s přítomností a naznačují, že tato válka skončí stejně jako ta v 80. letech s rudou armádou, tedy porážkou nepřítele. Plně v intencích dichotomie *My* vs. *Oni* je nepřítel konstruován jako zbabělec, který není ochoten nasadit život pro svůj cíl a schovává se za technikou, a vlastní síly jako hrdinové schopní dobrovolně přinášet oběti při obraně afghánského lidu. Právě ten je v tomto případě ústředním bodem v diskurzu – stejně jako Sovětský svaz, i síly NATO v současnosti usilují o zotročení Afghánců a donucení, aby tento lid „opustil své islámské a národní hodnoty“. Nepřítel tedy jasně stojí proti Afgháncům, kdežto *mudžahedíni* plně hájí jejich zájmy.

5.2.2 *My*

V rámci kategorie *My* je džihádisty v diskurzu konstruována skutečnost naprosto opačná než u subtématu *Oni*. *My* je vymezováno v protikladu *Oni* a zaměřuje se na utváření výjevu statečných a neporazitelných bojovníků, kteří hrdinně a vítězně bojují s nepřítelem, a na zobrazování trpící *ummy*, muslimů, již jsou utlačováni a masakrováni protivníkem. Důraz je v propagandistických sděleních, v nichž dominuje téma *My*, kladen především na prezentování muslimů, ačkoliv téma nepřítele je zde nezbytně přítomno také³⁰⁷.

5.2.2.1 Ideál *mudžahedína*

Z příspěvků zaměřených na konstrukci boje mezi *mudžahedíny* a nevěřícími lze vyabstrahovat několik obecně platných schémat, která džihádisté ve svém diskurzu využívají. Základem sdělení bývá jasné vymezení mezi vlastními silami a nepřítelem. Bojovníci *džihádu* se prezentují jako zástupci *ummy*. Své činy kvůli legitimizaci spojují s citacemi z *Koránu* nebo se odvolávají na Alláha. *Mudžahedíni* jsou zobrazováni vždy jako vítězná síla a jejich porážka nepřítele je v diskurzu oslavována. Bojovníci islámu neumírají³⁰⁸, neprohrávají a z bitvy vycházejí netknuti. Nepřítel je naopak vždy vykreslen s těžkými ztrátami na životech a množstvím zraněných a je rovněž jediný, kdo vraždí muslimské civilisty. *Mudžahedíni* věřícím neublíží, naopak je vždy chrání.

S radostí muslimské ummě oznamujeme, že rytíři tawhídu a džihádu dosáhli obrovského vítězství nad lidem Francie a stoupenci odsouzených. (...) Jakmile nepřátelský konvoj v půl

³⁰⁷ Hrdiny a trpící je nutné vůči někomu vymezit.

³⁰⁸ A pokud jsou náhodou zabiti, pak jako martyrové a jejich smrt je oslavována jako vítězství.

osmé večer dorazil, mudžahedíni rozpoutali pod nohama odpadlíků ohnivé peklo a jejich přesné střely rozsávaly mezi dětmi Francie pach smrti. Na sedmdesát jich bylo zraněno či padlo. Na straně mudžahedínů se proměnil v Alláhova martyra jen Abú Basír, tvrzení nepřítele, že zahynulo pět mudžahedínů je nesmysl, lži a šarlatánství(...) Navzdory tvrzení některých pisálků mudžahedíni nezabili žádné civilisty v této bitvě, avšak pohané vraždili nevinné muslimy záměrně. (...)Po boji mudžahedíni na místě bitvy objevili zraněné děvče a bratři jí ihned poskytli první pomoc. (ANS22)

Z úryvku vyplývá glorifikace džihádistických bojovníků. „Rytíři *tawhídu* a *džihádu*“ evokují skutečnost, že boj byl veden ve jménu Alláha. Jazyk příspěvku je velmi expresivní a oslavný.

Nepřítel je dehumanizován jako „odpadlík“ či „pohan“ a jeho smrt tedy nepřináší lítost. Naopak, jelikož šlo o „vrahy nevinných muslimů“, může být jejich smrt interpretována jako pomsta. *Mudžahedíni* bojují nejen s nepřátelskými vojáky, ale s celým lidem Francie. Jelikož poražené nepřátelské síly reprezentují celý národ, je konstruována skutečnost, že byla poražena i celá Francie. Samotný akt smrti je vylíčen pomocí eufemizmu „rozsávaly mezi dětmi Francie pach smrti“, čímž je potlačena složka krutosti.

Honosní „rytíři“ *mudžahedíni* zde nejen, že nefigurují jako vrazi, jak byli obviněni nepřátelskými médii, ale jsou i explicitními zachránci muslimů („bratři jí ihned poskytli první pomoc“), čímž je v diskurzu upevňováno pouto mezi nimi a *ummou*.

Zároveň jsou delegitimizovány zpravodajské zdroje nepřítele („navzdory tvrzení některých pisálků“), které přináší odlišné informace o úmrtí civilistů („Navzdory tvrzení některých pisálků *mudžahedíni* nezabili žádné civilisty“) či o ztrátách *mudžahedínů* („že zahynulo pět *mudžahedínů* je nesmysl“). Džihádisté uvádějí jen smrt jednoho *mudžáhida*, který však zahynul smrtí mučedníka ve jménu Alláha, a proto může být jeho smrt oslavována. Ztráty nepřítele jsou naopak v ostrém kontrastu se ztrátami džihádistů, čímž je utvrzena jejich nesmírná schopnost na bitevním poli.

Vedení mudžahedínů potvrdilo, že nepřátelé Alláhovi, obzvláště nevěřící z Burundi, utrpěli obrovské ztráty. Hrdinní mudžahedíni zcela vymažou uctíváče kříže, kteří napadli Somálsko, a to včetně jejich velení, z povrchu zemského. (ANS7)

Džihádisté utvářejí v diskurzu obraz *mudžahedínů* coby svatých bojovníků, kteří bojují s nepřáteli Alláha a odstraňují uctíváče falešné modly. Kříž je chápán jako náhražka Alláha, jelikož lidé neuctívají boha, ale předmět, který ho substituuje. Stoupenci kříže jsou tedy lidem v *džahilíji*, kteří se snaží své hodnoty ofenzivně implementovat v Somálsku. *Mudžahedíni* jsou nástrojem na očištění země muslimů a jeho navrácení zpět Alláhovi.

Jelikož reprezentují islámské hodnoty, jsou dle džihádistů *mudžahedíni* muslimy vnímáni jako integrální součástí *ummy*.

Jakmile mudžahedíni potřebují posily, získají je z lidu. Afghánci sdílí s mudžahedíny společné hodnoty a chápou, že mudžahedíni Islámského emirátu v Afghánistánu jsou ochránci jejich islámských a národních hodnot. Afghánští mudžahedíni položí život za obranu kulturních hodnot, důstojnosti, lidských práv, svobody a vznešených tradic. (ANS38)

Dle džihádistické propagandy jsou *mudžahedíni* hluboce propojeni s muslimským lidem, ten se stává prakticky synonymem pro posily v případě potřeby. Džihádisté se staví do pozice mluvčí afghánského lidu a utváří skutečnost, že veškeré zájmy *mudžahedínů* jsou rovny zájmům Afghánců. *Mudžahedíni* jsou nositelé a ochránci hodnot muslimů. Tento příspěvek má explanační funkci zaměřenou na západní publikum, u něhož se snaží *mudžahedíny* legitimizovat a přesvědčit ho, že bojovníci islámu se nedají porazit, neboť se nedá porazit lid. Diskurz se snaží přiblížit Západu uvedením důrazu na jemu blízké hodnoty „ochrany svobody“ a „ochrany lidských práv“, které by v diskurzu zaměřeném na muslimy byly označeny jako *kufř* ideologii a modlu Západu, v jejímž jménu vede válku proti islámu³⁰⁹.

Vítězní mudžahedíni zaútočili v oblasti Hmeidat na armádu pohanů. Odpadlíci byli zrovna v kasárnách, odkud vedou boj proti Alláhovi a věřícím, když do vrat objektu vjel jejich vůz, který vybuchl a roztrhl na kusy apostatu, který seděl uvnitř. Exploze kasárny zcela zdemolovala a zničila téměř třicet kusů uskladněného vybavení. Chvála za to Alláhovi! (ANS45)

Zde je diskurz glorifikace *mudžahedínů* zaměřen na muslimy. V textu je dvakrát zmíněn Alláh, jímž je zaštitěn brutální útok na nepřátele *mudžahedínů*, kteří jsou zde oproti vítězným svatým bojovníkům dehumanizováni označením za apostaty. Samotný čin tak může být pomocí hyperboly „roztrhl na kusy“ velmi expresivně vyličen jako oslava násilí, úspěchu *mudžahedínů* a Alláha, jemuž patří zásluha za to, že byl útok úspěšný.

5.2.2.2 Umma trpí

Trpící *umma* je v džihádistickém diskurzu konstruována především pomocí výrazně expresivního jazyka, jenž má za cíl vyvolat negativní emoce proti nepříteli. Diskurz působí na jednotu *ummy* a pomocí tvorby vhodných obětí, především dětí, žen a starých lidí se snaží vzbudit hněv publika. Zejména jejich brutální smrt má v rámci kategorie *My* značně integrační a mobilizační funkci³¹⁰ a umožňuje vymezit se proti nepříteli a za jeho činy ho odsoudit.

Genocida muslimů v Nigérii je novou epizodou pokračující křížové výpravy. Tragédie ummy pokračuje v podobě masakrů slabých a bezbranných muslimů v Nigérii zahořklou minoritou křesťanů. (ALF16)

³⁰⁹ Diskurz džihádistů k muslimům by uváděl hlavní cíl *mudžahedínů* boj ve jménu Alláha. V úryvku se ale džihádisté na boha neodkazují.

³¹⁰ Tato skutečnost bude více rozvedena v tématu *Povolání do zbraně*.

V příspěvku je utvářen obraz týraných a trýznitelů. Muslimové jsou prezentováni jako „slabí“ a „bezbranní“, kdežto nepřítel je líčen jako ofenzivní „zahořklá minorita křesťanů“. V diskurzu je kladen důraz na skutečnost, že menšina utlačuje většinu. K tomu jsou užívány velmi expresivní jazykové prostředky, které se snaží vzbudit soucit, lítost a hněv publika. Jen málo výrazů charakterizujících útlak etnika může být silnější nežli „genocida“ nebo „masakr slabých a bezbranných“. Utrpení muslimů v Nigérii se stává skrz diskurz neštěstím všech věřících, neboť džihádisté lokální útlak posouvají na globální úroveň „tragédie *ummy*“. Stejně tak je lokální nepřítel propojen s globálním tažením křížáků proti muslimům označením „genocidy muslimů“ za „epizodu pokračující křížové výpravy“. Nepřítel je identifikován a abstrahován do vyššího celku křížáků.

Americká invazní teroristická armáda bombardovala civilní populaci ve vesnici Mukhtar Kala v provincii Helmand. Při tomto zbabělém křížáckém bombardování byly nepřítelem zničeny 3 domy a 15 nevinných civilistů včetně dětí, žen a starců bylo proměněno v martyry a mnozí další byli zraněni. (ANS14)

Velmi účinnou metodou konstrukce trpící *ummy* je rovněž zobrazování smrti konkrétních skupin civilistů. Zejména děti, ženy a staří lidé bývají obecně přijímány jako ti, kteří se bojů neúčastní, a naopak jsou vnímáni jako symboly bezbrannosti a zranitelnosti. Tito civilisté představují to, co má být ve válce bráněno.

Smrt „žen, dětí a starců“ je vykreslena jako proměna v mučedníky. Civilisté tedy nebyli pouze zabiti, ale zemřeli v boji s nepřítelem ve jménu Alláha. Útok na ně je prezentován jako „zbabělý“ čin a původcem jsou teroristé, jelikož záměrně útočí na civilní cíle³¹¹. Nepřítel je líčen jako invazní síla, která není schopna úspěšně válčit proti *mudžahedínům*, a proto, aby *ummu* nějakým způsobem zasáhla, se musí zaměřit na její nejslabší článek. Z diskurzu je zjevná demonizace nepřítele a glorifikace vlastních obětí.

Musím připomenout nelegálním útočnickům, kteří trýzní náš bezbranný a utlačovaný lid, že jediné řešení je jejich odchod z Afghánistánu... Ukončete genocidu našeho lidu. Čím více budete ničit domy našich lidí, čím více je budete proměňovat v martyry, tím více budete čelit hněvu našich statečných mudžahedínů. (ANS4)

Utrpení *ummy* je v džihádistickém diskurzu jasně spojeno s úsilím *mudžahedínů ummu* bránit („čím více budete proměňovat v martyry“, „tím více budete čelit hněvu“). Obrana prostřednictvím *džihádu* je vnímána jako jediné řešení, jak zabránit další zkáze, kterou páchá nepřítel. Účelem obrazu trpící *ummy* je posílení pocitu muslimské vzájemnosti, aktivizace pasivních věřících proti nepříteli a jejich povolání do zbraně.

³¹¹ Dle definice terorismu ale teroristé svým útokem chtějí předat sdělení širší veřejnosti. Tato komunikační složka je v tomto případě potlačena a džihádisté prezentují terorismus jen ve smyslu násilí nepřítele proti civilnímu obyvatelstvu. Viz s. 15 této práce.

5.2.3 Shrnutí tématu *Dichotomie My vs. Oni*

Z analýzy vzorku dat vyplývá výrazná disproporce mezi zobrazením konstruktů *My* a *Oni*. *Oni* je v diskurzu zastoupeno mnohem výrazněji, což však vyvažuje dominance *My* nad *Oni* v ostatních analyzovaných tématech (zejména *Povolání do zbraně* a *Velebení mučednictví*). Analýza potvrdila přítomnost a silnou provázanost jednotlivých subtémat v rámci této kategorie. Džihádisté k utváření obrazu nepřítele opět využívají historicko-sociální stereotypy muslimského světa, zejména pak negativní zkušenosti s křížáky, kolonialismem, Židy a ruskou okupací Afghánistánu. Džihádisté tyto stereotypy ožívají a dávají do spojitosti se současnou situací, aby ukázali, že jde stále o téhož protivníka, proti němuž již muslimové v historii bojovali. Dalším prvkem je časté odkazování se na posvátné texty islámu a snaha o očernění nepřítele pomocí jejich interpretace. K tomu se nejvíce využívají obrazy nevěřících (Západ a Izrael), faraóna (vládci muslimských zemí) a jeho kouzelníků (nepřátelští učenci).

Silně je rovněž využíván koncept vhodných a nevhodných obětí, oslava vlastních vojáků a zesměšnění nepřítele. Zde je kontrast dichotomie nejvíce patrný. Vlastní ztráty jsou líčeny pomocí hyperboly a expresivního jazyka, který posiluje krutost soka, a vítězství *muđzahedínů* je glorifikováno a pomocí eufemismů je potlačena jeho krutost. Naopak u nepřítele je patrný opačný trend: nepřátelské oběti jsou dehumanizovány, jejich význam je zmenšen eufemismy a naopak nepřítel je líčen coby neschopný a jeho vojenský úspěch je marginalizován, pokud je tedy nepříteli vůbec přiznán.

U tématu *Dichotomie My vs. Oni* džihádisté využívají opět zejména šedé propagandy, oproti kategorii *Džihád jako cesta k nápravě* ale značně sílí vliv propagandy agitační a válečné. Naopak propaganda integrační se objevuje pouze částečně u subtématu *My*, které plynule přechází do kategorie *Povolání do zbraně*. Agitační propaganda emotivně poukazuje na příkoří páchaná na muslimech, barvitě vykresluje a kategorizuje nepřítele a usiluje o konstrukci konkrétního a hmatatelného problému, který se dotýká všech muslimů. Jako konkrétní nástroj k dosažení tohoto cíle je pak používána válečná propaganda.

V rámci této kategorie publikum zůstává v pozici vnějšího pasivního pozorovatele, jemuž je pouze ukazován obraz světa ostře rozděleného na dva póly.

5.3 Povolání do zbraně

Téma *Povolání do zbraně* úzce navazuje na kategorii *Dichotomie My vs. Oni*, kde je subjekt *My* transformován na *Vy* (publikum). Veřejnost je tedy posouvána z pasivní role

do role aktivní. Jako součást *ummy* je její povinností zabránit utrpení ostatních muslimů (jejich bratrů a sester), bránit islám a uposlechnout volání *džihádu*.

5.3.1 Jste součástí *ummy*

V diskurzu, v rámci něhož jsou příjemci sdělení prezentováni jako součást globální muslimské *ummy*, uceleného organismu požehnaného Alláhem, jsou přímo spojováni s probíhajícím *džihádem*, který vedou *mudžahedíni* proti nepříteli. V rámci tohoto organismu mají cítit úspěch, bolest či hněv džihádistů, tedy aktivních částí těla.

Ó, má ummo, skupina Tvých chrabrych synů vyhlásila džihád proti tomuto magnátu, Hitlerovi této doby, nosorožci, kterému jsme zlomili roh, zničili jeho pevnost a zbourali mu jeho věž. Toto jeho prezidenta rozlítilo natolik, že prohlásil, že přinese vůdce mudžahedínů živé či mrtvé, aby Amerika znovu nabyla svou prestiž a učinila lekcí pro ostatní. A tak jsme je díky přízni Alláha zničili, zabili jejich vojáky a rozprášili jejich druhy. (ANS50)

Z textu je patrná personifikace, na jejímž základě je konstruována jak *umma* tak nepřítel. Obě entity získávají vlastnosti lidského jedince. Mluvčí hovoří k publiku jako o *ummě*, jejíž synové jsou *mudžahedíni*. Spojení matky a dítěte aktivně zahrnuje publikum do tažení proti sokovi. Stejně jako matka i *umma* své syny obětuje, opěvuje i oplakává. Publikum je prostřednictvím této metafory přímo spojeno s útokem 11. září, kdy byl džihádisty zasažen nepřítel, tedy Amerika. Ta je zde popisována pomocí lidských atributů („jeho“, „kterému“) rovněž jako lidská bytost, avšak symbolizující obecně přijímané zlo, které vzešlo ze Západu („magnát“, „Hitler“). Boj posvěceného dobra s absolutním zlem je tedy konstruován jako zápas matky (publika) a jejích synů (*mudžahedínů*) s novodobým Hitlerem. *Umma* ale s pomocí boží vítězí a Hitlera dekapituje („zlomili jsme mu roh“, „zbourali mu jeho věž“). K začlenění publika do textu mluvčí využívá jak oslovení „ó, má *ummo*“, tak následně první osobu množného čísla, kde sebe začleňuje do publika³¹² a publikum ztotožňuje s těmi, kdo „zabili jejich vojáky a rozprášili jejich druhy“.

Jako součást *ummy* musí muslim jednat v jejím zájmu. Nepřítel džihádistů je i nepřítel muslimů a v každém případě se proti nim, tedy proti publiku, obrátí.

Muslimům v Americe mohu říci jen toto: jak vám vaše svědomí dovolí žít v mírové koexistenci s národem, který je odpovědný za tyranii a zločiny spáchané na vašich sestřích a bratrech? Jak můžete být loajální k vládě, která vede válku proti islámu a muslimům? (...) Vláda, která právě vraždí vaše sestry a bratry, vás pouze klame sliby, že vaše práva budou zachována. V současnosti, když eskaluje válka muslimů se Západem, nemůžete spoléhat na příslib solidarity, který získáte od politické skupiny či na slova podpory od vašeho souseda či spolupracovníka. Nakonec se Západ obrátí proti svým muslimským obyvatelům! (ANS49)

³¹² Což je obzvláště důležité v případě, je-li vzata v potaz skutečnost, že mluvčím je zde Usáma bin Ládín, tedy džihádistická ikona.

Džihádisté konstruují skutečnost, v níž je každý muslim povinen být loajální pouze ke svým bratrům či sestřím ve víře. Tato realita utváří obraz studu, který má muslim vyjadřující oddanost nepříteli pociťovat. Publikum – v tomto případě američtí muslimové – jsou součástí *ummy*, která trpí pod jařmem téhož nepřítele, s nímž tito věřící „žijí v mírové koexistenci“, čímž nepřímo souhlasí se skutečností, že jsou „vraždění jejich sestry a bratři“. Diskurz zde staví na výčitkách („jak můžete být loajální“) a výhrůžkách („Západ se obrátí proti svým muslimským obyvatelům“), které mají muslimy přimět vymezit se proti nepříteli a odmítnout ho. Opět je publikum stavěno do pozice, že v rámci dvou znesvářených táborů neexistuje neutralita – buď se proti nepříteli postaví jako muslimové, nebo jím budou zničeni.

5.3.2 *Umma* potřebuje vaši pomoc

V tomto subtématu jsou rozvíjeny výše prezentované diskurzivní struktury trpící *ummy* a jejího ztotožnění s publikem. Jelikož muslimové strádají a jelikož se jedná o bratry ve víře, o jednu *ummu*, musí jim publikum pomoci.

Kde jste, ó posily? Křížáci přišli do vašich zemí, zabili vaše ženy a děti, pošpinili vaši čest. A proto dejte Alláhovi dostatek důvodů, aby s vámi byl spokojen. Žádáme každého vojáka, který se účastní křížácké kampaně, aby se kál Alláhovi a postavil se bezprávi a agresí. Žádáme každého vojáka, aby se probudil ze svého spánku a připravil svou výstroj pro boj ve jménu Alláha. (ALF13)

Džihádisté se prostřednictvím tohoto textu snaží vytvořit pocit naléhavosti. Publikum je urgováno expresivním zvoláním „kde jste, ó posily“, které předchází explanaci a stává se vlastním poselstvím, stojícím nad samotným sdělením. Druhá část textu naléhavost ještě rozvíjí a obohacuje ji o pocity vzbuzení studu a ztráty cti. Publikum je zobrazováno jako spící sluha křížáků, vrahů jeho vlastních žen a dětí a okupantů jejich země. Tím, že se příjemci sdělení účastní na utrpení, jež je *ummě* způsobeno, staví se proti samotnému Alláhovi a ztrácí svou čest. Avšak džihádisté nabízí řešení a možnost vykoupení, a to „kát se Alláhovi“, tím, že se „probudí ze spánku“, tj. prožrou a postaví se „proti bezprávi a agresí“ se zbraní v ruce na stranu utlačované *ummy*. Tato skutečnost je v textu opakovaně (třikrát) spojována pro nabytí legitimacy s Alláhem. Sám bůh vyžaduje, aby vojáci porušili svou poslušnost nepříteli a dezertovali. Jen tak jim bude navracena čest a „Alláh získá důvod, aby s nimi byl spokojen“. Závažnost této skutečnosti je v diskurzu budována pomocí opakování slova „žádáme“. To zde nemá význam prosby, ale imperativu opírajícího se o vyšší moc. Pokud se muslimové nepostaví nepříteli, ztratí přízeň Alláha a budou protivníkem zotročení.

V Koránu se tvrdí, že když nebudeme bojovat za ummu, země bude ztracena. Nevěřící zakáží muslimům uctívat Alláha, šířit jeho víru a místo ní všude rozšíří své modly. Ale jelikož bůh je dobrý, umožnil muslimům džihád, aby mohli bojovat pro své blaho. (ALF10)

Džihádité vytvářejí obraz tísně, v níž se *umma* ocitá. Nepřítel útočí nejen na území muslimů („země bude ztracena“), ale i na hlavní pilíř islámu, *ímán* („nevěřící zakáží muslimům uctívat Alláha“). Pokud tedy publikum nevyužije pro ochranu své komunity řešení, které mu umožnil sám bůh, tedy *džihád*, nejenže přijde o vše, co je mu drahé, ale nevěřící to vše nahradí hříchem, „rozšíří své modly“. Naléhavý pocit hrozícího nebezpečí je vykreslen pomocí jazykových prostředků evokujících absolutní a definitivní dominanci nepřítel („ztracena“, „zakáží“, „rozšíří“).

Džihádisté v textu tedy stejně jako u minulého úryvku nejdříve vyvolávají zdání obrovského nebezpečí, které publiku hrozí, aby mu pak nabídli Alláhem požehnané řešení, tedy pomoc *ummě* v podobě *džihádu*. Za vzor muslimům zde slouží nejen *Korán*, ale i život proroka.

Ó má Ummo, měla bys podat pomocnou ruku svým synům mudžahedínům, aby mohli pokračovat v boji s nepřáteli Alláhovými. (...) Jak podobné jsou těžkosti dnešních mudžahedínů s těžkostmi armády v době Proroka (mír a požehnání Alláha s ním) do té doby, než přišel Uthmán bin Affán a vybavil většinu armády. Prorok (mír a požehnání Alláha s ním) poté prohlásil: „Nic z Uthmánových činů mu neuškodí.“ Kdo chce být Uthmánem v době dnešního utrpení ummy?? (ANS50)

Pomocí tohoto textu je v džihádistickém diskurzu propojen boj dnešních *mudžahedínů* proti Západu se slavným Mohamedovým tažením proti Byzantské říši v roce 630 n. l., bitvou u Tabuku³¹³. Mohamed potřeboval vyzbrojit svou armádu, a proto prohlásil, že kdokoliv toto umožní, bude očištěn před Alláhem. Uthmán, jeden z pozdějších čtyř právoplatných kalifů, poskytl Mohamedovi všechno, co měl, 940 velbloudů a 60 koní, za což mu Mohamed přislíbil, že mu budou prominuty veškeré jeho minulé i budoucí hříchy³¹⁴.

Mluvčí spojuje publikum s *ummou* a zároveň s *mudžahedíny*. Z textu je patrná personifikace, díky níž je komunikace mezi mluvčím a publikem přenesena na individuální a osobní rovinu. V textu je konstruována skutečnost, v níž je spojována osoba kalifa Uthmána, jednoho z čtyř sunnity uznávaných následníků Mohameda, s možným současným donorem *džihádu*. Jelikož Mohamed za dar odpustil hříchy Uthmánovi v minulých bitvách, bude stejný osud čekat i moderního dárce, který se stane „novodobým

³¹³ Parker, M. Philip (ed.). *Byzantine: Webster's Quotations, Facts and Phrases*. San Diego: ICON Group International 2008. s. 168.

³¹⁴ Ahmad, Basid Abdul. *Uthman bin Affan - The Thrid Caliph of Islam*. Riyadh: Darusalam 2000. s. 31 – 32.

Uthmánem v době dnešního utrpení *ummy*“. Byl-li kalifův čin odměněn Mohamedem, prorokem božím, setká se i řádně velká (Uthmán obětoval vše) podpora *džihádu* a *mudžahedínů* s Alláhovým požehnáním.

Nezbytnost pomoci od publika je džihádisty v diskurzu budována i pomocí manipulace s válečnou mytologií.

A jak zní má rada?! Za Alláha, za Alláha! Nezapomeňte na Fátimu z Abú Ghraib. Nezapomeňte na její pláč! Nezapomeňte na ty, kteří ji znásilnili! Nezapomeňte na ty, kteří pomáhali těm, kteří ji znásilnili – od odpadlických vůdců a jejich učenců po jejich armádu. Nespočnete, dokud nepocítí váš hněv! (ANS32)

Mýtus o znásilněné Fátimě z Abú Ghraib je džihádisty opakovaně recyklován již od svého vzniku v roce 2004, kdy z věznice Abú Ghraib údajně unikl dopis trpící Fátimy, jež byla opakovaně znásilňována americkými vojáky³¹⁵. Příběh byl zakomponován do diskurzu a stal se symbolem útlaku a nástrojem pro vytvoření nepřítele.

V případě tohoto úryvku byl obraz Fátimy použit pro mobilizaci *ummy* a konstrukci jejího utrpení. Fátima reprezentuje trpící *ummu*, jež prosí publikum o pomoc. Smysl textu je prostřednictvím jazyka působit na emoce („její pláč“, „jí znásilnili“), vzbudit hněv příjemců sdělení a namířit ho („nespočnete, dokud nepocítí váš hněv“) proti nepříteli („ti kteří ji znásilnili“ a „ti kteří pomáhali“). Hlavní protivník ze sdělení nevyplývá přímo³¹⁶, naopak konkretizován je jeho pomocník („od odpadlických vůdců a jejich učenců po jejich armádu“), který se tak stává hlavním cílem pomsty.

5.3.3 Přidejte se k *džihádu*

Subtéma výzvy, aby se věřící přidali k *džihádu* je těžištěm kategorie *Povolání do zbraně*. Spojnicí textů je v tomto případě apel na publikum, aby aktivně povstalo proti nepříteli a splnilo svou povinnost vůči Alláhovi. Tato skutečnost je v diskurzu reflektována zejména imperativy, zvoláním a naléhavou výzvou, jež je nasměřována proti nepříteli.

Vyzývám islámský svět, obzvláště vznešený arabský lid, aby podpořili pravé mudžahedíny v Iráku a Palestině. Pomozte jim svým bohatstvím či se zbraní v ruce a splňte tak vaši islámskou povinnost. I vy, učenci, máte odpovědnost v této kritické fázi islámských dějin a musíte mudžahedínům poskytnout duchovní vedení. Věřím, že zde budou řady džihádu sjednoceny, jak je tomu v Afghánistánu, obsazené národy budou osvobozeny a opět bude zaveden islámský systém. (ANS4)

³¹⁵ Zveřejnění Fátimina dopisu vzbudilo obrovskou vlnu nevole muslimů na celém světě a stalo se jedním ze symbolů pro utrpení vězňů v Abú Ghraib. Ctnostná Fátima, do té doby nevdaná devatenáctiletá panna, žádá své bratry o pomoc, jelikož ona a její družky jsou ve věznici trýzněny a mnohokrát znásilňovány. Autenticita dopisu byla několikrát napadena, avšak jeho znění se na internetu objevuje opakovaně. Viz např. Fatima's Letter. *Islamic Networking*. Citováno 2. 5. 2010. Dostupné z: <http://talk.islamicnetwork.com/showthread.php?t=1934>

³¹⁶ K tomu je i přes relativní známost mýtu o Fátimě z Abú Ghraib nezbytná předchozí osobní či zprostředkovná znalost původního textu dopisu.

Mluvčí v úryvku nežádá o finanční pomoc či posily, diskurz zde přechází do imperativu. Muslimové jsou „vyzýváni k podpoře“, „musí splnit svou islámskou povinnost“, „musí pomoci bohatstvím či ve zbraní“, „mají odpovědnost“, „musí poskytnout vedení“ za účelem dosažení vyššího cíle. Příjemcem sdělení je celý „islámský svět“, který má aktivně podpořit *džihád* v „kritické fázi islámských dějin“, čímž je budován pocit absolutní naléhavosti, jelikož krize je nyní a pomoci je třeba co nejrychleji.

Text se odkazuje na islámskou povinnost muslima vést *džihád*, tato skutečnost zde není explicitně zmíněna, je ale brána jako stabilní fakt, stejně jako jím podmíněná skutečnost znovuoobnovení kalifátu („opět bude zaveden islámský systém“).

Jádro sdělení je *pomozte v Iráku či Palestině*, a proto je hlavní referenční skupinou textu arabský lid, čímž je apelováno na pocit arabské vzájemnosti, panarabismu. Mluvčí v závěru textu vyjadřuje naději, že bude jeho volání muslimů do zbraně úspěšné („věřím, že zde budou řady *džihádu* sjednoceny“), což je vnímáno jako podmínka pro osvobození obsazených národů (Iráku a Palestiny).

Ó, muslimové! Vládci muslimských zemí jsou skutečně zrádci, bezvěrci, sprostí hříšníci, lháři, podvodníci a zločinci. Zradili vaše náboženství, uchvátili vaše bohatství a dnes můžete sledovat, jak se účastní masakrů vašich bratrů a dětí. Povstaňte proti nim! Zničte jejich trůny! Svrhněte je! Smeťte jejich tyranii! Zvedněte paže a bojujte, abyste unikli této hanbě a ponižení! Každý muslim, který byl donucen sloužit v armádě těchto modlářských vládců a každý úředník, který na vlastní oči sledoval jeho zradu, se musí kát Alláhovi a přidat se k džihádu! (ALF4)

V tomto příspěvku je povolání do zbraně vykresleno na třech úrovních. Nejdříve džihádisté očerňují a delegitimizují nepřítele, poté vyzvou všechny muslimy k boji proti tomuto protivníkovi a v třetí části se zaměří na konkrétní skupiny publika.

Efekt démonizace muslimských vládců je zesílen pomocí řady expresivních atributů, které utvářejí komplexní negativní obraz. Jeho první složkou je poukázání na protivení se Alláhovi a víře („bezwěrci“, „sprostí hříšníci“, „zradili náboženství“), druhým komponentem je kriminalizace („zločinci“, „lháři“, „podvodníci“, „zrádci“, uchvátili vaše bohatství“) a třetím je užívání násilí proti vlastnímu lidu („účastní se masakrů vašich bratrů a dětí“). Publikum se stává součástí textu a je líčeno jako cílová skupina teroru vládců („vaše náboženství“, „vaše bohatství“, „vašich dětí“).

Hrůzné znázornění nepřítele má za úkol muslimské publikum³¹⁷ rozhněvat, jeho nepřímou zmíněnou pasivitu zahanbit. Mobilizace proti nepříteli je pak džihádisty prezentována jako jediné možné řešení, jak mohou příjemci sdělení „uniknout hanbě a

³¹⁷ Text je uveden „Ó, muslimové“, proto lze tvrdit, že cílovou skupinou sdělení je muslimské publikum.

ponížení“. Vlastní povolání do zbraně je konstruováno pomocí několikanásobných imperativů se silným emotivním nábojem, které v podobě krátkých vět zvyšují naléhavost sdělení.

Na konkrétní rovině džihádisté apelují na muslimy sloužící u „modlářských vládců“. Ti byli sice k této činnosti donuceni, což lze interpretovat jako eufemismus kolaborantství, avšak opět je nabízeno vykoupení v podobě oddání se Alláhovi a přidání se k *džihádu*.

Povolávají-li džihádisté muslimy do zbraně proti muslimským vládám, obvykle se tak děje na obecné rovině, jelikož každé publikum si má ve světě islámu zvolit svou vládu jako cíl pro *džihád*. V některých případech však nepřítel získává tvář, konkrétní podobu. A proto stejně jako dříve George Bush a Tony Blair, dnes Barrack Obama a Gordon Brown symbolizují křížáky a Západ, tak v diskurzu odpadlické režimy zastupuje zejména afghánský prezident Hamíd Karzái a vládnoucí rod Saúdů ze Saúdské Arábie.

Povoláváme každého muslima, který je zapálený pro své náboženství a národ, každého dle jeho schopností, aby zabil hlavy odpadlictví, Saúdy. Hlavy bezvěrců Saúdové pronásledují a vraždí mudžahedíny a vězni jejich manželky. Opakovaně mučili mudžahedíny a špinili jejich čest. Aby potěšili své americké křesťanské pány, vydali rovněž Saúdové některé mudžahedíny do zemí jejich původu. Saúdští vládcí a následovníci tohoto ibn-Salúla jsou překážkou mudžahedínů a muslimů na celém světě a musí být svrženi. (ANS61)

Saúdové reprezentují jednu z nejdůležitějších autorit islámského světa, neboť spravují svatá místa muslimů Mekku a Medínu. Saúdové jsou džihádisty značně očerňováni. Jsou líčeni jako vrazi muslimů a otroci křesťanů a jejich spojenců, což je pro rod, který hraje tak významnou roli v celém islámském světě, v očích publika značně delegitimizující faktor.

Džihádisté Saúdy konstruují jako novodobého ibn-Salúla. Propojují tedy nepřítele víry a vůdce odpadlíků současného islámu s odpůrcem proroka Mohameda, vůdcem hypokritů ³¹⁸ Abdalláhem ibn Ubajjem, známým jako ibn-Salul³¹⁸. Stejně jako Saúdové i ibn-Salul byl významnou osobností, jedním z vládců Medíny a stejně jako Saúdové dnes stojí proti muslimům a *mudžahedínům*, v době Mohamedově stál ibn Salul proti prorokovi. Jelikož se tedy Saúdové stávají v džihádistickém diskurzu přímým nepřítelem proroka Mohameda, musí být svrženi. Za účelem toho, jsou do zbraně povoláni „všichni muslimové, kteří jsou zapálení“. Je-li tedy muslim pravý věřící, musí se Saúdy pokusit zabít. Tato mobilizace vyzývá ke globálnímu povstání na světě proti rodu Saúdů, jelikož se jedná o překážku „všech muslimů na celém světě“.

³¹⁸ Fadl, El Abou Khaled. *Rebellion and Violence in Islamic Law*. Cambridge: Cambridge University Press 2001. s. 38.

Ačkoliv v rámci tématu povolání muslimů k *džihádu* tvoří v diskurzu apel na povstání proti vládnoucím režimům významnou část, většinou jsou muslimové mobilizováni proti západnímu nepříteli.

Rozezleným masám muslimů, které na celém světě protestují vzkazují jedno: protesty nejsou dostatečná reakce na bomby. Necht' náš islámský hněv vyplyne v akci, jež otřese ve jménu Alláha pilíři křížácko-sionistické aliance. Ó, muslimové, ať jste kdekoliv, bojujte s křížácko-sionistickou aliancí a zaútočte na její zájmy, kdekoliv můžete. (...) Ó, lvi islámu ať jste kdekoliv, útočte na Alláhovy nepřátele křížáky a Židy kdekoliv a jakkoliv můžete! (ANS51)

V textu je delegitimizován protest jako neúčinný nástroj proti nepříteli, hněv má být proměněn v jakoukoliv akci, která protivníka fyzicky poškodí. Publikum je zobrazováno jako původce této akce, globální nástroj a zbraň Alláha proti křížákům a Židům, který „otřese jejich pilíři“.

K povolání do zbraně jsou využívány řečnické figury, zejména gradace a opakování, při oslovování publika („ó muslimové, ať jste kdekoliv“, „ó, lvi islámu, ať jste kdekoliv“), které zdůrazňují druhou část výpovědi, tj. výzvu k boji proti křížákům a Židům. Realita je zde utvářena pomocí dichotomie, jejíž jednu část, hrdinné publikum, charakterizuje metafora „lvi islámu“³¹⁹ a druhou nepřítel, jehož vystihuje metafora „křížácko-sionistická aliance“. Příjemci sdělení jsou v textu líčeni jako globální *umma* („ať jste kdekoliv“), kterou sjednocuje islám a nenávisť k nepříteli.

5.3.4 Shrnutí tématu *Povolání do zbraně*

V rámci analýzy tohoto tématu se potvrdil předpoklad, že ústřední prvek diskurzu bude apel na muslimské publikum. To je prostřednictvím džihádistických textů posouváno z pasivní role pozorovatele do aktivní pozice součásti vyššího celku *ummy*. Coby muslimové musí být loajální ke svým bratrům a bránit je, jelikož když tak neučiní, ztratí svou čest. Navíc svou pasivitou vystavují půdu, jež patří muslimům, a dokonce i své náboženství, ohrožení. Džihádisté tedy evokují nejen nutnost, ale i také povinnost pomoci.

Jako jediná možnost pomoci je nabízen, ale spíše vnucován *džihád*, k němuž se musí veřejnost přidat, neboť tak vyžaduje Alláh. K zdůraznění této skutečnosti jsou využívány metody persvazivní komunikace, imperativy a různá zvolání oslovující publikum a povolávající ho do zbraně.

Jako u všech ostatních témat džihádisté používají při tvorbě sdělení šedou propagandu. Téma *Povolání do zbraně* ale představuje vrchol integrační propagandy v džihádistickém diskurzu. Hlavním smyslem této kategorie je přimět nečinné muslimy, aby

³¹⁹ Za lva islámu jsou obecně v džihádistickém diskurzu označováni ti nejchrabřejší bojovníci či nejvýznamnější osobnosti. Jako lev islámu bývá prezentován např. Usáma bin Ládín.

se aktivně přidali k džihádistickému hnutí. V subtématu *Jste součástí ummy* je možné sledovat apel na soudržnost a jednotu věřících. V subkategorii *Umma potřebuje pomoc* sice v diskurzu dominuje propaganda agitační (je zde prezentován problém trpící *ummy*), nicméně integrační propaganda je zde stále přítomna (apel na soudržnost a sympatie s týranými muslimy). Vrchol integrační propagandy pak představuje subtéma *Přidejte se k džihádu*, kde džihádisté otevřeně žádají muslimy o aktivní podporu.

5.4 Posvěceno Alláhem

Téma legitimizace a delegitimizace je jedním z nosníků džihádistického diskurzu. Jak kategorie o *džihádu*, tak o dichotomii, povolání do zbraně či mučednictví musí být opřeny o strategii, jež publikum přesvědčí o důvěryhodnosti vlastních sdělení a přiměje ho odmítnout obsah prezentovaný nepřítelem.

5.4.1 Konstrukce autority

Subtéma zabývající se konstrukcí autority charakterizuje diskurzivní struktury, na jejichž základě je utvářen obraz pro publikum důvěryhodného odborníka či vůdce. Na druhou stranu nepřátelská osobnost, kterou by publikum mohlo chtít následovat, je diskreditována. Z džihádistických příspěvků vyplynulo, že na (de)legitimizaci autorit je kladen veliký důraz, neboť se jedná předpoklad pro to, aby se publikum s textem mohlo ztotožnit, či jej naopak odmítnout.

5.4.1.1 Džihádistická autorita

Džihádisté v diskurzu zobrazují realitu, v níž je-li autorita, od níž sdělení pochází, legitimní, pak je i celý text důvěryhodný. Tato realita musí však reflektovat i prvek selektivity publika. Nebudou-li příjemci sdělení považovat od prvního momentu, kdy se s ním setkají, za hodnověrné, pak ho mohou odmítnout přijmout, zprávu si na fóru neotevřou a nepřečtou. Z tohoto důvodu je autorita v džihádistických textech utvářena většinou již v titulku zpráv, tedy v textu, na jehož základě publikum sdělení filtruje. Konstrukcí dostatečně vážené vůdčí osobnosti džihádisté rovněž upozorňují na důležitost jimi prezentovaného sdělení.

Jihad Media Battalion uvádí: řeč velitele věřících, šejka Abú^c Umara al-Bagdádího, vůdce Islámského státu v Iráku – nechť ho Alláh ochraňuje – „Slib Alláhovi“ (ALF2)

Z úryvku je patrné, že utváření autority tvoří naprostou většinu titulku, kdežto samotný název „Slib Alláhovi“ je pokládán v textu za nejméně významnou část. Je krátký, značně

abstraktní a umístěný na konci sdělení. Oproti tomu na vykreslení postavy autora informace je kladen veliký důraz.

Mluvčí je legitimizován na třech rovinách. Nejprve je uveden uznávanou a na fóru akreditovanou agenturou *Jihad Media Battalion*. Ta ho prezentuje jako „velitele věřících“, tedy duchovního vůdce, což symbolizuje veliký náboženský význam osobnosti. Titul „šejk“ v sobě spojuje islámské označení pro hlavu islámské komunity a uznávaného učence³²⁰, a tedy zobrazuje autora jako světského vládce a zároveň vzdělance. Obě tyto role jsou syntetizovány v osobě „vůdce Islámského státu v Iráku“, tedy emíra státu Alláhova na Zemi, prvního stupně vedoucího k obnovení kalifátu, a hlavy ctnostných iráckých *mudžahedínů*.

Postava mýtického Abú ʿUmara al-Bagdádího³²¹ je chráněna samotným bohem, k němuž se rovněž odvolává v názvu textu („Slib Alláhovi“). Právě odkazování se na Alláha či citace z *Koránu* patří k nejčastějším způsobům konstrukce autority. Jedná se o efektivní cestu, jak vyjádřit náboženský zápal osobnosti nebo její znalost islámu.

Ansár al-džihád uvádí: „Radujte se tedy z obchodu svého s Ním uzavřeného!“ Mučednictví emíra Sajfulláha (necht' je Alláh k němu milosrdný) (ANS55)

V tomto případě je význam jedince zdůrazněn jeho vylíčením coby zaníceného muslima, který se obětoval pro boha. Jeho postava je spojena koranickým veršem (9:111) přímo s Alláhem. Kromě toho je Sajfulláh představován jako emír, tedy vznešený vůdce věřících³²², jež je hodný následování.

Nejvýrazněji se potřeba evokovat náboženskou autoritu projevuje v případě toho, kdo vydává *fatwy*, tedy náboženská nařízení závazná pro publikum.

Fatwa pro Pakistán od vůdce Národní islámské šúry imáma ʿAlí Bádího. (ALQ2)

V islámu smí *fatwy* vydávat jen oprávněný islámský klerik. Proto je zde mluvčí znázorňován jako vůdce *Národní islámské šúry* tedy jako hlavy uznávaných islámských

³²⁰ Sienkewicz, J. Thomas. Adeleye, Gabriel. Acquah-Dadzie, Kofi. McDonough, T. James. *World Dictionary of Foreign Expressions: A Resource for Readers and Writers*. Wauconda: Bolchazy-Carducci Publishers 1999. s. 361.

³²¹ Sama osobnost Abú ʿUmara al-Bagdádího, nástupce Abú Musy Zarkávího coby vůdce Al-Káidy v Iráku, je mnohdy považována za konstrukt. Ačkoliv byl již opakovaně prohlášen za mrtvého, jeho prohlášení se vždy znovu objevila na internetu. Z toho důvodu se předpokládá, že nejde o jednu postavu, ale o pseudonym, který používá více iráckých povstalců pro zvýšení legitimacy svého sdělení. Naposledy byl údajně pravý Bagdádí zabit 18. 4. 2010. Ovšem džihádistická fóra o jeho smrti zatím mlčí. Viz např. Arraf Jane. Two Iraq Al Qaeda leaders killed: Did they really get Abu Omar al-Baghdadi? *The Christian Science Monitor* 19. 4. 2010. Citováno 3. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2010/0419/Two-Iraq-Al-Qaeda-leaders-killed-Did-they-really-get-Abu-Omar-al-Baghdadi>

³²² Hughes (1995), s. 14.

učenců *‘ulamá’*, ctihodného *‘álíma*³²³. Respekt autora *fatwy* coby významného duchovního je ještě posílen jeho označením za *imáma*, tedy uznávaného náboženského vůdce, učitele a znalce islámu³²⁴. Dle džihádistů jsou jedinými oprávněnými vydávat *fatwy* jejich učenci.

Ve skutečnosti jsou spisy učenců džihádu jako jediné zcela spjaty s šarí’ou. Interpretují ji správně, jelikož nemají potřebu ignorovat žádný její aspekt či ji překrucovat. (...) Fatwy těchto učenců by měly být hojně distribuovány masám. (ALF14)

Džihádističní ideologové jsou konstruováni jako jediní legitimní znalci islámského náboženského práva. Tato skutečnost je zde vyličená jako univerzální pravda („spisy jsou jako jediné spjaty se *šarí’ou*“), jež je podložena absencí vnějšího působení („nemají potřebu“), které by ovlivňovalo úsudek těchto odborníků a jejich správnou interpretaci *šarí’y* („ignorovat či ji překrucovat“). Jelikož džihádisté jsou v diskurzu uváděni jako erudovaní specialisté v oblasti islámského práva, lze i jejich výnosy považovat za oprávněné, a tudíž závazné pro masy.

5.4.1.2 Delegitimizace nepřátelských autorit

Ačkoliv, jak bylo ukázáno v teoretické části této práce, džihádistická fóra představují prostředí, kde převažuje jedno vnímání reality, a ostatní jsou potlačeny, publikum se stále může dostat do kontaktu s konkurenčními diskurzí prostřednictvím jiných komunikačních kanálů, než je internet. Džihádisté usilují o to, aby vliv těchto diskurzů na publikum byl minimalizován, a proto se snaží delegitimizovat jejich původce, nepřátelské autority.

Pokrytci představovali velikou hrozbu pro muslimskou ummu v době Proroka a i dnes ji stále představují. Boj s nimi je významnou složkou džihádu. Posel Alláhův s pokrytci bojoval odkrývání jejich lži. Byl-li boj s nevěřícími primárně bojem meče proti meči, boj proti pokrytcům byl primárně bojem slovním. Jelikož pokrytci se skrývají za pláštíkem náboženství, aby mohli šířit své jedovaté myšlenky, jediný způsob, jak s nimi bojovat, je odhalit skutečnou pravdu a demaskovat jejich lži. Vaši zbraní proti těmto falešným učencům a zvráceným ideologiím je Korán a sunna. (ALF14)

Tím, že jsou současní nepřátelští učenci označováni jako pokrytci (hypokrité), jsou spojeni s nepřáteli proroka Mohameda a všech muslimů. Za svou činnost proti Alláhovi mají být dle *Koránu* (4:145) velmi krutě potrestáni. *Korán* věnuje pokrytcům celou 63. síru, což mluvčí využívá ve větě „pokrytci se skrývají za pláštíkem náboženství, aby mohli šířit své jedovaté myšlenky“, kde parafrázuje koranický verš (63:2).

³²³ A nic na této skutečnosti nemění fakt, že *Národní islámská šúra* je ve skutečnosti severoamerická muslimská organizace, což v textu není vzhledem k roli USA v džihádistickém diskurzu vůbec zmíněno.

³²⁴ Hughes (1995), s. 203.

Je-li nepřítel označen jako hypokrita, může být zobrazen jako „falešný učenc“ a jeho myšlenky delegitimizovány jako „lži“ či „zvrácené ideologie“, jimiž se snaží svést pravé muslimy na scestí. Odhalení této tváře konkurenčních učenců umožňuje nabídnout řešení, jak se s nimi vypořádat, a to po vzoru Mohameda. Vykonavatelem se stává publikum, které tak plní svatý úkol srovnatelný s bojem *mudžahedínů* proti nevěřícím – následují proroka, a dokonce se účastní *džihádu*. Nejen, že se tedy džihádisté snaží nepřátelský diskurz a jeho zdroje před publikem zdiskreditovat, ale i přimět ho, aby proti nepřátelským učencům aktivně zakročil.

5.4.2 Ospravedlnění vlastního jednání

Dílo učenců, kteří jsou džihádisty prezentováni jako oprávněné autority, je publiku předkládáno jako jediný správný náhled na danou skutečnost. Tato sdělení mají za účel konstruovat realitu, dle níž jsou praktiky džihádistů jako jediné legitimní dle Alláha a stávají se závazné pro publikum. Takovéto výnosy se hojně odkazují na náboženské texty, zejména na *Korán* a *sunnu*³²⁵, jejichž znění je interpretováno ve prospěch džihádistů. Spojením výkladu *Koránu* uznávanou autoritou s jeho aplikací v konkrétní společenské situaci je budován obraz, že dané sdělení je *fatwa* platná dle islámského práva *šarí'y*.

Pokud muslimové kdekoliv na světě zjistí, že je jejich bratrům ubližováno nebo že jsou utlačováni, je pro ně povinné pomoci jim, jak jen mohou – ať už finančně, se zbraní v ruce či názorově. A jelikož všechny kuffár státy křesťanů, Židů, komunistů, atheistů a stejně tak kacířští inovátoři stojí proti správné verzi islámu, je pro muslimy povinné pomoci svým bratrům z islámského státu vedeného Talibanem v Afgánistanu a usilovat o zapuzení těchto nepřátel. V hadíthu stojí: „Vedte džihád proti modlářům svým bohatstvím, vašim tělem a vašim jazykem.“ Muslimové musí svým bratrům poskytnout peníze, posily a modlit se u Alláha za jejich vítězství. (ALQ1)

V této *fatwě* Taliban a jeho příznivci reprezentují jak „správnou verzi islámu“, a tedy islámské hodnoty, které je nezbytné bránit proti nevěřícím, tak i trpící bratry, na jejichž pomoc se vztahují zásady muslimské sounáležitosti. Text se opírá o znění Mohamedova *hadíthu*, který je aplikován na současnou situaci v Afgánistanu a abstrahován obecně proti „všem *kuffár* státům a kacířským inovátorům“. Pomocí prvků direktivní komunikace, zejména sloves „mít povinnost“, „muset“ a imperativů je budována povinnost muslimů proti těmto nepřátelům zakročít. Způsob boje, a to pomocí „bohatství, těla a jazyka“ je zdůrazněn ve sdělení třikrát, stejně jako fakt, že se jedná o náboženskou povinnost všech muslimů na celém světě.

Pakistánští muslimové musí podporovat Taliban a postavit se americko-sionistické vojenské intervenci. Muslimové se musí sjednotit a zastavit pakistánské vojenské tažení proti

³²⁵ Džihádisté se většinou opírají o konkrétní *hadíthy* a neodkazují na *sunnu* jako na celek.

Talibanu. Podpora akcí Ameriky – přímá či nepřímá – proti muslimům je kufr a je přísně zapovězena – HARAM – dle islámského práva. (ALQ2)

Oproti minulému textu, v tomto úryvku již naprosto chybí explanatorní část a *fatwa* se stává rozkazem, nařízením posvěceným shůry, které již vlastní povahou legitimizuje samo sebe. Publikum je stavěno před obraz pravdy tak absolutní, že ji není nutné ani podložit citací z *Koránu*³²⁶. Kromě příkazových konstrukcí („musí podporovat“, „se musí sjednotit“, „je zapovězena“), je důraz na povinnost ještě zesílen odsouzením nepřipustného chování („podpora akcí Ameriky“) pomocí prohlášení za kacířství („*kufr*“) a „*haram*“, tedy nejsilnější výrazem pro zákaz či nezákonný akt v islámu³²⁷. Pomoc Talibanu a zapovězení jakéhokoliv zásahu proti bratrům muslimům v podobě podpory amerických sil jsou prezentovány nikoliv z hlediska správnosti počínání, ale čistě v rámci dichotomie *nesmíš/musíš*.

Džihádistický diskurz své *fatwy* prezentuje jako něco nedotknutelného, co je platné tak, jak bylo autoritou vydáno a musí být v této podobě také publikem přijato.

Dnes je muslimský svět okupován a musím zopakovat tvrzení našich učenců, že je zjevné, že je pro každého muslima na světě, který je schopen bojovat, fardajn usilovat o osvobození muslimských zemí. Je-li něco fardajn, pak je to fardajn, nad čímž nelze spekulovat. Nařízení je jasné a jeho důsledky rovněž. A proto, i když nevěříte, že džihád je jediným způsobem, jak obnovit kalifát, musíte přijmout fakt, že džihád je fardajn. Nejen že je džihád fardajn, ale jde i o džihád ad-difá^c (obránný džihád), a proto k němu není vyžadováno svolení imáma, rodičů, manžela, otrokáře či nadřazeného. (ALQ5)

Džihád je ospravedlňován čistě direktivní formou. Mluvčí opírá své tvrzení o soulad jeho myšlenek s teorií ostatních džihádistických učenců. Konstruovaná realita zde opět vychází z *Koránu* (9:123)³²⁸, avšak v tomto případě je zřetelný důraz na legitimizaci. Publikum zde není pouze seznamováno s *džihádem* jako součástí víry a pilířem islámu, tato skutečnost je zde již považována za danou, ale příjemci sdělení je opakovaně nařizováno, aby se k *džihádu* přidal.

V islámu absolutní termín *fardajn* je zde pro zesílení účinku a pro vytvoření obrazu neúprosné povinnosti použit pětkrát a stává se vlastním jádrem sdělení. Není zde důležitá existence vyššího poslání ani kalifát, ale sama skutečnost univerzálního závazku všech muslimů vést *džihád* za účelem osvobození muslimských zemí.

³²⁶ Ačkoliv zde je prezentován jen úryvek *fatwy*, explicitní odkaz na *sunnu* či *Korán* chybí v celém jejím znění.

³²⁷ Hughes (1995), s. 163.

³²⁸ Tedy stejně jako příspěvku ANS48 analyzovaném v rámci subtématu *Džihád je šestý pilíř islámu*. Viz s. 56.

Džihád se stává něčím nedotknutelným, něčím, co není vzhledem ke své samozřejmosti třeba vysvětlovat a co má být pouze vykonáváno. Tato skutečnost je podřízena pouze Alláhovi a nepodléhá žádnému, dokonce i pro publikum velmi významnému smrtelníkovi.

5.4.3 Delegitimizace nepřítele

Studium textů z diskusních fór ukázalo, že džihádisté chápou symbolický svět utvářený nepřítelem jako značné nebezpečí pro vlastní diskurz. Proto po odkrytí „skutečné“ tváře nepřátelských autorit se džihádisté zaměřují i na samotný jejich diskurz a snaží se ho potlačit. Hlavními body zájmu jsou určité symbolické prvky, které reprezentují nepřátelskou realitu. Džihádisté tyto prvky v očích publika demaskují coby zhoubné a delegitimizují je z pohledu islámu.

Jelikož celý diskurz džihádistů je přimknut k náboženství, je nezbytné nejprve očernit to, co mu může v očích veřejnosti nejvíce konkurovat, což je nepřátelská víra.

Dokonce i náboženství, které kuffár přijali – jako například to, které nesprávně zvou křesťanstvím – jsou příkladem modlářství a širku, jelikož tato náboženství opustila tawhíd a začala spoléhat na něco jiného než na Alláha. Například nazaretská církev zbožstila lidi jako „svaté“ a uctívá Isu jako boha, vyzývá lid aby se k němu a svatým modlili, k čemuž slouží sochy jako modly! Ustanovila také trojici „Otce, Syna a Ducha svatého“ a ve své katolické odnoži umožnila kněžím dávat rozhřešení. (ANS41)

Ačkoliv džihádisté uznávají křesťany jako *lid knihy*, tedy ty, které Alláh rovněž oslovil prostřednictvím proroka a věnoval jim svatou knihu, delegitimizují křesťanství jako náboženství, které se proti stvořiteli postavilo, místo něj začalo uctívat modly. Tím se dopustilo velkého hříchu proti Alláhovi, jelikož exkluzivitu v jeho uctívání nahradilo soustavou model, jimž se jeho přívrženci klaní. V džihádistickém diskurzu se však křesťané nezastavili u proroka Ježíše či svatých, které uctívají místo Alláha, nýbrž se modlí k pouhým jejich sochám, tedy neživým předmětům, které si publikum nejsnáze spojí s termínem „modla“. Tento přístup pak již jde spojit přímo s explicitním božím trestem uvedeným v *Koránu* (např. trest za uctívání zlatého telete 7:152).

Nejen, že křesťané změnili monotheismus uctívání boha za polytheismus, kdy se vedle boha klaní i modlám, ale porušili i *tawhíd*, nedělitelnost Alláhovu tím, že jej prezentují jako trojici „Otce, Syna a Ducha svatého“.

Delegitimizace je dokončena zavržením i samotného názvu náboženství („které nesprávně zvou křesťanstvím“). Zde text naráží na jeden z významných prvků křesťanství, a to křesť. Jelikož je Alláh a křesťanský Bůh vnímán jako táž vyšší moc, pak každý způsob jeho uctívání, který se liší od islámu, je špatný. Křesť coby akt očištění od hříchu a spojení

jedinice s Kristem je vnímán jako projev modlářství a prominutí hříchu (které následně umožňují i katoličtí kněží) je osobování si něčeho, co přísluší jen Alláhovi. Z těchto důvodů je jediné správné označení víry v Alláha *islám*, což znamená naprosté oddání se člověka bohu³²⁹.

Jako snad ještě větší ohrožení než náboženství pro své publikum džihádisté vnímají západní liberální ideologie, které prezentují jako něco, čím chce Západ nahradit islám.

Místo toho, aby vpadli do našich zemí, vraždili a věznili náš lid ve jménu impéria či nacionalismu, nyní mluví, píší a jednají ve jménu šíření „demokracie“, dosažení míru či svobody. Tyto principy jsou typickým pokrytectvím a klamem, typickou činností spojenců ďáblových – v jádru se jejich cíle a jejich pravá povaha vůbec nezměnily. Stále jsou to neznalí barbaři a lživí pokrytci. (ANS41)

Podobně jako u příspěvků ANS42 a ANS38³³⁰ je tento úryvek zaměřen na tvorbu pouta mezi minulostí a současností. Zde však není cílem džihádistů sám nepřítel, ale to, ve jménu čeho své tažení proti muslimům podniká („tyto principy jsou typickým pokrytectvím a klamem“). Džihádisté spojují obraz šíření demokracie a boj za mír či svobodu se špatnou zkušeností, kterou má muslimský svět se západními systémy. Text zde poukazuje na zlo, které představuje pro muslimskou *ummu* západní kolonialismus a nacismus („vraždili a věznili náš lid ve jménu impéria či nacionalismu“), aby demonstroval, že nové západní ideologie jsou stejné povahy jako ty staré a „typickou činností spojenců ďáblových“. Tvrzení je delegitimizováno nepřímým spojením s představou Západu coby koranického pokrytce, jež šíří myšlenky proti Alláhovi, což je demonstrováno ve verši: „*A zaštitují se přísahami svými a přitom svádějí jiné od cesty Boží. Jak hnusné je to, co dělají!*“ (63:2).

Džihádisté však nezůstávají pouze u odsuzování celých myšlenkových systémů, ale zaměřují se i na způsob, jak bývají konkrétně aplikovány ve společnosti. Ve vzorku byla tato skutečnost nejvíce reflektována očerňováním voleb.

Dnes jsme svědky, jak se média, armáda a jednotlivci chystají na podvodnou a teatrální podívanou známou jako „parlamentní volby“, jejichž smysl je posílit pomoc Ráfidů křížákům v Iráku a navždy si podmanit sunnity, aby ryli nosy v bahně, stejně jak je tomu u nebohých sunnitů v Íránu. Můj lide, pochopitelně, že tyto volby jsou zakázané v náboženství našeho Pána, a navíc představují naprostou politickou sebevraždu a odporný zločin. (ANS39)

V džihádistickém diskurzu jsou volby konstruovány jako něco nepřipustného pro muslimy. V textu se tato skutečnost projevuje náboženskou delegitimizací („volby jsou zakázané v náboženství našeho Pána“) a rovněž i kriminalizací („představují odporný zločin“). Publikum má získat dojem, že na volbách ostatní muslimové neparticipují – jediní, kdo se

³²⁹ Hughes (1995), s. 400.

³³⁰ Viz subtéma *Démonizace nepřitele*. s. 66.

účastní, jsou instituce spojené s „*Ráfidy*“, tedy odpadlickým režimem („médiá, armáda“) a někteří „jednotlivci“, avšak *umma* – v textu reflektovaná pod slovním spojením „můj lidé“ – jako celek chápe, že volby jsou jen prostředkem, jakým se Západ snaží v muslimském světě nastolit hegemonii. Pro zvýšení důvěryhodnosti tohoto poselství džihádisté využívají komparace hypotetického stavu, který může v důsledku voleb nastat, se situací sunnitů v Íránu.

Vztah Íránu a Iráku je značně problematický a mnoho Iráčanů má dosud palčivé vzpomínky na konflikt z 80. let minulého století. K tomu je nutné přidat odlišné vnímání islámu v obou zemích (v Iráku převažují sunnité, kdežto v Íránu šíité). Z těchto důvodů je zmínka sunnitských bratrů a sester, jež jsou v Íránu menšinou, citlivé téma.

Ve sféře jazyka džihádisté volby diskreditují pomocí expresivních výrazů („rylí nosy v bahně“, „odporný zločin“) a hyperboly („teatrální podívaná“).

5.4.4 Shrnutí tématu *Posvěceno Alláhem*

Ačkoliv byla všechna předpokládaná subtémata této kategorie ve vzorku zahrnuta, jejich reflexe v textech se neprojevila tak, jak bylo předpokládáno. Výraznější konstrukce džihádistické autority byla v příspěvcích poměrně omezená, proto bylo nezbytné analyzovat zejména titulky sdělení. Potvrdila se však důležitost autority pro vytvoření obrazu legitimacy příspěvků.

Oproti limitovanému zobrazení autorit v diskurzu dominovala legitimizace či delegitimizace jejich úsilí. Džihádisté produkují veliké množství *fatev*, prostřednictvím nichž se snaží ovlivnit publikum. Tato sdělení jsou ve většině případů prezentována jako nezpochybnitelné nařízení, jejichž znění je publiku odůvodněno buď pouze prostřednictvím výkladu *Koránu* (v těchto případech byli autoři uváděni jako duchovní), nebo byly doplněny o expresivní složku se silným podílem současných reálií, které posilovaly spíše světský charakter sdělení a opíraly se o osobnost „šejka“.

Povaha této kategorie dává tušit dominanci propagandy didaktické a ideologické. Základním prvkem je zde apologie džihádistického vnímání světa a očernění nepřátelské ideologie. Snaha legitimizovat a delegitimizovat se jasně projevuje ve snaze konstruovat uznávané učence, kteří mají právo následně interpretovat (a dále muslimům předávat) jediný správný výklad islámu. Téma emotivně neupozorňuje na společenský problém, nejedná se tedy primárně o propagandu agitační, ani neapeluje na soudržnost, což by znamenalo propagandu integrační. Z hlediska základní typologie, se zde opět jedná o propagandu šedou.

5.5 Velebení mučednictví

Téma oslavy mučednictví lze považovat jak za nejmajestátnější a nejsuggestivnější složku džihádistického diskurzu, tak za praktické vyústění předchozích kategorií. Kombinuje velmi silnou legitimizaci *džihádu* s nejúčinnějším způsobem povolání do zbraně proti nepříteli, a to pomocí konstrukce autentických hrdinů. Z této jeho povahy je patrné, že mučednický diskurz je zaměřený především na muslimské publikum.

5.5.1 Martyr je posvátný bojovník

Džihádisté usilují o nahrazení obrazu Alláhem zatraceného sebevraha, který se automaticky nabízí při interpretaci útoku, v němž si jedinec úmyslně přivodí smrt, obrazem svatého bojovníka, který se obětoval a opustil radosti pozemského života ve jménu vyšší blaženosti v Alláhově ráji.

Narodil se v Bagdádu a žil šťastným životem. Předtím, než se odevzdal víře, to byl velmi ambiciózní muž a výborný atlet. Dozajista se o jednoho z nejlepších bodybuilderů v Iráku. Měl břitkou mysl, byl obdarován velikým citem pro obchod, uměl využít příležitostí, které mu Alláh umožnil, a uměl užívat života. Jezdával nejmodernějšími vozy v době, kdy v Iráku téměř žádné takové nebyly. Oženil se třemi ženami a Alláh ho obdaril syny a dcerami. Když se přidal k mudžahedínům, prodal veškerý svůj majetek a věnoval ho Alláhovi pro účely džihádu. (...) Svůj poslední den na tomto světě strávil v modlitbách se svou rodinou. (ALF15)

V úryvku džihádisté mučedníka charakterizují jako ztělesnění lidských ctností. Je líčen jako dokonalá lidská bytost, která byla Alláhem požehnána obrovským pozemským štěstím, ale vše obětovala ve jménu svého boha. Martyr je prezentován jako někdo, kdo měl ve všech ohledech důvod lpět na svém životě. Byl chytrý, fyzicky zdatný tak, že se až jednalo „o jednoho z nejlepších bodybuilderů v Iráku“, byl profesně úspěšný, měl veliký majetek reprezentovaný „nejmodernějšími vozy“ a vedl šťastný rodinný život „se třemi ženami“ a řadou dětí. Přesto se všeho vzdal ve jménu Alláha – „prodal veškerý svůj majetek pro účely *džihádu*“ a svou početnou rodinu opustil svým sebeobětováním.

Mučedník je vykreslen jako osobnost s natolik silnou vírou v Alláha a boj o nastolení jeho panství na Zemi *džihád*, že upřednostnil posmrtný život před tím fyzickým, a dokonce i poslední den, který mohl na tomto světě strávit radovánkami, věnoval modlitbám Alláhovi.

Džihádisté konstruují ve svých textech hrdiny; síla jejich oběti je umocněna ztrátou, kterou svou smrtí utrpěli oni, jejich nejbližší i celá *umma*. Čím více je mučedník znázorněn jako perspektivní muslim (mladý, movitý, chytrý, schopný, s rodinou), který si zasloužil žít, tím větší pocit úcty má jeho smrt u publika vyvolat. Aureola posvátna je umocněna

zdůrazňováním nadpozemské povahy mučedníka, jeho nedostižnosti a naprosté náboženské čistoty.

°Alí Dudžána byl mužem, skutečným mužem. Kdo jsem já, abych o něm vůbec mohl hovořit? Jak bych mohl porovnávat sebe s někým stavu tak exaltovaného, že je nepatřičné o něm hovořit zde, na Zemi tak špinavé od našich hříchů. Tím, že věnoval Alláhovi naprosto mimořádný dar, svou vlastní duši, se očistil od všech rozmarů světa a jeho špíny. Nyní je jeho čekání u konce. Plamen, jenž strávil jeho srdce, zažehnul tisíce ohňů v srdcích ostatních, a uhasil tak jeho žízeň. Necht' Alláh ukáže našemu milovanému bratru své milosrdenství. Ó bratře, za života jsme Tě neznali, ale teď, po smrti, tě už potkat nemůžeme... (ANS47)

Z ukázky je patrná prezentace sebevraždy coby nejvyššího možného způsobu uctívání Alláha. Tato skutečnost je konstruována pomocí eufemismu – není zde explicitně zmíněn samotný akt sebevražedného útoku, místo toho je tato realita zřejmá z metonymie „věnoval Alláhovi duši a očistil se od všech rozmarů světa a jeho špíny“ či metaforou „plamen, jenž strávil jeho srdce, zažehnul tisíce ohňů v srdcích ostatních“.

Právě „věnování duše Alláhovi“ zde může být interpretováno jako útok, za který je jedinci věnován dar od samotného boha v podobě „očistění od všech rozmarů světa a jeho špíny“, tedy prominutí jeho pozemských hříchů. Jedinec se sebeobětováním nejen očistil, ale získal statut vyšší bytosti, jež je svou podstatou nesouměřitelná nejen s mluvčím, ale i s publikem, z jehož pozice autor textu vystupuje³³¹.

Text je vystavěn na základě dichotomie martyr/publikum, kde mezi těmito subjekty existuje veliký kontrast. Příjemci sdělení jsou součástí „špinavé“ a „hříšné“ pozemské reality, kdežto martyr reprezentuje Alláhem požehnaný stav čistoty, který převyšuje statut publika tak, že je pro něj nedostižný (po smrti tě už potkat nemůžeme) či je až „nepatřičné o něm hovořit“.

Smrt mučedníků nejen, že představuje v džihádistickém diskurzu exaltovaný stav, do něhož člověk může dospět, ale i sám tento akt přibližuje *ummu* Alláhovi a je coby nejvyšší forma *džihádu* nejkratší cestou ke kalifátu.

Vzdávám hold všem svatým a utlačovaným martyřům. Necht' jim Alláh, pán cti a slávy, udělí svá nejvyšší požehnání a odměny. Posvátná krev těchto martyřů představuje ustanovení islámského systému a vymýcení krutého zla. (ANS4)

Samotná smrt mučedníka je v příspěvku zobrazována jako bohem požehnaný nástroj k porážce nepřítele a obnovení kalifátu. Avšak i v tomto případě se mluvčí vyhýbá explicitnímu spojení mučedníka s útokem, eufemismem se dokonce vyhýbá termínu smrti. Místo toho je akt sebeobětování reprezentován termínem „posvátná krev“, který evokuje

³³¹ Tato skutečnost je zjevná v poslední větě textu, kde se mluvčí stává součástí publika užitím první osoby plurálu.

jak boží cestu k „nejvyššímu božímú požehnání“, tak spojení jedince s Alláhem, ale i samotnou podstatu heroizace zemřelých. Důležitá je i skutečnost, že sebevraždění atentátníci nemají v džihádistickém diskurzu exkluzivitu na označení „martyr“. Sice jsou jeho nejvyšší formou, tedy „svatí martyrové“, ale i každý muslim, který byl zabit nepřítelem, má nárok na glorifikaci jeho smrti – tzv. „utlačování martyrové“.

Bombardování v oblastech Garani a Šavan v provincii Farah, k němuž se včera uchýlila americká invazní armáda, proměnilo v martyry třicet civilistů včetně žen a starců. (ANS20)

Status martyra se v džihádistickém diskurzu těší veliké úctě. Je-li mučednictví dostupné i civilním obětem v konfliktu, pak i jejich smrt je vnímána jako posvátná a jako ta, která měla vyšší smysl³³². I starci a ženy se tedy po smrti z rukou nepřítele stávají součástí kultu mučedníka.

5.5.2 Oslava mučednické smrti

Oslava mučednické smrti se v džihádistickém diskurzu stává způsobem, jak legalizovat vraždu v očích publika. Ve vzorku džihádistických příspěvků se potvrzují teoretické předpoklady stanovené při operacionalizaci: hlavní důraz je kladen na postavu mučedníka a na samotný význam útoku. Jelikož smrt protivníka je líčena v tomto případě jako vedlejší produkt aktu mučednictví, je pouze nástrojem pro úspěšnou glorifikaci smrti, zůstává hlavní obětí útočníka a jeho skon získává výrazný duchovní rozměr coby vrchol lidského pozemského snažení.

Alláh rozhodl a náš milovaný bratr, velitel a šejk Sálíh ‘Alí Sálíh Nabhání při této akci dosáhl mučednictví. A právě z tohoto důvodu musíme ze srdce poblahopřát jeho rodině a celé ummě. V jeho srdci je vytesáno mučednictví, o něž jeho duše usilovala téměř dvacet let, a dospěla tak prostřednictvím pevné víry k Alláhovi. (ALF11)

Mučednictví je zde konstruováno jako demonstrace spojení jedince s bohem, jako symbol „pevné víry“ v Alláha, prostřednictvím níž dospěje jedinec do božího království. Sebevražda se tak stává náboženským rituálem, „důkazem pevné víry“, prostřednictvím níž se duše zemřelého dostává okamžitě k bohu. Ve spojení se skutečností, že úmrtí atentátníka je rozhodnutí samotného boha („Alláh rozhodl“), je utvářen obraz skonu člověka coby něčeho posvátného.

Mučednická smrt je džihádisty zobrazována jako vrchol lidského pozemského snažení, něco, oč věřící usiluje celý život („něž jeho duše usilovala téměř dvacet let“).

³³² V případě civilistů je tedy smrt prezentována ze dvou úhlů. Jak bylo možno vidět v rámci tématu *Dichotomie My vs Oni a Povolání do zbraně*, jsou mrtví civilisté vnímáni jako nástroj pro vzbuzení hněvu v publiku a jeho vymezení proti nepříteli. Prezentace obětí coby martyřů přináší do diskurzu i opačný rozměr, oslavné prvky.

Z tohoto důvodu nemá být smrt uznávaného muslima („milovaný bratr, velitel a šejk“) oplakávána, ale je naopak zvěstována jako radostná novina. Mluvčí „ze srdce blahopřeje jeho rodině a celé *ummě*“, čímž se skon jejich blízkého přesouvá z roviny neštěstí na rovinu absolutního blaha. Místo aby byla smrt důvodem truchlení, stává se něčím, co má být oslavováno jako největší štěstí, které mohlo jeho rodinu a *ummu* potkat.

Píši vám tyto řádky poté, co mi byla sdělena nejšťastnější zpráva mého života... Zpráva, abych se připravil na mučednickou operaci... U Alláha, Ó, bratři! Lásku k mučednictví je něco, co Alláh věnoval svým otrokům... (...) Jak sladká je jeho chuť... Bratři a sestry, nezapomněl jsem na vás, všichni zůstanete v mých modlitbách. (...) Již nic nevzbudí mou touhu zůstat naživu, snad možná nutkání pomoci bratrům a sestrám ve vězení, utěšení pláče sirotků a sester, jež jsou celé dny a noci znásilňovány. Ó pane, přijmi nás všechny a nedopusť, aby nás pohltila rijá'... (ANS32)

Dopisy martyřů na rozloučenou představují ze vzorku nejautentičtější způsob demonstrace významu smrti publiku. Jelikož tyto texty bývají zveřejňovány džihádisty až po smrti autora, dostává se veřejnost do přímého spojení s mučednictvím, s posvátnem, které je jim prezentováno ústy v té době již glorifikovaného hrdiny. Oproti klasickému vnímání dopisu sebevraha na rozloučenou, zde převažuje oslavný diskurz, pocit neštěstí a zmaru nahrazuje euforie a naprosto chybí loučení s pozůstalými – mluvčí o sobě i v budoucím čase hovoří, jako o nadále živém („všichni *zůstanete* v mých modlitbách“) a naopak vyjadřuje naději opětovného setkání („ó pane, přijmi nás *všechny*“).

V tomto úryvku je budován pocit naprosté radosti a náboženského vytržení, které je způsobeno zejména použitím přerývané mluvy neukončováním výpovědi pomocí tří teček.

Pokyn k sebevraždě je prezentován jako „nejšťastnější zpráva mého života“ a tato skutečnost je ještě v textu zesílena zvoláním „u Alláha, ó bratři!“, čím publikum získává pocit, že správný muslim žije přípravou na mučednickou smrt. Musí se o ni v životě zasloužit a získá ji za odměnu. Samotný akt útoku a sebezničení je zde konstruován jako něco nesmírně příjemného, což je evokováno metonymií „jak sladká je jeho chuť“ a jako něco, co věnoval bůh lidem jako dar („lásku k mučednictví je něco, co Alláh věnoval svým otrokům“). Mučedník odmítá život a v jeho posledních okamžicích se upíná k smrti. V závěru se ztotožňuje s publikem („přijmi *nás*“), aby ho varoval před přílišnou lákavostí mučednictví. V diskurzu je tedy utvářen obraz, že všichni chtějí být mučedníky, ale že správný muslim musí dbát na to, aby tak nečinil z pouhé slávy, kterou tak získá, čímž by se dopustil hříchu *rijá'*³³³.

³³³ Phillips, Abu Ameenah Bilal. *The Fundamentals of Tawheed*. Riyadh: International Islamic Publishing House 2005. s. 57.

Samotný akt oslavy (sebe)vraždy je džihádisty prezentován v rámci dichotomie *My vs. Oni*. Vzniká tak manicheistický obraz, v rámci něhož stojí na jedné straně svatý mučedník a na straně druhé absolutní zlo, které svou obětí *šahíd* poráží, čímž naplňuje vůli Alláhovu.

Náš rytíř islámu z „batalionu martyřů“ se vmísil se svým výbušným opaskem do davu zrádců, kteří čekali před branami policejní akademie, aby se nechali zapsat coby dobrovolní policisté. Bratr zvolal: „Alláh Akbar“ a svůj opasek odpálil, zanechav za sebou více jak třicet mrtvých apostatů a ne méně jak šedesát zraněných. Nechť Alláh přijme našeho bratra mezi martyry a vpustí ho do nejvyšších zahrad ráje. (ANS11)

Z textu je patrná snaha džihádistů vykreslit portrét mučedníka tak, aby byl akt vraždy třiceti civilistů publikem vnímán jako hrdinský čin. Atentátník je prezentován jako „rytíř islámu“ a martyr, kdežto jeho oběti jsou dehumanizováni a charakterizováni jako „zrádci“ či „apostatové“. Jejich pravý význam v textu je jen jako prostředek ke glorifikaci smrti atentátníka, který se v okamžik odpálení opasku a vraždy stává mučedníkem. Počet obětí účinek poselství textu zesiluje. Jelikož byl útočník velmi úspěšný, navíc umírá s božím jménem na rtech, čímž jeho čin získává duchovní rozměr, může získat od boha sladkou odměnu v podobě „nejvyšších zahrad ráje“.

5.5.3 Mučedník je vzor pro ostatní muslimy

Toto subtéma ve značné míře vychází z předchozích dvou podkategorií, zejména pak ze zobrazení sebevražděného atentátníka coby posvátného bojovníka. Mučedník, kterému džihádisté připisují auru naprosté čistoty, hrdinství a nejvyššího stupně víry v Alláha, je následně v diskurzu konstruován jako vzor pro muslimy, neboť i on byl kdysi jen „člověkem“, jedním z nich, ale svou naprostou podřízeností bohu a sebeobětováním se stal nejvyšším služebníkem Alláhovým, martyrem. Muslimové jsou tedy nabádáni, aby svůj život zasvětili úsilí svůj vzor následovat, jelikož i oni mají naději stát se svatými válečníky.

Abú Dudžána al-Churásání, Hammám Chalíl Muhammad Abú-Mellal, známý kazatel a přispěvatel na internetových džihádistických fórech, mudžáhíd Alláhův, dospěl k vrcholu svého snažení. (...) Bratře, stanovuješ příklad a byl jsi pravdivý jak slovem tak činem. Řídil ses vzorem svých předchůdců kazatelů a autorů. Kéž je Alláh s tebou spokojen. Ve jménu Alláha jsi vedl džihád a byl jsi trpělivý a nezdolný. (...) Alláh je tvůj pán a ochránce, a dá-li Alláh, příště se uvidíme v Džannat al-Firdaws, ó náš drahý a milovaný bratře. (...) Samozřejmě, že bratři půjdou cestou, kterou jsi jim ukázal. Nebudou nikdy lhotejní a nikdy nepřestanou bojovat s Amerikou, dokud jí nezpůsobí ještě větší zkázu. (ALF12)

Nejdůležitějším prvkem tohoto textu, je líčení mučedníka jako toho, kdo vzešel z publika. Martyr stejně jako příjemci tohoto sdělení byl „přispěvatel na džihádistických fórech“, tato skutečnost je zde zdůrazněna i upřednostněním přezdívky Abú Dujaná Khurasání, již je

text uveden, před mučedníkovým skutečným jménem. Z přispěvatele Abú Dudžána al-Churásáního se stal „*mudžáhid* Alláhův“ a z *mudžáhida* posvátný martyr. Tato proměna má publikum motivovat a demonstrovat skutečnost, že i oni, diskutující na džihádistických fórech, mají možnost dospět do blaženého stavu mučednictví a setkat se s hrdinou Abú Dudžána al-Churásáním, bratrem, s nímž měli možnost debatovat na internetu, v nejvyšších zahradách ráje božího, *Džannat al-Firdaws*.

Avšak aby publikum mohlo vykonat mučednický čin a následně dospět do ráje, musí následovat „cestu, kterou jim Abú Dudžána ukázal“. Džihádisté zde využívají obraz mučedníka, aby podle něj stanovili podmínky či návod, jak se veřejnost může hrdinovi přiblížit. Příjemci sdělení se mají stejně jako martyr řídit „vzorem kazatelů a autorů“, čímž jsou míněny zejména příspěvky džihádistických učenců na diskusních fórech, a „nikdy nemají být lhotejní a nikdy nemají přestat bojovat s Amerikou.“ Toto zjevné povolání do zbraně ale v textu není řešeno přímým apelem na publikum, jak bylo v této práci ukázáno ve stejnojmenném tématu, ale konstatováním skutečnosti. Příspěvek nepřipouští jinou možnost a utváří realitu, v níž je „samozřejmé, že bratři půjdou cestou, kterou jim martyr ukázal“. Tento pocit jistoty evokovaný budoucím časem („*půjdou* cestou“, „*nebudou* lhotejní“, „nikdy *nepřestanou*“) je silným nátlakem na publikum – následování mučedníka je pro muslimy („bratry“) konstruováno jako něco naprosto přirozeného, nad čímž netřeba uvažovat.

Z džihádistických příspěvků vyplývá, že vzor, jenž vzniká mučednictvím, není spjat pouze s osobou atentátníka, ale i s celým jeho dílem. To se stává součástí martyrova kultu, a je rovněž tedy charakterizováno jako něco posvátného.

Pokud za života Sajída Burjatského byl účinek jeho kázání posílen každodenním nebezpečím, jemuž byl mladý teolog vystaven, pak po jeho mučednické smrti, za níž jsou zodpovědní kuffár a jejich stoupenci, získaly jeho texty skutečnou auru svátosti. Budou šířeny na stovkách tisíců počítačů, přečtou a vyslechnou si je tisíce jeho následovníků, a mrtvý Sajíd Burjatskij bude mnohokrát mocnější nežli živý. A navíc takto bude nesmrtelný. Co by se dělo s Římem, kdyby ukřižovaný Ježíš nadále pokračoval se svými kázáními a dál svým hlasem šířil obsah svých evangelií? Těžko říci, zdali by Řím na několik dalších stovek let udržel vládu ve svých východních provinciích. (ANS36)

V tomto úryvku džihádisté utváří realitu, v níž je mučedník nejen chápán jako spirituální ikona muslimů, ale i jako jejich pozemský vůdce. Skonem nejen že jeho vliv neupadá, ale naopak roste. Díky „skutečné auru svátosti“, kterou získává až po smrti, se martyr stává „mnohem mocnější nežli živý“. Tento diskurz obsahuje prvky evokující vzkříšení a neporazitelnost. Mučednictví nejen že „*kuffár* a jejich stoupence“ nepřipravilo o dříve obávaného protivníka, ale naopak zrodilo nepřitele mnohem nebezpečnějšího. Jejich sok je

nyní nejen posvátný, nesmrtelný, ale stal se i vzorem pro mnohem více lidí než za svého života. Místo toho, aby nepřítel nad Burjatským v okamžiku jeho zabití zvítězil, utrpěl v džihádistickém diskurzu absolutní porážku.

Pro demonstraci obrovského významu Burjatského smrti, je prezentována historicko-náboženská paralela s Ježíšem. Martyr sdílí osud proroka, avšak oproti němu je jeho obraz nesmrtelný³³⁴, a může tak dál šířit své učení, působit jako vzor pro muslimy a otrást současnými nepřáteli islámu, tedy novodobým Římem.

Kromě obecné ikonizace martýrů, používají džihádisté mučedníky i jako vzor pro nasměrování publika proti konkrétnímu nepříteli.

Jeho mučednická operace byla první svého druhu proti tyranům z rodu Saúdů. °Abú al-Chadžr byl pionýrem dobra a přemožitel zla, který obnovil tradici zavraždění vůdců bezvěrců.(...) Bratr °Abú al-Chadžr vám otevřel dveře. I nebojte se, neboť zvítězíte.(ANS61)

Z tohoto textu vyplývá apel na publikum, aby následovalo vzor °Abú al-Chadžra a usilovalo o zavraždění členů saúdského vládnoucího rodu. Atentátník je zde opět prezentován jako absolutní dobro („pionýr dobra“), který vítězí nad naprostým zlem („tyrani z rodu Saúdů“, „přemožitel zla“). Jelikož je zde líčen jako ten, „který obnovil tradici zavraždění vůdců bezvěrců“³³⁵, předpokládá se, že v této tradici bude pokračovat publikum, jemuž „°Abú al-Chadžr otevřel dveře“, a které se stejně jako on stane mučedníky a zvítězí nad odpadlickými vládci. Text zde z oslavy martyra a budování jeho vzoru plynule přechází v diskurz povolání do zbraně.

5.5.4 Shrnutí tématu *Velebení mučednictví*

Oproti minulému tématu je v kategorii *Velebení mučednictví* konstrukce autority – v podobě martyra – skutečně dominantním prvkem diskurzu. Všechna tři subtémata byla ve vzorku zahrnuta relativně rovnoměrně, s mírnou převahou zobrazení mučedníka coby vzoru. Jako velmi výrazný prvek se ukázala snaha o legitimizaci mučednictví odkazováním na vyšší moc. Společnými prvky v diskurzu jsou glorifikace vraždy a její prezentace coby nejvyššího blaha, které může muslima potkat.

Delegitimizace vnímání mučednictví coby sebevraždy proti původním předpokladům chyběla, stejně jako zřetelnější seznámení publika s koncepcí *istišhádu*. Tato skutečnost může být interpretována absencí potřeby cokoliv vyvracet, jelikož svátost mučednictví je v diskurzu džihádistů pojímána jako fakt a jistota, o níž se publikum může

³³⁴ Ačkoliv je v islámu Ježíš veleváženým božím prorokem, je chápán jen jako člověk, a tudíž jako smrtelník. Islám odmítá Ježíšovo zmrtvýchvstání a jeho božské atributy. Je vnímán jako prorok, který byl zabit a který tak nemohl pokračovat v šíření evangelia.

³³⁵ Pro hlubší analýzu této problematiky viz rozbor příspěvku ALF9 v subtématu *Nepřítel je modlář*. s. 68.

opřít, stejně jako předpoklad, že veřejnost přijímající tato sdělení se sebeobětí jedince souhlasí.

Líčení mučedníka coby vzoru pro publikum obsahuje všechny složky zmíněné v operacionalizaci této podkategorie. Martyr je oddaný víře, mučednictví je pro něj čest, volá po pomstě a apeluje na ostatní muslimy.

Toto téma využívá zejména prvky propagandy činem. Akt mučednictví v džihádistických sděleních je možné chápat jako nejpraktičtější formu *džihádu*, jako symbol či transformaci reality ve slova. Proto je zde možná typologizace v rámci propagandy činem navzdory absenci audiovizuální složky obvykle používané pro tento druh propagandy. Kromě toho můžeme, obzvláště pak v rámci subtématu *Mučedník je vzor pro ostatní muslimy*, hovořit i o propagandě integrační. Subkategorie obsahuje silný apel na muslimy, aby se přidali k hnutí a jednali jako diskurzivní konstrukt "ideálního muslima", jejich hrdina, tedy osoba váženého martyra. Na druhou stranu zde téměř chybí propaganda agitační a didaktická. Vzhledem ke skutečnosti, že je znám zdroj (ačkoliv obsah sdělení nemusí být pravdivý), jedná se o propagandu šedou.

Závěr

Cílem této rigorózní práce bylo rozkrýt propagandistické strategie užívané džihádistickými teristy k ovládnutí a manipulaci s veřejným míněním. Pomocí tematické diskurzivní analýzy jsem ukázal, že džihádistická propaganda na internetu je velmi komplexní celek persvazivních technik, které oslovují publikum a snaží se jej prostřednictvím diskurzu ovlivnit. Jako zdroj pro analýzu posloužily příspěvky z džihádistických fór *Ansár al-mudžahidín*, *Al-Fallúdža* a *Al-Qíma*.

Abych mohl propagandu zkoumat, bylo nejdříve nezbytné zasadit džihádistické působení na internetu do širšího teoretického rámce, který ukázal, jak významná jsou pro terorismus média, a zejména internet. Dále jsem teoretické zázemí doplnil o poznatky ze studia propagandy, abych následně mohl detailně popsat jednotlivé formy džihádistických propagandistických sdělení a skupiny příjemců, na něž jsou cílena. Poté jsem na teoretické úrovni zastřešil studium diskurzu a propagandy a přistoupil k operacionalizaci, z níž vzešel analytický rámec pro tematickou analýzu džihádistické propagandy na internetu. Tento rámec jsem prezentoval jako řetězec navzájem propojených diskurzivních okruhů, z nichž každý byl roven jednomu tématu pro diskurzivní analýzu.

V průběhu samotné analýzy jsem se ze vzorku dat, který jsem získal selekcí příspěvků na džihádistických fórech, pokusil vybrat úryvky džihádistických textů, které byly dle mnou stanovených kritérií nejvíce reprezentativní. Usiloval jsem o to, aby výpovědní hodnota úryvků neutrpěla vytržením z kontextu většího celku a texty byly co nejvěrněji přeloženy do českého jazyka. Jsem si ale vědom rizika, že tento proces mohl výsledný obraz diskurzu přesto poznamenat. Nezbytná dávka mé subjektivity při překladu a volbě úryvků je zesílena skutečností, že jsem ve většině případů nečerpal z původního jazyka, v němž byly příspěvky publikovány, ale musel jsem spoléhat na anglický překlad džihádistických mediálních agentur.

Následně jsem úryvky rozčlenil dle témat stanovených při operacionalizaci a podrobil analýze. Dbal jsem jak na detailní interpretaci textů, jejich zasazení do širšího společenského, historického, náboženského a kulturního kontextu, tak na specifické jazykové prostředky, které byly v příspěvcích užity. Důležitou roli ve výzkumu hrála rovněž intertextualita, díky níž bylo možné ukázat souvislosti mezi úryvky navzájem nebo úryvky a primárně nedžihádistickými texty³³⁶.

³³⁶ Ve většině případů šlo o *Korán*.

Při tematické analýze se potvrdila hlavní hypotéza této práce, jelikož džihádistická propaganda využívá všechny dostupné druhy manipulace s veřejností. Na džihádistických fórech je naprosto ovládán informační tok a alternativní názory jsou cenzurovány. Vlastní propaganda aktivně pracuje s historickými, kulturními, ideologickými prvky a předsudky. Je pečlivě konstruována tak, aby vytyčila hlavní cíle, ke kterým je třeba dospět, vytvořila obraz nepřítele, který napadá muslimy, povolala publikum do zbraně, aby pomohlo udatným džihádistickým bojovníkům, svá tvrzení legitimizovala a nabídla veřejnosti hrdiny, sebevražedné útočníky, které má následovat.

Ke složení této pestré propagandistické mozaiky jsou nabízena podobenství ze slavných dob islámu, která ukazují, jak silní a sjednocení muslimové opět mohou být, a zároveň, že nepřítel, který utlačuje věřící v současnosti je prakticky tentýž, co před přibližně 1300, 100 i 20 léty. Naopak ze současnosti propaganda využívá okcidentalistických předsudků muslimů proti Západu, zneužívá obrazů válečného utrpení, aby vzbudila v publiku vlnu emocí a posílila vnímání existence dvou proti sobě stojících táborů. Veškerá džihádistická tvrzení jsou pečlivě prezentována autoritami „pravé víry“, prokládána verši z *Koránu*, odkazují se na svaté texty, na Alláha či proroka Mohameda, čímž propaganda usiluje o legitimizaci veškerého počínání džihádistů. Diskurz rovněž hojně pracuje s mytologií. Odkazuje se na mýty z minulosti, ale konstruuje i vlastní. To je zejména patrné ve tvorbě obrazů posvátných bojovníků, martýrů, prostřednictvím nichž je smrt oslavována a zároveň prezentována jako smysl života.

Ačkoliv hlavními zastřešujícími cíli propagandy jsou vize sjednocené muslimské *ummy* a znovuvytvoření kalifátu, jsou tyto prvky jen jakýmsi éterickým příslibem, vznešeným ideálem, zač bojovat. Jako skutečný praktický účel džihádistické propagandy se ale v průběhu analýzy ukázal rekrutment nových členů. Nepřítel je konstruován proto, aby proti němu bylo následně publikum povoláno do zbraně, martyrové jsou oslavováni, aby sloužili jako vzor a přiměli publikum zemřít mučednickou smrtí a účelem legitimizace je válku ospravedlnit a ukázat veřejnosti, že pokud se k ní připojí, splní tak svou povinnost a bude jednat v souladu s požadavky Alláha.

V této rigorózní práci jsem ukázal, že džihádisté se snaží prezentovat svět na základě dichotomie *My vs. Oni*. Ačkoliv se jedná o název jen jedné analytické kategorie, téma se v určité podobě objevuje i ve všech ostatních okruzích. Diskurz ne nepodobný tomu, co Samuel Huntington nazval střetem civilizací, se snaží vybudovat a posílit hráz mezi Západem a muslimským světem. Poté, co po 11. září 2001 došlo k polarizaci společnosti a obyvatelé Západu začali na muslimy – i své spoluobčany – nazírat s rostoucí

nedůvěrou, začal mít džihádistický diskurz obzvláště na muslimy žijící v diaspoře mnohem větší vliv než kdykoli předtím³³⁷. Tato nedůvěra, která zesiluje pocit etnické marginalizace muslimského obyvatelstva, je zesilována jak poměrně negativním vnímáním muslimů v západních médiích, tak současnými politickými kampaněmi v Evropě, které jsou namířené proti muslimským symbolům (např. zákaz stavby minaretů ve Švýcarsku, zahalování obličejů žen v Belgii, pravděpodobný zákaz burky ve Francii), může velmi napomoci atraktivitě džihádistického diskurzu. Tvrzení: „Útočí na nás“, dostává zcela nový rozměr. Již se nejedná o bratry kdesi v Iráku či Afghánistánu, ale o ně samotné a diskurz budující představu, že útočeno je na muslimy na celém světě se pro ně stává stále relevantnější. Rovněž i možnost, že tito muslimové rozšíří řady *mudžahedínů*, roste.

Džihádistický diskurz nabízí muslimskému publiku řešení, má jasnou vizi, má tvář³³⁸ a své hrdiny, prezentuje džihádisty jako jeden celek – svorné, bez vnitřních rozbrojů a naprosto oddané svému cíli. Domnívám se, že případná protiteroristická opatření musí tyto skutečnosti reflektovat. Je-li současná protiteroristická strategie Západu na internetu zaměřena zejména na odstraňování džihádistických webů, popř. jejich akademickou analýzu, pak to může publikem opět být vnímáno jako projev západního útoku a potvrzení džihádistického diskurzu. Po smazání webu, dojde s nejvyšší pravděpodobností k jeho obnovení na jiné adrese, a džihádisté získají další důkaz o „agresivitě křížáků a apostatů“. Z teorie propagandy vyplývá, že persvazivní komunikace je neúčinnější, je-li stavěna na již existujících normách publika. Islámské publikum vnímá Západ spíše negativně. Toto je dlouhodobý okcidentalistický trend spojený s četnými předsudky muslimů. Je proto velmi složité, ne-li v současné době nemožné, se tomuto vnímání Západu postavit a docílit toho, aby ho muslimové začali obecně vnímat pozitivně. Naopak pro džihádisty je mnohem snazší tuto skutečnost promítnout do svého nenávistiplného diskurzu.

Avšak vrátím-li se zpět k mé analýze, je možné se podrobněji podívat na džihádisty zmiňovaný trojúhelník nepřátel. Křížáci, sionisté a odpadlíci. U prvních dvou „vrcholů“, Západu a Izraele, džihádisté budují diskurz na základě existující nevráživosti. Avšak v třetím případě, „faraóna a jeho kouzelníků“, tedy muslimských vlád a nedžihádistických islámských autorit, jde pouze o nespokojenost s existující vládou či konkrétním duchovním. Diskurz zde nespočívá na vyložení pevných a existujících předsudcích muslimského obyvatelstva. Naopak, islámská tradice vede k úctě ke státním autoritám a učencům a obecně odmítá odpor proti nim. Džihádistická démonizace tohoto nepřítele je

³³⁷ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 139.

³³⁸ Např. Usáma bin Ládín je mezi muslimy velmi populární osobnost.

z naprosté většiny pouze diskurzivní konstrukt. Nespočívá-li ale propaganda na pevných základech, pak je, jak bylo ukázáno v teoretické části, napadnutelná.

Domnívám se, že radikalizace muslimského publika pomocí džihádistického diskurzu není něco, co může být zastaveno přímou západní protiteroristickou strategií. Jako řešení ale vidím boj s džihádisty podporou alternativního islámského diskurzu – umírněného islámu, zejména pak jeho uznávaných náboženských autorit, které mohou jako jedině džihádistický diskurz v očích publika účinně delegitimizovat. Z tohoto úhlu pohledu jsou nejcennější takoví islámští klerikové, kteří nesouhlasí jak se Západem (aby nemohli být snadno osočeni z toho, že pracují v žoldu Západu) a zároveň odmítají džihádistický radikalismus. Khamis a El-Nawawy tvrdí, že tradiční učenci *‘ulamá’* jsou příliš konzervativní, odmítají internet a nedokáží oslovit mladou generaci³³⁹, proto věřím, že je zde nezbytný stejný proces jakým prošli džihádisté. Nová generace *‘ulamá’* musí přijmout internet jako důležité komunikační prostředí, které je v některých ohledech srovnatelné s mešitou, a opět navázat kontakt s mladou, nejzranitelnější generací. Budou-li více participovat na projektech internetových diskusních fór, může džihádistický diskurz začít ztrácet podporu muslimů, kteří v něm hledají náboženské vedení.

Pokud bude v kyberprostoru posílena role jiných než džihádistických islámských diskurzů, může být internet nejen skvělým komunikačním nástrojem džihádistů, ale též jejich velmi silným soupeřem.

³³⁹ Khamis, El-Nawawy (2009), s. 71.

Summary

The main aim of this thesis was to uncover propaganda strategies used by jihadi terrorists to manipulate with public opinion. This study uses the method of thematic discourse analysis to show that jihadi propaganda on the Internet is a complex of persuasion techniques that aim to influence through discourse people's opinions, goals, priorities and behavior to match the objectives of jihadi terrorists. As a data sample for the analysis were used propaganda messages published in the English-language sections of the influential internet jihadi discussion forums *Ansar Al-Mujahideen*, *Al-Fallujah* and *Alqimmah*.

This paper proves that jihadi propaganda incorporates historical, cultural, ideological elements and common anti-western prejudices in Muslim countries firstly, to fabricate the notion of united global Muslim community *ummah* striving for traditional Islamic state Caliphate. The second step of the propaganda is to view the world through the dichotomy *Us* versus *Them*, where *Us* represents pious Muslims who are under attack by *Them*, apostate rulers of Muslim countries and their bloodthirsty masters from the West and Israel. Thirdly, jihadists use the discourse of obligation to call the audience to arms. Fourthly, they fabricate the delineation of true Islamic authority that is able to issue online *fatwas* which legitimize jihadi methods and teachings and delegitimize their enemies. And finally, they use discourse to create the cult of death by glorification of the martyrdom which would encourage Muslims in the audience to follow the example of their martyred jihadi heroes and sacrifice themselves for jihadi goals

This carefully tailored system of propaganda connects Muslim present with their glorious past to remind the believers who they were and who they might have been, if they followed jihadi recommendations. Jihadists often legitimize their effort by references to the Koran and the Prophet Muhammad.

The author of this paper concludes that the only efficient method to overcome the attraction of jihadi discourse for audience is not to hack jihadi discussion forums but to reinforce the alternative non-extremist Islamic discourse in the cyberspace.

Použité prameny a literatura

I. Neperiodické publikace

Monografie

AHMAD, Basid Abdul. *Uthman bin Affan - The Thrid Caliph of Islam*. Riyadh: Darusalam 2000.

AHMAD, bin Mahmood. *The Magnificence of the Quran*. Riyadh: Darusalam 2006.

BERGER, L. Peter. LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 1999.

BOYATZIS, E. Richard. *Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis and Code Development*. London: SAGE Publications 1998.

BURUMA, Ian. MARGALIT, Avishai. *Okcidentalismus. Západ očima nepřátel*. Praha: Lidové noviny 2005.

BURTON, Graeme. JIRÁK, Jan. *Úvod do studia masové komunikace*. Brno: Barrister & Principal 2001.

CUNNINGHAM, Stanley. *The Idea of Propaganda: A Reconstruction*. Westport: Praeger Publishers, 2002.

CUSHMAN, Donald. CAHN, Dudley. *Communication in Interpersonal Relationships*. New York: SUNY Press 1970.

FADL, El Abou Khaled. *Rebellion and Violence in Islamic Law*. Cambridge: Cambridge University Press 2001.

FAIRCLOUGH, Norman. *Language and Power*. Edinburgh: Pearson Education 2001.

FLOWER, Roger. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge 1991.

FTOREK, Jozef. *Public relations jako ovlivňování mínění*. Praha: Grada 2006.

FUCHS, Christian. *Internet and Society: Social Theory in the Information Age*. London: Routledge 2008.

GRISSET, L. Pamela. MAHAN, Sue. *Terrorism in Perspective*. London: SAGE Publications 2003.

GUS, Martin. *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. London: SAGE Publications 2009.

- HARDY, Cynthia. PHILLIPS, Nelson. *Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction*. London: SAGE Publications 2002.
- HERMAN, S. Edward. CHOMSKY, Noam. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books 1988.
- HRBEK, Ivan. YUSUF, Ali Abdullah. PROCHÁZKA, Josef. *Vznešený Korán*. Praha: AMS 2007.
- CHOMSKY, Noam. *Media Control: The Spectacular Achievements of Propaganda*. New York: Seven Stories Press 1997.
- JAMIL ZENO, bin Muhammad. *The Pillars of Islam & Iman*. Riyadh: Darusalam 2000.
- JENKINS, M. Brian. *Unconquerable Nation: Knowing Our Enemy, Strengthening Ourselves*. Santa Monica: Rand Corporation 2006.
- JIRÁK, Jan. KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003.
- JOWETT, S. Garth, O'DONNELL, Victoria. *Propaganda and Persuasion*. London: SAGE Publications 2006.
- KHAMIS, Sahar. EL-NAWAWY, Mohammed. *Islam Dot Com: Contemporary Islamic Discourses in Cyberspace*. New York: Palgrave Macmillan 2009.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad 2006.
- LADEN, bin Osama. Lawrence, Bruce. *Messages to the World: The Statements of Osama Bin Laden*. London: Verso 2005.
- MARLIN, Randal. *Propaganda and the Ethics of Persuasion*. Toronto: Broadview Press 2002.
- McQUAIL, Denis. *Úvod do studia masové komunikace*. Praha: Portál 2009.
- NESS, D. Cindy. *Female terrorism and militancy: agency, utility, and organization*. London: Routledge 2008.
- PHILLIPS, Abu Ameenah Bilal. *The Fundamentals of Tawheed*. Riyadh: International Islamic Publishing House 2005.
- QUTB, Sayyid. *Milestones*. Birmingham: Maktabah Booksellers and Publishers 2006.
- SCHMID, P. Alex. JONGMAN, P. Albert. *Political Terrorism*. New Brunswick: Transaction Publishers 2005.
- SKELLY, Joseph. *Political Islam from Muhammad to Ahamdinejad: Defenders, Detractors, and Definitions*. Santa Barbara: ABC-CLIO 2010.

SPENCER, Robert. *Islám bez závoje: zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*. Praha: Triton 2006.

TAYLOR, M. Philip. *Munitions of the Mind: a History of Propaganda From the Ancient World to the Present Era*. Manchester: Manchester University Press 2003.

WEIMANN, Gabriel. *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges*. Washington DC: United States Institute of Peace 2006.

WATSON, M. Francis. *Political Terrorism: The Threat and the Response*. New York: Robert B. Luce Co. 1976.

Encyklopedie

COLE, Robert. *International Encyclopedia of Propaganda*. London: Fitzroy Dearborn Publishers 1998.

OSVALDOVÁ, Barbora. HALADA, Jan. (eds.) *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri 2002.

PARKER, M. Philip (ed.). *Byzantine: Webster's Quotations, Facts and Phrases*. San Diego: ICON Group International 2008.

HUGHES, T. Patrick. *A Dictionary of Islam: Being a Cyclopaedia of the Doctrines, Rites, Ceremonies, and Customs, Together With the Technical and Theological Terms, of the Muhammadan Religion*. New Delhi: Asian Educational Services 1995.

REIFOVÁ, Irena (ed.). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál 2004.

SIENKEWICZ, J. Thomas. ADELEYE, Gabriel. ACQUAH-DADZIE, Kofi. McDONOUGH, T. James. *World Dictionary of Foreign Expressions: A Resource for Readers and Writers*. Wauconda: Bolchazy-Carducci Publishers 1999.

Sborníky

BANDURA, Albert. Mechanisms of Moral Disengagement. In REICH, Walter. (Ed.), *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press 1990. s. 161 – 191.

BENEŠ, Vít. Diskurzivní analýza. In DRULÁK, Petr (ed.). *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál 2008. s. 92 – 124.

BURMAN, Erica. PARKER, Ian (eds.). *Discourse Analytic Research: Repertoires and Readings of Texts in Action*. New York: Routledge 1993.

CONWAY, Maura. Cyberterrorism: Media Myth or Clear and Present Danger? In IRWIN, Jones (Ed.). *War and virtual war: the challenges to communities*. Amsterdam: Rodopi 2004.

ELLUL, Jacques. The Characteristics of Propaganda. In JOWETT, Garth S., O'DONNELL, Victoria. *Readings in Propaganda and Persuasion: New and Classic Essays*. London: SAGE Publications. 2006. s. 1 – 49.

HAFEZ, M. Mohamed. Dying to Be Martyrs. In PEDAHZUR, Ami (ed.). *Root Causes of Suicide Terrorism*. New York: Routledge 2006. s. 54 – 80.

CHICKERING, Roger. FÖRESTER, Stig. Are We There Yet? World War II and the Theory of Total War. In CHICKERING, Roger. FÖRESTER, Stig. GREINER, Bernd (eds.). *A World at Total War: Global Conflict and the Politics of Destruction, 1937-1945*. Washington, D. C.: German Historical Institute 2005. s. 1 – 16.

RADĚJ, Tomáš. Kult mučedníka (šahíd) v islámu a sebevražedný terorismus. In SOULEIMANOV, Emil (ed.). *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia 2006. s. 249 – 269.

RANSTORP, Magnus. The Virtual Sanctuary of Al-Qaeda and Terrorism in an Age of Globalisation. In ERIKSSON, Johan. GIACOMELLO, Giampiero. *International Relations and Security in the Digital Age*. London: Routledge, 2007. s. 31 – 57.

SAGEMAN, Marc. Islam and Al Qaeda. In PEDAHZUR, Ami (ed.). *Root Causes of Suicide Terrorism*. New York: Routledge 2006. s. 122 – 131.

VAN DIJK, A. Teun (ed). *Handbook of Discourse Analysis: Dimensions of Discourse*. London: Academic Press 1987.

WEAVER, C. Kay. MOTION, Judy. ROPER, Juliet. From Propaganda to Discourse (and Back Again): Truth, Power, the Public Interest, and Public Relations. In L'ETANG, Jacquie. PIECZKA, Magda. *Public Relations: Critical Debates and Contemporary Practice*. London: Routledge 2006.

WODAK, Ruth. MEYER, Miachael (eds.). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE Publications 2009.

Odborné studie

BRACHMAN, Jarret. BOUDALI, K. Lianne. OSTOVAR, Afshon. *The Islamic Imagery Project: Visual Motifs in Jihadi Internet Propaganda*. West point 2006. Citováno 23. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.ctc.usma.edu/pdf/CTC%20--%20Islamic%20Imagery%20Project.pdf>

BREITFELDER, Miroslav. *Metody nacistické propagandy*. 1997. Citováno 27. 3. 2010. Dostupné z: www.portal.zcu.cz/wps/PA_Courseware/DownloadDokumentu?id=16716

DENNING, E. Dorothy. *Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*. Citováno 23. 3. 2010. Dostupné z: http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1382/MR1382.ch8.pdf

HOFFMANN, Bruce. *The Use of Internet by Islamic Extremists*. Rand Corporation 2006. Citováno 25. 2. 2010. Dostupné z: http://www.rand.org/pubs/testimonies/2006/RAND_CT262-1.pdf

ICT Jihadi Websites Monitoring Group. *Training Jihad Activists Via the Internet*. International Institute for Counter-Terrorism, April 2009. Citováno 15.2.2010. Dostupné z: http://www.ict.org.il/Portals/0/Internet%20Monitoring%20Group/JWVG_Training_Jihad_Via_the_Internet.pdf

JENKINS, M. Brian. *Will Terrorists Go Nuclear?* Rand Corporation 1975. Citováno 13. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.rand.org/pubs/papers/2006/P5541.pdf>

KIMMAGE, Daniel. *The Al-Qaeda Media Nexus – The Virtual Network Behind the Global Message*. Washington D.C.: RFE/RL Inc. 2008. Citováno 10. 3. 2010. Dostupné z: http://docs.rferl.org/en-US/AQ_Media_Nexus.pdf

KING, R. Timothy. *Finding Weakness in Jihadist Propaganda*. Fort Leavenworth: United States Army Command and General Staff College 2007. Citováno 16. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.dtic.mil/cgi-in/GetTRDoc?AD=ADA471796&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>

LIA, Brynjar. *Al-Qaeda Online: Understanding Jihadist Internet Infrastructure*. Jane's Intelligence Review. 1. 1. 2006. Citováno 15. 2. 2010. Dostupné z: http://www.mil.no/multimedia/archive/00075/Al-Qaeda_online_und_75416a.pdf

Meckenzie Institute (online) Propaganda and Internet. Citováno 15. 11. 2009. Dostupné z: http://www.mackenzieinstitute.com/1999/Propaganda_Internet.html

McCANTS, Will. How Online Recruitment Works. *Jihadica*. 18. 8. 2008. Citováno 9. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.jihadica.com/how-online-recruitment-works/>

MUBASHER, Ahmad. *Khilafat and Caliphate*. Allislam 2009. Citováno 23. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.alislam.org/topics/khilafat/khilafat-and-caliphate.pdf>

NAJI, Bakr Abu. *The Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass*. Cambridge: Institute for Strategic Studies at Harvard University 2006.

RIDOLFO, Kathleen. KIMMAGE, Daniel. *The War of Images and Ideas*. Washington D. C.: RFE/RL Inc. 2007. Citováno 11. 3. 2010. Dostupné z: realaudio.rferl.org/online/OLPDFfiles/insurgent.pdf

ROGAN, Hana. *Jihadism Online*. Forsvarets Forskningsinstitutt 2006. Citováno 9. 3. 2010. Dostupné z: <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2006/00915.pdf>

SANFORD, Scott. Falluja Analytics. *Jihadica*. 11. 5. 2009. Citováno 10. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.jihadica.com/falluja-analytics/>

WEIMANN, Gabriel. *WWW.terror.net: How Modern Terrorism Uses the Internet*. Special Report of United States Institute of Peace. Březen 2004. Citováno 12. 2. 2010. Dostupné z: <http://www.usip.org/files/resources/sr116.pdf>

II. Periodické publikace

ARRAF, Jane. Two Iraq Al Qaeda leaders killed: Did they really get Abu Omar al-Baghdadi? *The Christian Science Monitor* 19. 4. 2010. Citováno 3. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2010/0419/Two-Iraq-Al-Qaeda-leaders-killed-Did-they-really-get-Abu-Omar-al-Baghdadi>

BAILEY, D. Timothy. GRIMAILA, R. Michael. Running the Blockade: Information Technology, Terrorism, and the Transformation of Islamic Mass Culture. *Terrorism and Political Violence*. London: Routledge 2006, Vol. 18, No. 4, s. 523 – 543.

BOESCHE, Roger. Kautilya's Arthashastra on War and Diplomacy in Ancient India. *The Journal of Military History*. MUSE 2003, Vol. 67, No. 1, s. 9 – 38. Citováno 26. 3. 2010. Dostupné z: http://muse.jhu.edu/journals/journal_of_military_history/v067/67.1boesche.html

ČTK. Doku Umarov a jeho kavkazský emirát. *Ceskenoviny.cz*. 30. 3. 2010. Citováno 5. 4. 2010. Dostupné z <http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/doku-umarov-a-jeho-kavkazsky-emirat/456227>

DANCIS, Štefan. TUČEK, Leoš. Ideový a sociokulturní kontext sebevražedného útoku: proliferace mučednické subkultury. *Vojenské rozhledy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR 2009, Vol. 18, No. 2, s. 52 – 69.

EICKELMAN, F. Dale. The Coming Transformation in the Muslim World. *Current History*. Philadelphia: Daniel Mark Redmond 2000, Vol. 99, No. 633, s. 16 – 20.

GRAHAM, Phill. KEENAN, Thomas. DOWD, Anne-Maree. A Call to Arms at the End of History: A Discourse-historical Analysis of George W. Bush's Declaration of War on Terror. *Discourse & Society*. London: SAGE Publications 2004, Vol. 15, No. 2-3, s. 199 – 221.

HEGGHAMMER, Thomas. Global Jihadism After the Iraq War. *Middle East Journal*. Washington D. C: The Middle East Institute 2006, Vol. 60, No. 1, s. 11 – 32.

HODNÝ, Jiří: Islamisté online. *Vojenské rozhledy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR 2009, Vol. 18, No. 2, s. 70 – 79.

HODNÝ, Jiří: Virtuální univerzita džihádu: výcvik a vzdělávání islámských teroristů v kyberprostoru. *Vojenské rozhledy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR 2009, Vol. 18, No. 1, s. 115 – 121.

KOVÁCS, Attila. Virtuální umma: islám a islámští radikálové v kyberprostoru. *Religio. Revue pro religionistiku*. Brno: Česká společnost pro studium náboženství 2001, Vol. 9, No. 2, s. 191 – 188.

- KLAEHN, Jeffery. The Propaganda Model: Theoretical and Methodological Considerations. *Westminster Papers in Communication and Culture*. London: University of Westminster 2009, Vol. 6, No. 2, s. 43 – 58.
- KRČÍLEK, Pavel. Evropa a radikální islám aneb islamizace Evropy. *Vojenské rozhledy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR 2008, Vol. 17, No. 3, s. 68 – 80.
- LÉBR, Tomáš. K útoku na Něvský expres se přihlásili kavkazští rebelové. *IDNES*. 2. 12. 2009. Citováno 30. 3. 2010. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/k-utoku-na-nevsky-expres-se-prihlasili-kavkazsti-rebelove-pnt-/zahranicni.asp?c=A091202_093441_zahranicni_ash
- LIA, Brynjar. Doctrines for Jihadi Terrorist Training. *Terrorism and Political Violence*. London: Routledge 2008, Vol. 20, No. 4, s. 518 – 542.
- NOHRSTEAD, A. Stig. KAITATZI-WHITLOCK, Sophia. OTTOSEN, Rune. RIEGERT, Kristina. From the Persian Gulf to Kosovo — War Journalism and Propaganda. *European Journal of Communication*. SAGE Publications 2000, Vol. 15, No. 3, s. 383 – 404.
- PAYNE, Kenneth. Winning the Battle of Ideas: Propaganda, Ideology, and Terror. *Studies in Conflict & Terrorism*. London: Routledge 2009, Vol. 32, No. 2, s. 109 – 128.
- TORRES, R. Manuel. JORDÁN, Javier. HORSBURGH, Nicola. Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda. *Terrorism and Political Violence*. London: Routledge 2006, Vol. 18, No. 3, s. 399 – 421.
- TORRES, R. Manuel. Jihadist Propaganda and Its Audiences: A Change of Course? *Perspectives on Terrorism*. November 2007. Citováno 12. 3. 2010. Dostupné z: http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php?option=com_rockzine&view=article&id=8
- TSAFTI, Yariv. WEIMANN, Gabriel. WWW.terrorism.com: Terror on the Internet. *Studies in Conflict & Terrorism*. London: Routledge 2002, Vol. 25, No. 5, s. 317 – 332.
- STENERSEN, Anne. The Internet: A Virtual Training Camp? *Terrorism and Political Violence*. London: Routledge 2008, Vol. 20, No. 2, s. 215 – 233.
- STŘÍTECKÝ, Vít. HYNEK, Nikola. Český diskurz o protiraketové obraně a národní zájem. *Mezinárodní vztahy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů 2010, Vol. 41, No. 1, s. 5 – 32.
- ŠISLER, Vít. Digital Arabs: Representation in Video Games. *European Journal of Cultural Studies*. London: SAGE Publications 2008, Vol. 11, No. 2, s. 203 – 220.
- VAN DIJK, A. Teun. Discourse and Manipulation. *Discourse and Society*. London: SAGE Publications 2006, Vol. 17, No. 2, s. 359 – 383.
- WHITE, Josh. EGGEN, Dan. Inmates Alleged Koran Abuse. *The Washington Post.com*. 26. 5. 2005. Citováno 23. 4. 2010. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/05/25/AR2005052501395.html>

WIKTOROWICZ, Quintan. Genealogy of Radical Islam. *Studies in Conflict & Terrorism*. London: Routledge 2005, Vol. 28, No. 2, s. 75 – 97.

ZAVAHIRÍ, Ajmán. *Knights Under the Prophet's Banner*. In PAYNE, Kenneth. *Winning the Battle of Ideas: Propaganda, Ideology, and Terror*. *Studies in Conflict & Terrorism*. London: Routledge 2009, Vol. 32, No. 2, s. 109 – 128.

III. Prameny

Džihádistická diskusní fóra³⁴⁰

Al-Fallujah Islamic Forum. Otevřeno 20. 3. 2010. Dostupné z: <http://124.217.253.94/~faaall3s/vb/forumdisplay.php?s=0699ca92acd157370dd71be459893de4&f=44>

Alqimmah. Otevřeno 20. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.alqimmah.net>

Ansar al Mujahideen. Otevřeno 20. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.ansar1.net>

Ostatní

Alqimmah. Serversiders. Citováno 4. 5. 2010. Dostupné z: <http://serversiders.com/alqimmah.net>

Al-Ekhlaas. Otevřeno 10. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.al-ekhlaas.com/>

Ansar1. Serversiders. Citováno 4. 5. 2010. Dostupné z: <http://serversiders.com/ansar1.info>

BUSH, W. George. *Remarks by the President Upon Arrival*. The South Lawn: Office of the Press Secretary 16. 8. 2001. Citováno 27. 4. 2010. Dostupné z: <http://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html>

Fatima's Letter. *Islamic Networking*. Citováno 2. 5. 2010. Dostupné z: <http://talk.islamicnetwork.com/showthread.php?t=1934>

Internet World Stats. Otevřeno 29. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

Juba, Sniper of Baghdad. Otevřeno 30. 3. 2010. Dostupné z: <http://video.google.com/videoplay?docid=-8302187367555388286#>

Kavkazcenter. Otevřeno 18. 5. 2010. Dostupné z <http://www.kavkazcenter.com/eng/>

LADEN, bin Osama. *World Islamic Front Statement Urging Jihad Against Jews and Crusaders*. Citováno 24. 3. 2010. Dostupné z: <http://www.atour.com/news/international/20010928b.html>

³⁴⁰Seznam jednotlivých příspěvků včetně zdroje viz příloha 4: *Seznam použitých příspěvků*.

Tha Baat. Otevřeno 10. 5. 2010. Dostupné z: <http://www.thabaat.net>

Web Abú Basír at-Tartúsiho. Otevřeno 15. 3. 2010. Dostupné z:
<http://www.abubaseer.bizland.com/taarif.htm>

Web teroristické skupiny FARC. Otevřeno 22. 3. 2010. Dostupné z:
<http://www.farcejercitodelpueblo.org/>

Seznam příloh

Příloha č. 1	Nejvýznamnější džihádistické mediální skupiny	Strana 1
Příloha č. 2	Publikum džihádistických fór	Strana 2
Příloha č. 3	Charakteristika analyzovaných diskusních fór	Strana 3
Příloha č. 4	Seznam použitých příspěvků	Strana 5